

2025. gada ziņojums par dzimumu līdztiesību Eiropas Savienībā

Tiesiskums un
patērētāji

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 2025. gada 7. martā
SWD(2025) 67 galīgā redakcija

Komisijas dienestu darba dokuments

2025. gada ziņojums par dzimumu līdztiesību ES

Dokuments, ko sagatavojis Pierre Dieumegard [for Europe-Democracy-Esperanto](#)

Šā "pagaidu" dokumentamērķis ir dotiespēju lielākam skaitam Eiropas Savienības iedzīvotāju iepazīties ar Eiropas Savienības sagatavotajiem dokumentiem (kurus finansē no viņu nodokļiem).

Ja tulkojumu nav, pilsoņi tiek izslēgti no debatēm.

Šis dokuments [pastāvēja tikai angļu valodā](#), pdf failā. No sākotnējā faila mēs izveidojām odt failu, ko sagatavoja Libre Office programmatūra, mašīntulkošanai citās valodās. Rezultāti tagad ir pieejami [visās oficiālajās valodās](#).

Vēlams, lai ES administrācija pārņemtu svarīgu dokumentu tulkošanu. "Svarīgi dokumenti" ir ne tikai normatīvie akti, bet arī svarīga informācija, kas vajadzīga, lai kopīgi pieņemtu uz informāciju balstītus lēmumus.

Lai kopīgi apspriestu mūsu kopīgo nākotni un nodrošinātu uzticamus tulkojumus, starptautiskā valoda Esperanto būtu ļoti noderīga tās vienkāršības, regularitātes un precizitātes dēļ.

Sazināties ar mums:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Satura rādītājs

Ieviešana.....	4
Brīvi no vardarbības un tereotipiem.....	6
Ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana.....	6
Ar dzimumu saistīta kibervardarbība.....	11
Seksuāla uzņēmīgās darbā.....	13
Cilvēku tirdzniecība.....	14
Atbalsts personām, kas cietušas no dzimumbalstītas vardarbības.....	15
Dzimumu stereotipu apstrīdēšana.....	17
Trīsvienlīdzīga ekonomika.....	19
Dzimumu nevienlīdzībasnovēršana darba tirgū.....	19
Dzimumu nevienlīdzībasnovēršana aprūpes jomā.....	27
Vīriešu un sieviešu darba samaksas un pensiju atšķirību novēršana.....	33
Vienlīdzīgas līdzdalības panākšana dažādās ekonomikas nozarēs.....	36
LĪDZEKĻI SABIEDRĪBĀ.....	41
Sievietes politisko lēmumu pieņemšanā.....	41
Sievietes ekonomisko lēmumu pieņemšanā.....	47
GENDER MAINSTREAMING Sistēmas Prasības.....	54
Dzimumu līdztiesība dažādās ES politikas jomās.....	54
Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES budžetā.....	64
Interseksionalitāte dzimumu līdztiesības politikas īstenošanā.....	68
Veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu nodarbinātību, kas pārspēj pasauli.....	71
Krievijas agresijas karš pret Ukrainu.....	71
Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES ārējā darbībā.....	73
ES globālās partnerības un daudzpusējie centieni dzimumu līdztiesības jomā.....	74
Ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana.....	76
Sievietes, miers un drošība.....	78
Vienlīdzīga līdzdalība un ekonomiskās iespējas.....	80
Secinājums.....	83
Piezīmes.....	84

ieviešana

2024. gads bija svarīgs gads dzimumu līdztiesībai Eiropas Savienībā. Maijā tika pieņemta pirmā direktīva par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu, kā arī divas direktīvas par līdztiesības iestāžu lomas stiprināšanu. Ar pirmo cita starpā ES līmenī tika ieviestas vairāku noziedzumu definīcijas, jo īpaši attiecībā uz kibervardarbību. Ar direktīvu tiek īstenota, pastiprināta un papildināta Stambulas konvencijas ratifikācija ES 2023. gadā. Tas ir ļoti nepieciešams: ES mēroga apsekojums par dzimumbalstītu vardarbību, ko veica Eurostat, ES Pamattiesību aģentūra un Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts un kas publicēts 2024. gada novembrī,¹ liecina, ka vardarbība pret sievietēm joprojām ir plaši izplatīta: katra trešā sieviete pieaugušā vecumā ir piedzīvojusi fizisku vardarbību (tostarp draudus) vai seksuālu vardarbību, katra sestā sieviete ir piedzīvojusi seksuālu vardarbību, tostarp izvarošanu, un katra piektā sieviete ir saskārusies ar vardarbību ģimenē, jo īpaši fizisku vai seksuālu vardarbību, ko īsteno viņas partneris, radnieks vai cits mājsaimniecības loceklis.

Eiroparometrs par dzimumu stereotipiem² tika veikts paralēli Eiroparometra zibensaptaujai, kurā īpaša uzmanība tika pievērsta dzimumu stereotipiem saistībā ar vardarbību pret sievietēm³. Lai gan dažās jomās (piemēram, attiecībā uz mātes pilna laika darba ietekmi uz ģimenes dzīvi un sieviešu un vīriešu lomām) ir nelieli uzlabojumi salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, tas neattiecas uz visiem gadījumiem (piemēram, attiecībā uz dabisko kompetenci veikt mājsaimniecības uzdevumus). Rezultāti arī atklāj arvien lielāku viedokļu polarizāciju starp jaunām sievietēm un jauniem vīriešiem, jauniem vīriešiem vairāk piekrītot stereotipiskiem uzskatiem.

Eiroparometra aptauja par dzimumu stereotipiem liecina, ka ES iedzīvotāji piekrīt, ka dzimumu līdztiesība sniedz labumu sabiedrībai. Trīs ceturtdaļas respondentu piekrīt, ka arī vīrieši gūtu labumu no sieviešu un vīriešu līdztiesības. Tomēr joprojām pastāv ievērojama vienprātība attiecībā uz stereotipiskiem paziņojumiem. Aptuveni ceturtdaļa respondentu uzskata, ka sievietēm nav izdevīgi publiski paust spēcīgus viedokļus.

Ir arī citas pozitīvas pazīmes. Saskaņā ar 2024. gada dzimumu līdztiesības indeksu, ko apkopojis Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts,⁴ dzimumu līdztiesības rādītājs visā ES ir 71 no 100 punktiem, kas ir uzlabojums par 7,9 punktiem kopš 2010. gada, un pēdējā gada laikā ir panākts neliels, bet pozitīvs progress virzībā uz "Savienību, kurā valda līdztiesība". Tāpēc pašreizējā tempā dzimumu līdztiesības sasniegšanai būtu vajadzīgi aptuveni 60 gadi.

1 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence>

2 Eiroparometra speciālaptauja Nr. 545 par dzimumu stereotipiem aptvēra priekšstatus par dzimumu līdztiesību un vispārējus stereotipus par dzimumu lomām un īpašībām un pieņemamu uzvedību; priekšstati par dzimumu stereotipiem attiecībā uz ģimenes un profesionālo dzīvi un priekšstati par dzimumu stereotipiem politikā un vadošos amatos. [Pieejams tiešsaistē.](#)

Tulkotāja piezīme: Norādītā saite ir nepareiza. Oriģināls angļu valodā ir pieejams [tīmekļa vietnē](#)

<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>; mašīntulkotājs visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās ir pieejams [šeit](#): <https://europokune.eu/article35/2024sp545stergen>

3 Eiroparometra zibensaptauja Nr. 544 aptvēra dzimumu stereotipus saistībā ar vardarbību pret sievietēm. [Pieejams tiešsaistē](#)

4 <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024>

Ņemot vērā iepriekš minēto, 2025. gada ziņojumā par dzimumu līdztiesību ES ir izvērtētas galvenās iniciatīvas laikposmam no 2024. gada marta līdz 2025. gada februārim, kuru mērķis ir veicināt dzimumu līdztiesību dzimumu līdztiesības stratēģijas galvenajās jomās,⁵ proti:

- ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana un stereotipu apkarošana;
- plaukstoša ekonomika, kurā valda dzimumu līdztiesība;
- vienlīdz vadoša loma visās sabiedrības jomās;
- dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana un finansējums; un
- veicināt dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm visā pasaulē.

Ziņojumā galvenā uzmanība pievērsta ES iestāžu un dalībvalstu galvenajām darbībām un sasniegumiem šajā jomā pagājušajā gadā. Tajā sniegti arī uzmundrinoši piemēri valstu iniciatīvām dzimumu līdztiesības jomā un ES finansētiem projektiem, kuru mērķis ir dzimumu līdztiesība (izcēlumos).

Šis ir piektais ziņojuma izdevums, kas aptver ES Dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam. Tajā galvenokārt ir atskats uz Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas vadītās pirmās Komisijas pēdējo gadu, lai gan tas aptver arī viņas otrā pilnvaru termiņa pirmos mēnešus, kas sākas 2024. gada 1. decembrī ar jaunu komisāru kolēģiju, tostarp līdztiesības komisāri Lahbib kundzi.

Komisija 2025. gada 5. martā plāno pieņemt ceļvedi sieviešu tiesību jomā, kas ir viens no galvenajiem Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas politisko pamatnostādņu rezultātiem. Ceļvedī tiks izklāstīti galvenie dzimumu līdztiesības principi turpmākajiem gadiem. Tas palīdzēs strukturēt darbu pie jaunas dzimumu līdztiesības stratēģijas un kalpos kā kompass ceļā uz lielāku dzimumu līdztiesību ES. Panāktais progress tiks atspoguļots turpmākajos dzimumu līdztiesības ziņojuma izdevumos. Jaunajā dzimumu līdztiesības stratēģijā laikposmam pēc 2025. gada tiks izklāstītas konkrētas darbības, pasākumi un iniciatīvas, ko ES plāno veikt nākamajos gados. Gan ceļvedis, gan stratēģija būs iespēja saglabāt impulsu joprojām tik ļoti nepieciešamajām politikas izmaiņām, kas galu galā ļaus īstenot ceļvedī izklāstīto ilgtermiņa redzējumu par pilnīgu dzimumu līdztiesību.

---

5 Sk. arī Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības portālu, kas sniedz viegli pieejamus datus par pašreizējo stāvokli attiecībā uz dzimumu līdztiesības stratēģijas politikas mērķu īstenošanu, nosaka stiprās puses un iespējas un seko līdzi norisēm laika gaitā: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor> Turklāt skatīt reģionālo dzimumu līdztiesības uzraudzības instrumentu, ko izstrādājis JRC sadarbībā ar REGIO ĢD un kas ietver sieviešu sasniegumu indeksu (FemAI) un sieviešu trūkumu indeksu (FemDI).

Brīvi no vardarbības un tereotipiem

Ar dzimumu saistīta vardarbība joprojām ir viena no mūsu sabiedrības lielākajām problēmām. Gruesome gadījumi turpina veidot virsrakstus, un tiem ir dziļa rezonanse visā Eiropā. Tie ir spēcīgs atgādinājums, ka dzimumbalstīta vardarbība ir dziļi iesakņojusies dzimumu nelīdztiesībā un turpina to. Tam ir dziļa fiziska, psiholoģiska un ekonomiska ietekme uz cietušajiem, kas kavē viņu spēju pilnībā piedalīties sabiedrības dzīvē. Tāpēc ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana ir viens no 2020.–2025. gada dzimumu līdztiesības stratēģijas pilāriem. 2024. gadā Komisija turpināja risināt šo jautājumu.

Ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana

2024. gada 7. maijā tika pieņemta Direktīva par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu.⁶ Tā stājas spēkā 2024. gada 14. jūnijā, un dalībvalstīm tā jātransponē valsts tiesību aktos un politikā līdz 2027. gada 14. jūnijam. Komisija cieši sadarbosies ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu savlaicīgu un pilnīgu transponēšanu. Direktīva ir pagrieziena punkts: tas ir pirmais visaptverošais juridiskais instruments ES līmenī, kas pievēršas vardarbībai pret sievietēm un vardarbībai ģimenē.

Direktīvai ir divējāds mērķis: tās mērķis ir labāk aizsargāt no vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē cietušo tiesības visā ES un ilgtermiņā samazināt šādas vardarbības izplatību. Tā paredz kriminālatbildību par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, piespiedu laulībām un visbiežāk sastopamajiem kibervardarbības veidiem (intīmu vai manipulētu materiālu kopīgošana bez piekrišanas, kibervajāšana, kiberuzmākšanās, kā arī kiberkūdišana uz naida runu dzimuma dēļ). Tā arī nodrošina mērķtiecīgus aizsardzības, atbalsta un tiesu iestāžu pieejamības pasākumus personām, kas cietušas no jebkāda veida vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē, ja saskaņā ar valsts vai ES tiesību aktiem par to ir paredzēta kriminālatbildība. Visbeidzot, tajā noteikts, ka dalībvalstīm jāveic preventīvi pasākumi, tostarp īpaši pasākumi, lai novērstu izvarošanu un veicinātu piekrišanas centrālo lomu seksuālās attiecībās.

Direktīvas pamatā ir Stambulas konvencija, ar kuru ES tiesību aktos tiek īstenoti noteikumi par tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās. ES pievienošanās konvencijai ir spēcīgs vēstījums pasaulei, ka ES ir nelokāma savā apņēmībā izbeigt vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē. Komisija ir iecelta par ES koordinējošo struktūru saskaņā ar Konvenciju, kas nozīmē, ka tā ir atbildīga par politikas un pasākumu koordināciju, īstenošanu, uzraudzību un novērtēšanu, lai novērstu un apkarotu visu veidu vardarbību, uz ko attiecas Konvencija.

2024. gadā Komisija veica vairākus svarīgus pasākumus, lai uzturētu un īstenotu konvencijā noteiktos vērienīgos un visaptverošos standartus. Komisija 2024. gada maijā un decembrī piedalījās Stambulas konvencijas Pušu komitejas sanāksmēs, kas notiek divreiz gadā. Sanāksmēs ES piedalījās ieteikumu un secinājumu pieņemšanā valstīm, kas ir konvencijas puses, par konvencijas īstenošanu, pamatojoties uz ziņojumiem, ko sagatavojusi GREVIO⁷ – neatkarīgu ekspertu struktūra, kas ir atbildīga par konvencijas pušu veiktās īstenošanas uzraudzību.

GREVIO 2025. gada janvārī sāka savu pamatnovērtējuma procedūru par to, kā ES īsteno Konvenciju. ES ir jāiesniedz oficiāls ziņojums par tiesību aktiem un citiem pasākumiem, kas veikti,

6 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1385 (2024. gada 14. maijs) par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu, OV L 2024/1385, 24.5.24.

7 <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

lai īstenotu konvencijas noteikumus, pamatojoties uz anketu⁸. Pēc tam 2026. gada maijā/jūnijānotiks izvērtējuma inspekcija, pēc kuras GREVIO nāks klajā ar ziņojumu par pasākumiem, ko ES veikusi, lai īstenotu konvenciju. Komisijai kā Savienības koordinējošajai struktūrai, kas atbild par ziņošanas pienākumu izpildi saskaņā ar Konvencijas uzraudzības mehānismu, ir lūgts nosūtīt anketu iestādēm, struktūrām un aģentūrām, koordinējot to atbildes un līdz 2025. gada 28. novembrim iesniedzot GREVIO ES ziņojuma konsolidēto versiju.

Latvija 2024. gadā spēra milzīgu soli uz priekšu cīņā pret vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, kļūstot par 39. pusi Stambulas konvencijā, kas Latvijai stājās spēkā 2024. gada 1. maijā.⁹ Turklāt Latvija izstrādāja savu pirmo nacionālo plānu vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanai un apkarošanai 2024.–2029. gadam. Plānam ir četri darbības virzieni: 1) novērst vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē; (2) atbalsta pasākumu nodrošināšana un uzlabošana vardarbības upuriem; (3) stiprināt vainīgo atbildību un sniegt rehabilitācijas pakalpojumus, lai samazinātu vardarbīgu uzvedību; (4) izveidot vienotu un koordinētu politiku, lai apkarotu un novērstu vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē.

2024. gadā Komisija organizēja divas ES tīkla ar dzimumu saistītas vardarbības un vardarbības ģimenē novēršanai sanāksmes – aprīlī un novembrī. Aprīļa sanāksmē galvenā uzmanība tika pievērsta tematam “Jauniešu, jo īpaši jaunu vīriešu un zēnu, iesaistīšana: izglītības un digitālo plašsaziņas līdzekļu nozīme”. Dalībnieki no ES dalībvalstīm izmantoja savas specializētās zināšanas, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar dzimumbalstītas vardarbības un vardarbības ģimenē novēršanu, un apmainījās ar valstu paraugpraksi izglītības jomā. Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta formālajai un ikdienējai izglītībai, digitālajai izglītībai un atsevišķām komunikācijas kampaņām no dažādām valstīm. Novembra sanāksmē galvenā uzmanība tika pievērsta tematam “Intīmi attēli bez piekrišanas (NCII) un kibernaids runa, pamatojoties uz dzimumu: novēršanas jautājumi pēc tam, kad būs stājusies spēkā Direktīva par vardarbības pret sievietēm novēršanu (Vardarbības pret sievietēm direktīva).” ES dalībvalstis apmainījās ar valsts paraugpraksi ar dzimumu saistītas NCII ļaunprātīgas izmantošanas un kibernaids runas novēršanas jomā. Diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta preventīviem pasākumiem pret NCII ļaunprātīgu izmantošanu un kibernaids runu, tiešsaistes platformu un plašsaziņas līdzekļu iesaistīšanai un vairākām atlasītām kampaņām, ko ierosināja dalībnieki.

Vēl viens svarīgs nodevums 2024. gadā bija ES ar dzimumu saistītas vardarbības (EU-GBV) apsekojuma datu publicēšana¹⁰ par visām ES valstīm. Eurostat koordinēja datu vākšanu 18 ES valstīs, kur apsekojumu veica valstu statistikas iestādes. Itālija dalījās ar salīdzināmiem datiem par galvenajiem rādītājiem, pamatojoties uz valsts apsekojumu. Attiecībā uz 8 ES valstīm datu vākšanu koordinēja Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA) un Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) saskaņā ar ES un VBV apsekojuma pamatnostādņēm. Eurostat, FRA un EIGE 2024. gada 25. novembrī publicēja ES mēroga datus, tostarp kopīgu publikāciju. Ziņojumā ir izklāstīti galvenie rezultāti, kas gūti ES apsekojumā par dzimumbalstītu vardarbību, pamatojoties uz datiem no visām 27 dalībvalstīm¹¹. Visā ES 114 023 sievietes tika intervētas par savu pieredzi¹². Ziņojumā galvenā uzmanība pievērsta dažādu pret sievietēm vērstas vardarbības veidu izplatībai ES. ES apsekojumā par vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, tiek vākti arī konkrēti dati par sieviešu pieredzi vardarbības jomā, tostarp par vardarbības sekām un kontaktiem ar dažādiem dienestiem,

8 <https://rm.coe.int/questionnaire-on-legislative-and-other-measures-giving-effect-to-the-p/1680b34281>

9 Līdz šim visas ES dalībvalstis ir parakstījušas Stambulas konvenciju, un visas, izņemot piecas, to ir ratificējušas.

10 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence/database>

11 Eurostat, FRA, EIGE (2024), ES apsekojums par vardarbību dzimuma dēļ — galvenie rezultāti. Experience of women in the EU-27, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga. [Pieejams tiešsaistē.](#)

12 Aptaujā ir pārstāvētas sievietes vecumā no 18 līdz 74 gadiem ES.

kas sniedz palīdzību cietušajām personām, kuras pārcietušas vardarbību. Aptaujas galvenie rezultāti liecina, ka katra trešā sieviete ES ir piedzīvojusi fizisku vai seksuālu vardarbību vai draudus pieaugušā vecumā. Katra sestā sieviete ES pieaugušo vecumā ir saskārusies ar seksuālu vardarbību. Kad runa ir par vardarbību ģimenē, mājas bieži vien nav droša vieta daudzām sievietēm, jo katra piektā sieviete ir saskārusies ar fizisku vai seksuālu vardarbību no intīmā partnera, radnieka vai cita mājsaimniecības locekļa puses. Viena no galvenajām apsekojumā konstatētajām problēmām ir neziņošana par vardarbību: lai gan lielākā daļa sieviešu, kuras ir saskārušās ar vardarbību, par to ir runājušas ar tām tuvu personu, tikai katra piektā sieviete ir sazinājusies ar veselības aprūpes vai sociālo pakalpojumu sniedzēju un tikai katra astotā sieviete ir ziņojusi policijai par šo incidentu.¹³

2024. gadā Komisija turpināja nodrošināt īpašu finansējumu projektiem, no kuriem labumu gūst pilsoniskās sabiedrības organizācijas un publiskās iestādes, kas programmas “Pilsoni, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (CERV) ietvaros īsteno konkrētas darbības, tostarp ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanu un apkarošanu.

Saskaņā ar 2024. gada CERV Daphne uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus (par dzimumbalstītas vardarbības un vardarbības pret bērniem novēršanu un apkarošanu) tika iesniegts¹⁴ rekordliels skaits 498 priekšlikumu, kas aptver uzaicinājuma četras prioritātes: i) plaša mēroga un ilgtermiņa transnacionālas darbības ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai; ii) darbības ar dzimumu saistītā vardarbībā cietušo un izdzīvojušo aizsardzībai un atbalstam; iii) darbības ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai ģimenē, intīmās attiecībās un tiešsaistē, tostarp ar mērķtiecīgām darbībām ar vainīgajiem; un iv) mērķtiecīgas darbības, lai integrētās bērnu aizsardzības sistēmas darbotos praksē. Pēc priekšlikumu izvērtēšanas tika atlasīti 30 priekšlikumi, kuru kopējais budžets bija 24,5 miljoni EUR.

Īpašas iniciatīvas ir vērstas pret seksuālu vardarbību pret bērniem — briesmīgu noziegumu, kas būtiski ietekmē bērnu drošību un labklājību. Tas notiek gan bezsaistē, gan tiešsaistē, izraisot fiziskas, garīgas un emocionālas traumas un bieži vien radot sekas visa mūža garumā. Lai gan seksuāla vardarbība pret bērniem skar gan meitenes, gan zēnus, tai ir skaidra dzimumu dimensija. Saskaņā ar UNICEF globālajām aplēsēm 1 no 5 meitenēm un 1 no 7 zēniem pirms 18 gadu vecuma ir saskārušies ar kāda veida seksuālu vardarbību¹⁵. Meitenes joprojām ir galvenie upuri seksuālai vardarbībai pret bērniem tiešsaistē. 2023. gadā 97 % no Internet Watch Foundation apstrādātajiem tiešsaistes ziņojumiem par materiāliem, kuros atspoguļota seksuāla vardarbība pret bērniem, liecināja tikai par seksuālu vardarbību pret meitenēm¹⁶. Attiecībā uz likumpārkāpējiem, lai gan izplatības dati ir ierobežoti, daži pētījumi liecina, ka aptuveni 3 % vīriešu varētu būt pedofilijas traucējumi¹⁷.

ES stratēģija efektīvākai cīņai pret seksuālu vardarbību pret bērniem¹⁸ ir galvenais atsaucē satvars ES darbībām šajā jomā laikposmā no 2020. līdz 2025. gadam. Stratēģijā ir iekļautas astoņas legīslatīvas un nelegīslatīvas iniciatīvas, kuru mērķis ir ieviest stingru tiesisko regulējumu un veicināt koordinētu pieeju starp daudzajiem dalībniekiem, kas iesaistīti bērnu aizsardzībā un atbalstīšanā, aptverot novēršanu, palīdzību cietušajiem un izmeklēšanu un kriminālvajāšanu.

13 Šo rādītāju izlase tiks parādīta Dzimumu līdztiesības stratēģijas uzraudzības [vietnē https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor](https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor).

14 <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2024-daphne?keywords=CERV-2024-DAPHNE&programaPart=>

15 <https://data.unicef.org/topic/child-protection/violence/sexual-violence/>

16 <https://www.iwf.org.uk/annual-report-2023/trends-and-data/unique-image-analysis/>

17 <https://www.msmanuals.com/professional/psychiatric-disorders/paraphilias-and-paraphilic-disorders/pedophilic-disorder>

18 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/protecting-children-sexual-abuse/what-eu-doing-protect-children-sexual-abuse_en

Saskaņā ar šo satvaru 2024. gadā turpinājās sarunas par Komisijas priekšlikumu regulai par seksuālas vardarbības pret bērniem novēršanu un apkarošanu. Komisija 2024. gada 6. februārī arī ierosināja pārstrādāt Direktīvu 2011/93/ES,¹⁹ lai stiprinātu krimināltiesības attiecībā uz seksuālu vardarbību pret bērniem un bērnu seksuālu izmantošanu. Pārskatītie noteikumi paplašina nodarījumu definīcijas, ieviešot stingrākus sodus un konkrētākas prasības attiecībā uz novēršanu un palīdzību cietušajiem.

Turklāt saskaņā ar ES stratēģiju Pagaidu regula, kas stājās spēkā 2021. gada 2. augustā, ļauj pakalpojumu sniedzējiem turpināt savu brīvprātīgo praksi atklāt seksuālu vardarbību pret bērniem tiešsaistē un ziņot par to, kā arī izņemt materiālus, kuros atspoguļota seksuāla vardarbība pret bērniem. Likumdevēji 2024. gada februārī vienojās pagarināt pagaidu noteikumu termiņu līdz 2026. gada 3. aprīlim.²⁰

Turpinājās darbs, lai izveidotu tīklu seksuālas vardarbības pret bērniem novēršanai (CSAPN),²¹ kas apvienos pētniekus, priekšplāna praktiķus un citas šajā jomā strādājošās ieinteresētās personas. CSAPN mērķis būs palīdzēt ES dalībvalstīm ieviest izmantojamus, rūpīgi izvērtētus un efektīvus profilakses pasākumus un veicināt paraugprakses apmaiņu, lai palīdzētu samazināt seksuālas vardarbības pret bērniem izplatību ES.

Komisija turpināja iesaistīties daudzu ieinteresēto personu sadarbībā, lai novērstu un apkarotu seksuālu vardarbību pret bērniem, piemēram, atbalstot Globālo aliansi pret seksuālu vardarbību pret bērniem tiešsaistē (WPGA),²² veicinot sadarbību ar tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem, izmantojot ES Interneta forumu (EUIF), un turpinot operatīvo sadarbību ar tiesībaizsardzības iestādēm,²³ izmantojot Eiropola Eiropas daudznazaru platformu pret noziedzības draudiem (EMPACT).²⁴

Vairāki projekti, kas finansēti no Iekšējās drošības fonda un pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, atbalstīja ES stratēģijas efektīvākai cīņai pret seksuālu vardarbību pret bērniem īstenošanu. Projekti aptvēra plašu darbību klāstu, sākot ar tiesībaizsardzības instrumentu izstrādi un beidzot ar izpratnes veicināšanu bērniem un jauniešiem, palīdzību cietušajiem un izdzīvojušajiem un vainīgo profilakses programmām.

---

19 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2024%3A60%3AFIN>

20 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/the-council-gives-the-final-green-light-to-the-prolongation-of-a-child-sexual-abuse-protection-measure/>

21 https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/child-sexual-abuse-prevention-network-csapn_en

22 <https://www.weprotect.org/>

23 https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-union-internet-forum_en

24 <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>

Latvija un Portugāle 2024. gada 13. un 14. jūnijā Rīgā kopīgi rīkoja savstarpējas mācīšanās semināru “Izaicinājumi pārmaiņām: darbs ar personām, kas vainojamas ar dzimumu saistītā vardarbībā un vardarbībā ģimenē”, kurā piedalījās 14 citas dalībvalstis un Komisijas, EIGE un Eiropas tīkla darbam ar personām, kas vainojamas vardarbībā ģimenē, pārstāvji. Tajā tika aplūkoti tādi jautājumi kā dzimumbalstītas vardarbības un vardarbības ģimenē izdarītājiem paredzētu pakalpojumu pieejamība un izstrāde, kā šajos pakalpojumos iekļaut dzimumu līdztiesības aspektus un kā tos novērtēt²⁵.

Viens no veiksmīgajiem projektiem, ko 2021. gadā finansēja no sadaļas DAPHNE, ir XAJI: Aktīvs jaunatnes tīkls līdztiesībai: veicināt jauniešu lomu un vīriešu lomu vardarbības pret sievietēm novēršanā un dzimumu līdztiesībā. Tas tika īstenots no 2022. gada 1. jūnija līdz 2024. gada 30. jūnijam un nodrošināja apmācību, spēju veidošanu un izpratnes veidošanu jauniešiem, tostarp pusaudžu vecuma zēniem (vecumā no 12 līdz 15 gadiem), lai novērstu vardarbību un palīdzētu atklāt ļaunprātīgus modeļus un veicinātu egalitāru un dzimumlīdztiesīgu attieksmi un attiecību modeļus. Projekts apmācīja gandrīz 200 pusaudžus, no kuriem 40 % bija zēni, 10 skolās Spānijā (Katalonijā) un Portugālē. Pēc projekta īstenošanas skolas apņēmas pagarināt apmācību līdz nākamajam mācību gadam (2024./2025. gadam), un skolu speciālisti citās skolās pauda vēlmi uzaicināt XAJI projekta komandu saņemt apmācību par projektā aplūkotajām tēmām.

Horvātija grozīja savu Kriminālkodeksu (Oficiālais Vēstnesis, 36/24),²⁶ lai ar dzimumu saistītu vardarbību definētu kā “vardarbību, kas vērsta pret sievieti tāpēc, ka viņa ir sieviete, un vardarbības veidus, kas nesamērīgi skar sievietes”. Ar grozījumiem tika ieviesta arī jauna noziedzība: “smaga sievietes slepkavība” (femicīds). Lai noteiktu, vai uz lietu attiecas feminicīda noziegums, Horvātijas iestādes novērtēs, vai cietušajai ir tieši nodarīts kaitējums viņas dzimuma dēļ. Arī “smaga sievietes slepkavība” ir iekļauta kriminālnoziegumu katalogā bez noilguma.

25 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/who-we-work-gender-equality/mutual-learning-programme-gender-equality_en

26 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_03_36_570.html

2024. gada Eiropas iekļaušanas un daudzveidības galvaspilsētu konkursā Slovēnijas, Spānijas un Zviedrijas pilsētas saņēma īpašu balvu, kas bija veltīta iestādēm, kuras, cīnoties pret vardarbību pret sievietēm, nodrošina drošas pilsētas un reģionus sievietēm visā viņu daudzveidībā. Zelta balvu piešķīra Ļubļanas pilsētai Slovēnijā par solidaritātes centieni atbalstīt sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību, lai izveidotu visaptverošu atbalsta sistēmu vardarbības pret sievietēm novēršanai. Sudraba balvu saņēma Miranda de Ebro, Spānijā, par politikas veidotāju, pedagogu, sociālo dienestu un pilsoniskās sabiedrības apvienošanu ar skarto sieviešu aktīvu līdzdalību, piemēram, īstenojot iniciatīvu, kurā iesaistītas tiesībsardzības iestādes un sociālie dienesti, lai cietušajām personām nodrošinātu drošu pajumti un ārkārtas izmitināšanu. Bronzas balvu saņēma Veksjes pašvaldība (Zviedrija) par stratēģisko plānošanu finansējuma, atbalsta un izpratnes veicināšanas jomā, kā arī par tās īpašo nodaļu vardarbības pret sievietēm novēršanai.²⁷

Čehijā 2025. gada janvārī²⁸ stājās spēkā grozījums Kriminālkodeksā (Likums Nr. 40/2009 Coll.), kas no jauna definē izvarošanas noziegumu un stiprina tiesisko aizsardzību personām, kuras cietušas no vardarbības ģimenē un ar dzimumu saistītas vardarbības. Saskaņā ar jauno definīciju jebkurš dzimumakta gadījums bez cietušās personas piekrišanas tiks kvalificēts kā izvarošana; fiziskā spēka pielietošana vairs nav nepieciešama. Situācijas, kurās cietušais “iesaldē” tiks skaidri atzīts par izvarošanu. Likumprojekts guva atbalstu gan no valdības partijām, gan no opozīcijas.

2023. gada otrajā pusē Bulgārijas Darba un sociālās politikas ministrija ar rajona līmeņa koordinatoru sieviešu un vīriešu līdztiesības jautājumos palīdzību izstrādāja vietējās prakses apkopojumu dažādu vardarbības veidu novēršanai un cietušo atbalstam. Apkopojumā apkopota vietējā politika un īstenotie pasākumi un iniciatīvas, ar ko dalījusies 21 rajona administrācija, vienlaikus izceļot iedibināto labo praksi. Mērķis ir izplatīt bagātīgo vietējo pieredzi, stiprināt apmaiņu un palīdzēt pārskatīt pašreizējos politikas virzienus un radīt jaunus.²⁹

Ar dzimumu saistīta kibervardarbība

Ar dzimumu saistīta kibervardarbība joprojām dominē pārāk daudzu sieviešu un meiteņu dzīvē visā ES. ES dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam ir³⁰ atzīts, ka vardarbība tiešsaistē, kas vērsta pret sievietēm, ir kļuvusi plaši izplatīta ar konkrētām, apburtām sekām sieviešu garīgajai un psihiskajai veselībai. Tas ir nepieņemami un rada šķēršļus sieviešu līdzdalībai sabiedriskajā dzīvē, tādējādi apdraudot arī demokrātiju. Kopš stratēģijas iesniegšanas ar dzimumu saistītas kibervardarbības jautājums ir kļuvis vēl izplatītāks.

Direktīvas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu pieņemšana³¹ ir bijis nozīmīgs pagrieziena punkts cīņā pret kibervardarbību, kas saistīta ar dzimumu. Tajā ir sniegtas vienotas krimināltiesību definīcijas visizplatītākajiem kibervardarbības veidiem, prasīts dalībvalstīm nodrošināt konkrēta tāda tiešsaistes satura izņemšanu, par kuru saskaņā ar direktīvu ir noteikta

27 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/av/ip_24_2285

28 <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravvy/-/clanek/poslanci-jednomyslne-schvalili-redefinici-znasilneni-kopirovat->

29 <https://www.mlsp.government.bg/uploads/41/test/2023-sbornik-s-praktiki-nasilie-po-oblasti.pdf>

30 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, COM(2020) 152 final.

31 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1385 (2024. gada 14. maijs) par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu, OV L, 2024/1385, 24.5.2024.

kriminālatbildība, un sniegt specializētus atbalsta pakalpojumus kibernetiskajiem cietušajiem. Direktīva arī veicina pašregulācijas sadarbību starp platformām, tostarp izstrādājot rīcības kodeksus.

Turklāt Digitālo pakalpojumu akts (DPA)³² ir būtiska ES regula attiecībā uz tiešsaistes platformām un saistītajiem riskiem, tostarp diskriminējoša satura izplatīšanu, piemēram, dzimumbalstīta kibervardarbīga satura izplatīšanu tiešsaistes platformās.

Sievietes, jo īpaši tās, kas saskaras ar dažādiem diskriminācijas veidiem, tostarp sabiedriskajā dzīvē, nesamērīgi cieš no dažāda veida ar dzimumu saistītas kibervardarbības,³³ piemēram, uzmācšanās tiešsaistē, vajāšanas, doksinga, intīmu attēlu kopīgošanas bez piekrišanas un dziļviltojumu attēlu izmantošanas, kas paredzēti, lai viņām kaitētu un diskreditētu. Saskaņā ar DPA riska novērtēšanas sistēmu ļoti lielām tiešsaistes platformām (VLOP) un meklētājprogrammām (VLOSE) ir pienākums identificēt, novērtēt un efektīvi mazināt sistēmiskos riskus, tostarp dzimumbalstīta vardarbīga satura izplatīšanu, kas izriet no to pakalpojumu izstrādes, darbības vai izmantošanas, kā arī no lietotāju veiktas iespējamās ļaunprātīgas izmantošanas. Šādiem riska mazināšanas pasākumiem vajadzētu būt saprātīgiem, samērīgiem, efektīviem un pielāgotiem konkrētajiem sistēmiskajiem riskiem, lai mazinātu fizisko, seksuālo, psiholoģisko, sociālo, politisko vai ekonomisko kaitējumu.

Saskaņā ar DPA tiešsaistes platformām ir jāpublicē pārredzamības ziņojumi, kuros ietverta informācija par to satura moderācijas praksi. Atsaucoties uz ES Direktīvu par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu, īstenošanas aktā ir noteiktas kategorijas ziņošanai par satura moderācijas lēmumiem, kas skar sievietes un meitenes. Tie ietver kiberebiešanās un iebiedēšanu, kiberruzmācšanos un kibervajāšanu, ar dzimumu saistītu dezinformāciju, nelikumīgu kūdišanu uz vardarbību un naidu, intīmu materiālu, tostarp dziļviltojumu vai līdzīgu tehnoloģiju, kopīgošanu bez piekrišanas.³⁴ Pakalpojumu sniedzējiem pirmie saskaņotie ziņojumi jāpublicē 2026. gada sākumā. Turklāt DPA pilnvaro pakalpojumu sniedzējus piešķirt piekļuvi datiem pētījumiem par sistēmisko risku atklāšanu, identificēšanu un izpratni ES un par pakalpojumu sniedzēju veikto riska mazināšanas pasākumu piemērotību, efektivitāti un ietekmi.

Lai aizsargātu sieviešu drošību tiešsaistē, Komisija pašlaik veicina jauna satvara izstrādi sadarbībai starp interneta platformām, kas ir viens no pēdējiem rezultātiem, par kuriem paziņots Dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam.

Mākslīgā intelekta akts³⁵ aizliedz ļoti kaitīgas sistēmas, kas var veicināt ar dzimumu saistītu vardarbību. Konkrētāk, tā aizliedz kaitīgu MI praksi, ko var izmantot, lai turpinātu vai veicinātu vardarbību pret sievietēm un meitenēm, piemēram, manipulatīvas vai ekspluatējošas MI sistēmas, lai izsekotu personas, tostarp sievietes un meitenes, un manipulētu ar tām ievērojami kaitīgā veidā. Turklāt likums nosaka pārredzamības prasības sintētiski radītam saturam, tostarp dziļviltojumiem.

---

32 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/2065 (2022. gada 19. oktobris) par digitālo pakalpojumu vienoto tirgu un ar ko groza Direktīvu 2000/31/EK (Digitālo pakalpojumu akts) (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 277, 27.10.2022., 1. lpp.).

33 Hicks, J. (2021). Globāli pierādījumi par dzimumbalstītas vardarbības izplatību un ietekmi tiešsaistē. K4D palīdzības dienesta ziņojums. Attīstības studiju institūts. [DOI:10.19088/K4D.2021.140](https://doi.org/10.19088/K4D.2021.140).

34 Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2024. gada 4. novembris, ar ko nosaka veidnes attiecībā uz starpniecības pakalpojumu sniedzēju un tiešsaistes platformu nodrošinātāju pārredzamības ziņošanas pienākumiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2022/2065, C(2024) 7005 final un Komisijas Īstenošanas regulas (ES) C(2024) 7005 final pielikums.

35 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1689 (2024. gada 13. jūnijs), kas nosaka saskaņotus noteikumus mākslīgā intelekta jomā un groza Regulas (EK) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 un (ES) 2019/2144 un Direktīvas 2014/90/ES, (ES) 2016/797 un (ES) 2020/1828 (Mākslīgā intelekta akts) (Dokuments attiecas uz EEZ).

Visbeidzot, apzīmējot četras pieaugušo satura platformas par ļoti lielām tiešsaistes platformām, Komisija pievēršas virknei nelikumīga satura, darbību un prakses ar dzimuma dimensiju, piemēram, bērnu seksuālas izmantošanas materiālu izplatīšanai, intīmu vai manipulētu materiālu kopīgošanai bez piekrišanas, cilvēku tirdzniecībai un mūsdienu verdzībai. Komisija 2024. gadā nosūtīja trim no tiem (Pornhub, Stripchat un XVideos) informācijas pieprasījumus saskaņā ar Digitālo pakalpojumu aktu, lai pieprasītu uzņēmumiem sniegt sīkāku informāciju par pasākumiem, kas veikti, lai rūpīgi novērtētu un mazinātu riskus, kas saistīti ar nepilngadīgo aizsardzību tiešsaistē, nelikumīga satura izplatīšanu un ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanu un riskiem. Komisija arī pieprasīja sīkāku informāciju par šo platformu pieņemtajiem vecuma nodrošināšanas mehānismiem. Turklāt Komisija sadarbojas ar digitālās pornogrāfijas ekspertiem, lai izstrādātu tiesisko regulējumu pieaugušo tiešsaistes satura regulēšanai ES un dalībvalstu līmenī. Tās arī sniedz pārskatu par pornogrāfisko nozari un izveido pierādījumu plūsmu, lai apzinātu un analizētu sistēmiskos riskus un saistīto riska mazināšanas pasākumu efektivitāti.

Februārī EIGE publicēja ziņojumu, kurā ierosināja mērīšanas sistēmu, kas dalībvalstīm jāizmanto, lai mērītu konkrētu kibervardarbības veidu pret sievietēm un meitenēm statistisko izplatību, sastopamību un paziņotos gadījumus un ziņotu par savāktajiem datiem salīdzināmā veidā³⁶.

2024. gadā Igaunijā tika tulkots un publicēts ceļvedis speciālistiem, kas strādā ar cietušajiem, par kibervardarbību. Tas sniedz vērtīgu atbalstu un praktiskus ieteikumus, lai efektīvi un sensitīvi palīdzētu cietušajiem, pārvaldītu riskus un palīdzētu atjaunot cietušo drošības sajūtu. Šis ceļvedis ir izstrādāts, lai atvieglotu speciālistu darbu, un tajā ir sniegti konkrēti norādījumi un paraugprakse. Tā kā tas ir būtisks resurss, tas palīdz uzlabot profesionāļu izpratni par kibervardarbības ietekmi un nodrošina visaptverošu atbalstu katram skartajam indivīdam.

Seksuāla uzmākšanās darbā

Sievietēm ir tiesības dzīvot un strādāt bez vardarbības un aizskarošas izturēšanās. Tomēr, lai gan tas ir vispārpieņemts, vardarbība un uzmākšanās darba pasaulē joprojām ir plaši izplatīta. Saskaņā ar jaunākajiem datiem, kas iegūti ES apsekojumā par dzimumbalstītu vardarbību, 4,3 % no pastāvīgi strādājošām sievietēm pēdējo 12 mēnešu laikā ir saskārušās ar seksuālu uzmākšanos darbā, 12,8 % pēdējo piecu gadu laikā un 30,8 % pieaugušo vecumā. Tikai 37,3 % bija ziņojuši par šo epizodi oficiālam atbalsta dienestam vai policijai, vai ierēdņiem darbā.

Vardarbība pret sievietēm un viņu aizskaršana darbavietā kavē pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, ierobežo viņu piekļuvi darba tirgum un veicina dzimumu profesionālo segregāciju. Tas bieži sakņojas nevienlīdzīgā dzimumu varas dinamikā, dzimumu stereotipos, patriarhālās vērtībās un vēsturiskā nelīdztiesībā starp vīriešiem un sievietēm.

Pēc trīsarpus sarunu gadiem Padome 2024. gada 25. martā vienojās aicināt dalībvalstis ratificēt Starptautiskās Darba organizācijas 2019. gada Konvenciju pret vardarbību un aizskarošu izturēšanos (Nr. 190).³⁷ ES un tās dalībvalstis aktīvi piedalījās Konvencijas Nr. 190 pieņemšanā 108. Starptautiskajā darba konferencē 2019. gadā. Līdz šim konvenciju ir ratificējušas 12 ES dalībvalstis: Austrija, Beļģija, Dānija, Francija, Grieķija, Itālija, Īrija, Portugāle, Rumānija, Somija, Spānija un Vācija.

36 EIGE (2025), Kibervardarbības pret sievietēm un meitenēm apkarošana: Developing an EU measurement framework, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga. [Pieejams tiešsaistē.](#)

37 Padomes Lēmums (ES) 2024/1018 (2024. gada 25. marts), ar ko dalībvalstis tiek aicinātas ratificēt Starptautiskās Darba organizācijas 2019. gada Konvenciju pret vardarbību un aizskarošu izturēšanos (Nr. 190) (OV L 2024/1018, 2.4.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2024/1018/oj>)

Ar dzimumu saistīta uzmākšanās darbā ir problēma arī pētniecības un inovācijas jomā (pētniecība un izstrāde, inovācija).³⁸ Lai cīnītos pret šo parādību, Eiropas Pētniecības telpas (EPT) foruma apakšgrupa “Iekļaujoša dzimumu līdztiesība” ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisiju 2024. gadā izstrādāja nulles tolerances rīcības kodeksu ar dzimumu saistītas vardarbības, tostarp seksuālas uzmākšanās, apkarošanai ES pētniecības un inovācijas sistēmā.³⁹ EPT foruma apakšgrupas izstrādātā rīcības kodeksa mērķis ir novērst ar dzimumu saistītas vardarbības incidentus pētniecības un augstākās izglītības vidē, nosakot vienotu pieeju, definīcijas un principu sarakstu, lai palīdzētu dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām un privātpersonām izveidot Eiropas pētniecības un inovācijas vidi, kurā nav nekāda veida ar dzimumu saistītas vardarbības, pamatojoties uz tādām vērtībām kā dzimumu līdztiesība un iekļautība, cieņa, drošība. Lai atbalstītu rīcības kodeksu un tā principus, pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” projektā GenderSAFE tika publicēts solījums⁴⁰ un ieinteresētās personas, praktiķi, kā arī studenti tika aicināti pievienoties īpašai prakses kopienai.⁴¹

Turklāt 2024. gadā sadarbībā ar dalībvalstīm un pētniecības un izstrādes, inovācijas ieinteresētajām personām pētniecības un izstrādes dienās tika organizēta paneldiskusija “Ceļā uz EPT, kas brīva no dzimumbalstītas vardarbības zinātnē”.⁴²

Cilvēku tirdzniecība

Cilvēku tirdzniecība ir noziegums, kas iznīcina cilvēku dzīvības, atņemot viņiem cieņu, brīvību un pamattiesības. Bieži vien tas ir vardarbīgs noziegums, ko pastrādā organizētās noziedzības tīkli.

Viens no galvenajiem rezultātiem ES stratēģijā cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.–2025. gadam 2024. gadā bija ES Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas izvērtējums un grozītās Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas pieņemšana.⁴³ Grozītā Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīva vēl vairāk stiprina profilaksi, atbalstu cietušajiem un pārrobežu sadarbību. Tajā uzsvēta dzimumsensitīva pieeja, kas nodrošina labāku aizsardzību sievietēm, bērniem, personām ar invaliditāti un citām neaizsargātām grupām. Grozītajā direktīvā starp izmantošanas veidiem ir iekļauta surogācijas, piespiedu laulību un nelikumīgas adopcijas izmantošana. Tā arī liek lielāku uzsvāri uz tiešsaistes dimensiju, uzskatot seksuālu izmantošanu, kas veikta, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, par atbildību pastiprinošu apstākli. Turklāt cilvēku tirdzniecības upuru sniegto pakalpojumu, piemēram, prostitūcijas pakalpojumu, apzināta izmantošana kļūst par noziedzīgu nodarījumu ar mērķi samazināt pieprasījumu, kas veicina cilvēku tirdzniecību. ES mēroga datu vākšana par cilvēku tirdzniecību, pamatojoties uz konkrētiem rādītājiem, kļūst obligāta, sniedzot visaptverošāku ieskatu un uzlabojot zināšanas par šo parādību.

Migrācijas jomā 2024. gada maijā tika publicēts⁴⁴ uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, kura budžets 2021.–2027. gada Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (AMIF) ietvaros bija 6 miljoni EUR.⁴⁵ Uzaicinājuma mērķis ir stiprināt palīdzību, atbalstu un integrāciju trešo valstu

38 <https://unisafe-gbv.eu/project-news/results-from-the-largest-european-survey-on-gender-based-violence-in-academia/>

39 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6ce8aef5-70b3-11ef-a8ba-01aa75ed71a1/language-en>

40 <https://gendersafe.eu/the-gendersafe-pledge-for-zero-tolerance-to-gender-based-violence/>

41 <https://gendersafe.eu/community-of-practice/>

42 <https://www.youtube.com/watch?v=9-L-evh48GU>

43 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1712 (2024. gada 13. jūnijs), ar ko groza Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, OV L 2024/1712, 24.6.2024.

44 AMIF-2024-TF2-AG-THB.

45 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1147 (2021. gada 7. jūlijs), ar ko izveido Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu.

valstspiederīgajiem, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri, kuri ir trešo valstu valstspiederīgie. Uzaicinājums ir vērsts uz novēršanu, cietušo identificēšanu, informētības palielināšanu par cilvēku tirdzniecību un atbalsta sniegšanu darba un seksuālās izmantošanas upuriem, kā arī piespiedu noziedzības upuriem. Tas ietver specializētu palīdzību un atbalstu trešo valstu valstspiederīgajiem, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības, piemēram, vecumu, dzimumu, kā arī izmantošanas veida(-u) fiziskās un psiholoģiskās sekas.

Turklāt 2023. gada novembrī trīs gadu VANGUARD projekts tika finansēts pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" 3. kopas "Civilā drošība sabiedrībai" ietvaros ar ES ieguldījumu 4,5 miljonu EUR apmērā. Šā projekta mērķis ir stiprināt cīņu pret cilvēku tirdzniecību saistībā ar progresīviem tehnoloģiskiem risinājumiem, izpratni, izpratnes veidošanu un apmācību, lai jau agrīnā posmā izjauktu cilvēku tirdzniecības ķēdi un pievērstos nesodāmības kultūrai. Jo īpaši VANGUARD nodrošinās labāku izlūkdatu ainu par cilvēku tirdzniecību, īpašu uzmanību pievēršot cilvēku tirdzniecībai seksuālās izmantošanas, darbaspēka ekspluatācijas un piespiedu noziedzības nolūkos.

Ir pastiprināts EMPACT operatīvais ⁴⁶ rīcības plāns cilvēku tirdzniecības apkarošanai, lai novērstu cilvēku tirdzniecības riskus, saskaroties ar nepieredzēti lielu skaitu neaizsargātu cilvēku, galvenokārt sievietēm un bērniem, kuri meklē aizsardzību ES Krievijas agresijas kara pret Ukrainu dēļ. Operatīvo darbību īpašā uzmanība ir saglabāta jaunajā operatīvajā rīcības plānā 2024.–2025. gadam un tagad ir pilnībā iekļauta vairākās darbībās, piemēram, darbaspēka ekspluatācijas, bērnu tirdzniecības vai tīmekļa uzraudzības jomā.

Atbalsts personām, kas cietušas no dzimumbalstītas vardarbības

Papildus tam, ka 2024. gada maijā tika pieņemta Direktīva par vardarbības pret sievietēm izskaušanu, kurā noteikti pielāgoti atbalsta pasākumi personām, kas cietušas no dzimumbalstītas vardarbības (sk. iepriekš iedaļu "Ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana"), 2024. gadā tika panākts progress Cietušo tiesību direktīvas pārskatīšanā: Padome 14. jūnijā pieņēma vispārēju pieeju par tekstu, ⁴⁷ un aprīlī Parlaments apstiprināja savas pilnvaras sākt iestāžu sarunas. Dialogi sākās 2024. gada beigās. Komisijas 2023. gada 12. jūlijā pieņemtā ⁴⁸ priekšlikuma mērķis ir vēl vairāk stiprināt noziegumos cietušo tiesības ES, tostarp visneaizsargātāko cietušo, piemēram, no vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē cietušo, tiesības. ⁴⁹ Tādējādi tās mērķis ir risināt problēmas, kas konstatētas 2022. gada jūnijā pieņemtajā Cietušo tiesību direktīvas izvērtējumā. ⁵⁰

Turklāt saskaņā ar ES stratēģiju par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads) Komisija strādā pie nelegislatīviem pasākumiem, ⁵¹ lai uzlabotu no dzimumbalstītas vardarbības un vardarbības ģimenē cietušo tiesības ES. Šādas darbības ietver: i) tādu struktūru veicināšana, kas sniedz mērķtiecīgu un integrētu atbalstu cietušajiem ar īpašām vajadzībām, piemēram, personām, kas cietušas no

46 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en

47 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/13/victims-rights-council-finalises-position-on-strengthened-eu-law/>

48 [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2023/0250\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2023/0250(COD))

49 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI.

50 Komisijas dienestu darba dokuments "Novērtējums par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI", SWD/2022/0179 final.

51 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES stratēģija par cietušo tiesībām (2020.–2025. gads)", COM(2020) 258 final.

vardarbības dzimuma dēļ un vardarbības ģimenē; un ii) īstenot ES kampaņu par cietušo tiesībām, kas ietver ar dzimumu saistītas vardarbības sadaļu.⁵² Svarīgs papildinājums kampaņai ir grāmata "Meitene, kas turēja atvērtas acis". Tas vairo izpratni par kara noziegumos cietušo (galvenokārt sieviešu un bērnu) tiesībām saskaņā ar ES noteikumiem un mudina ES iedzīvotājus "acis atvērt" viņu situācijai. Turklāt pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" 3. kopas "Civilā drošība sabiedrībai" ietvaros tiek finansēti divi projekti – IMPROVE un ISEDA – par kopējo summu 5,7 miljoni EUR no ES ieguldījuma, kuru mērķis ir apkarot vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, sākot no novēršanas līdz atklāšanai un cietušā atbalstam, izmantojot tehnoloģisku un sabiedrisku pieeju kombināciju.

Vācijas parlaments pieņēma likumu,⁵³ lai novērstu abortu oponentu veiktu "uzmākšanos pa ietvi" grūtnieču konsultāciju centru un abortu klīniku tiešā tuvumā. Likuma mērķis ir efektīvi aizsargāt grūtnieces no šāda pieaugoša uzmašanās veida un nodrošināt, ka viņas var brīvi izmantot konsultāciju pakalpojumus un piekļūt iestādēm, kas veic abortus. Likums stājas spēkā 2024. gada 13. novembrī.

---

52 <https://victims-rights.campaign.europa.eu/en/country/all/crimes>

53 <https://dip.bundestag.de/vorgang/zweites-gesetz-zur-%C3%A4nderung-des-schwangerschaftskonfliktgesetzes/308701>

Austrija 2024. gada jūlijā publicēja “Vardarbības aizsardzības stratēģiju koordinācijai un sadarbībai, galveno uzmanību pievēršot konsultāciju sniegšanai sievietēm, kuras skārusi vardarbība”, kas tika izstrādāta Sieviešu un līdztiesības ģenerāldirektorāta vadībā līdzdalības procesā, iesaistot vairāk nekā 200 ieinteresēto personu. Stratēģijas mērķis ir agrīnā posmā atbalstīt visas sievietes un meitenes, kas cietušas no vardarbības. Turklāt vispārējās institucionālās sistēmas vardarbības aizsardzībai un novēršanai ietvaros saskaņā ar Stambulas konvenciju ir noteiktas stratēģiskās prioritātes, kas palīdzēs stiprināt sieviešu un meiteņu tiesības.⁵⁴

Dzimumu stereotipu apstrīdēšana

2024. gada sākumā Komisija pabeidza kampaņu par dzimumu stereotipu apkarošanu. Kampaņa⁵⁵ #EndGenderStereotypes bija vērsta galvenokārt uz jauniešiem sociālajos medijos, kā arī ar ietekmētāju un plašsaziņas līdzekļu starpniecību. Kampaņa pievērsās dzimumu stereotipiem dažādās dzīves jomās, piemēram, karjeras izvēlē, aprūpes pienākumu dalīšanā un lēmumu pieņemšanā. Kampaņa tika apbalvota ar “Forbes” 2023. gada Sociālo balvu. Materiāli visās ES valodās joprojām ir pieejami kampaņas tīmekļa vietnē, un ieinteresētās personas tos var lejupielādēt un izmantot.

2024. gadā Komisija publicēja divas Eirobarometra aptaujas par dzimumu stereotipiem: Eirobarometra zibensaptauja par dzimumu stereotipiem saistībā ar vardarbību pret sievietēm (novembris) un vēl viena aptauja par dzimumu stereotipiem plašākā nozīmē (decembris).

Komisija 2024. gada 25. novembrī publicēja Eirobarometra zibensaptaujas rezultātus, kas tika veikta, lai gūtu labāku izpratni par Eiropas attieksmi pret vardarbību un vardarbīgas vai pazemojošas uzvedības relativizāciju.⁵⁶ Rezultāti parādīja, ka lielākā daļa eiropiešu nepiekrīt sieviešu objektivitātei un stereotipiem par seksuālo vardarbību, kā arī to, ka joprojām pastāv daži stereotipi, jo īpaši dažās dalībvalstīs. Piemēram, lai gan vidēji visā ES vairāk nekā 9 no 10 respondentiem (93 %) nepiekrīt apgalvojumam, ka “vīrs vai draugs var nodarboties ar seksu ar savu sievu vai draudzeni bez viņas piekrišanas”, šis īpatsvars svārstās no 85 % Dānijā līdz 97 % Luksemburgā un Maltā. Līdzīgi, lai gan vidēji ES 92 % respondentu uzskata, ka ir nepieņemami, ka vīrietis laiku pa laikam ieplaukā savu sievu/draudzeni, sievietes biežāk to uzskata par nepieņemamu nekā vīrieši (95 % pret 89 %), un procentuālais īpatsvars svārstās no 87 % Somijā līdz 97 % Luksemburgā⁵⁷.

Visbeidzot, attiecībā uz informētību un izpratni par vardarbības pret sievietēm jautājumu aptuveni 7 no 10 respondentiem (71 %) piekrīt, ka intīmā partnera vardarbība pret sievietēm viņu valstī ir “ļoti izplatīta” vai “diezgan izplatīta”, savukārt tikai trešdaļa respondentu (33 %) atbild tāpat par intīmā partnera vardarbību pret vīriešiem. Arī šajā ziņā pastāv lielas atšķirības starp valstīm — no 91 % Rumānijā līdz 44 % Dānijā — un pa dzimumiem, proti, 78 % sieviešu uzskata, ka intīmā partnera vardarbība pret sievietēm viņu valstī ir izplatīta salīdzinājumā ar 63 % vīriešu.

54 <https://www.coordination-vaw.gv.at/nachrichten/gewaltschutzstrategie-zur-koordinierung-und-vernetzung-mit-fokus-auf-beratung-gewaltbetroffener-frauen-soll-beratungsnetz-sichtbarer-machen.html> un <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/bundeskanzleramt/nachrichten-der-bundesregierung/2024/07/frauenministerin-susanne-raab-praesentiert-oesterreichweite-gewaltschutzstrategie.html>

55 https://end-gender-stereotypes.campaign.europa.eu/index_en

56 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3252>

57 Lietuvai šis īpatsvars ir 55 %, bet tas tika izslēgts no vidējā rādītāja aprēķina kā izlecošā vērtība. Rezultāts varētu būt saistīts ar tulkojuma problēmu ar vārdu “slapping”, kam nav precīza tulkojuma lietuviešu valodā un ko varētu interpretēt kā mazāk smagu fiziskas agresijas formu.

Citā Eiropas Barometra speciālaptaujā⁵⁸ tika pētīti priekšstati par dzimumu stereotipiem un tas, cik lielā mērā tie joprojām ir izplatīti ES iedzīvotāju vidū. Jautājumi bija saistīti ar dzimumu lomām un pieņemamu uzvedību; dzimumu stereotipi attiecībā uz ģimenes un profesionālo dzīvi; un dzimumu stereotipi politikā un vadošos amatos. Aptauja daļēji balstījās uz iepriekšējiem Eiropas Barometra speciālaptaujas pētījumiem par dzimumu līdztiesību, kas veikti par tematu “Dzimumu līdztiesība” 2009.⁵⁹, 2014.⁶⁰ un 2017. gadā⁶¹.

Rezultāti liecina, ka daži dzimumu stereotipi joprojām ir diezgan plaši izplatīti. Vairāk nekā seši no desmit respondentiem piekrīt, ka sievietes biežāk pieņem lēmumus, pamatojoties uz savām emocijām, un aptuveni četri no desmit piekrīt, ka cilvēka vissvarīgākā loma ir nopelnīt naudu (42 %, -1 procentpunkts kopš 2017. gada) un ka sievietes vissvarīgākā loma ir rūpēties par savu māju un ģimeni (38 %, -6 procentpunkti). Uztveres atšķirības ES dalībvalstīs sasniedz 64 procentpunktus.

Lielākā daļa stereotipu, kas saistīti ar lēmumiem par darba un privāto dzīvi, kopumā tiek noraidīti, taču ievērojamai daļai joprojām ir stereotipiski uzskati par sieviešu sociāli vēlamu uzvedību. Piemēram, tikai nedaudz vairāk par pusi (51 %, +3 procentpunkti kopš 2009. gada) piekrīt, ka tad, ja tēva atalgojums ir zemāks nekā mātes atalgojums, viņam ir jāatsakās no darba, lai rūpētos par bērniem, ja ģimene nolemj, ka tas jā dara vienam no vecākiem. Konstatējumi ir neviennozīmīgi arī attiecībā uz priekšstatu par dzimuma iezīmēm mājās — katrs piektais respondents piekrīt, ka, pieņemot svarīgus lēmumus par ģimeni, vīriešiem vajadzētu būt izšķirīgai ietekmei, un viedokļi dalās jautājumā par to, vai kopumā vīrieši, protams, ir mazāk kompetenti nekā sievietes veikt mājsaimniecības uzdevumus (49 % piekrīt, bet 49 % nepiekrīt).

---

58 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>

59 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/808>

60 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2048>

61 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2154>

Trīsvienlīdzīga ekonomika

2024. gadā bija vērojamas dažas pozitīvas ekonomiskās tendences dzimumu līdztiesības jomā. Jaunākie pieejamie dati (par 2023. gadu) liecina, ka sieviešu nodarbinātība ES pirmo reizi pārsniedz 70 % atzīmi. Šī attīstība notika, ņemot vērā vispārējo nodarbinātības līmeņa pieaugumu ES līdz 75,3 %. Turklāt, lai gan pieaugums sievietēm bija mazāks nekā iepriekšējos divos gados, tas bija lielāks nekā pieaugums vīriešiem. Tā rezultātā pēdējās desmitgades laikā dzimumu nodarbinātības atšķirība bija viszemākā, proti, 10,2 procentpunkti (–0,5 procentpunkti salīdzinājumā ar 2023. gadu). Šī tendence atbilst ilgtermiņa tendencei kopš 2009. gada, lai gan starp valstīm pastāv ievērojamas atšķirības.

Šī pozitīvā tendence ir atspoguļota citos dzimumu nevienlīdzības rādītājos. Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas 2024. gada ziņojumu par dzimumu nevienlīdzību pasaulē⁶² vispārējais līdzdalības darba tirgū pieaugums atspoguļo pāreju uz lielāku sieviešu, gados vecāku un augsti izglītotu darba ņēmēju īpatsvaru, ko veicina darbaspēka mobilitātes pieaugums, subsidēta bērnu aprūpes un ģimenes atvaļinājumu politika, darbvietu saglabāšanas shēmas un novēlota pensionēšanās. Tomēr Starptautiskā Darba organizācija (SDO) arī norāda, ka publisko un privāto ieguldījumu trūkums bērnu aprūpē un citos formālās aprūpes pakalpojumos un ilgstoša nevienlīdzīga attieksme pret aprūpes darbībām kopumā rada ekonomiskās un sociālās izmaksas, ko aprūpes sniegšana rada galvenokārt sievietēm. Tas nozīmē lielu neizmantotu potenciālu mūsu ekonomikai, kā uzsvērts, piemēram, EIGE aplēsēs, kurās paredzēts, ka līdz 2050. gadam nodarbinātības līmenis būs 80 % , ja tiks panākti būtiski uzlabojumi dzimumu līdztiesības jomā⁶³.

Dzimumu nevienlīdzības novēršana darba tirgū

Visās dalībvalstīs vīriešu nodarbinātības līmenis ir augstāks nekā sieviešu nodarbinātības līmenis. Parasti, jo zemāks ir sieviešu nodarbinātības līmenis valstī, jo lielāka ir dzimumu nodarbinātības atšķirība. 2023. gadā vīriešu nodarbinātības līmenis ES bija 80,4 %, savukārt sieviešu nodarbinātības līmenis bija 70,2 %, kā rezultātā dzimumu nodarbinātības atšķirība bija 10,2 procentpunkti.⁶⁴

Gan sieviešu, gan vīriešu nodarbinātības līmenis pēdējos 10 gados ir pastāvīgi un lēnām palielinājies, un pandēmija to pārtrauca tikai 2020. gadā. Tomēr kopš 2018. gada pieaugums attiecībā uz sievietēm parasti ir bijis nedaudz lielāks, un tāpēc no tā izrietošā dzimumu nodarbinātības atšķirība ir samazinājusies no 11,3 procentpunktiem 2018. gadā un 11,0 procentpunktiem 2020. gadā līdz 10,2 procentpunktiem 2023. gadā.

Dzimumu nodarbinātības atšķirības dažādās ES valstīs un reģionos ir ļoti atšķirīgas. Saistībā ar apņemšanos veicināt iekļaujošu nodarbinātību Eiropas sociālo tiesību pilāra rīcības plānā⁶⁵ ir noteikts mērķis līdz 2030. gadam panākt vispārēju nodarbinātības pieaugumu ES līdz 78 %, tostarp cenšoties vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirību salīdzinājumā ar 2019. gadu. 2023. gadā 20–64 gadus vecu cilvēku nodarbinātības līmenis ES bija 75,3 %, tāpēc šķiet, ka 2030.

62 SDO, *Global Gender GAP report, 2024 (Globālais dzimumu līdztiesības rīcības plāns, 2024. gads)*. [Pieejams tiešsaistē](#).

63 EIGE, *Economic Benefits of Gender Equality in the European Union (Dzimumu līdztiesības ekonomiskie ieguvumi Eiropas Savienībā)*, 2017. gads. [Pieejams tiešsaistē](#).

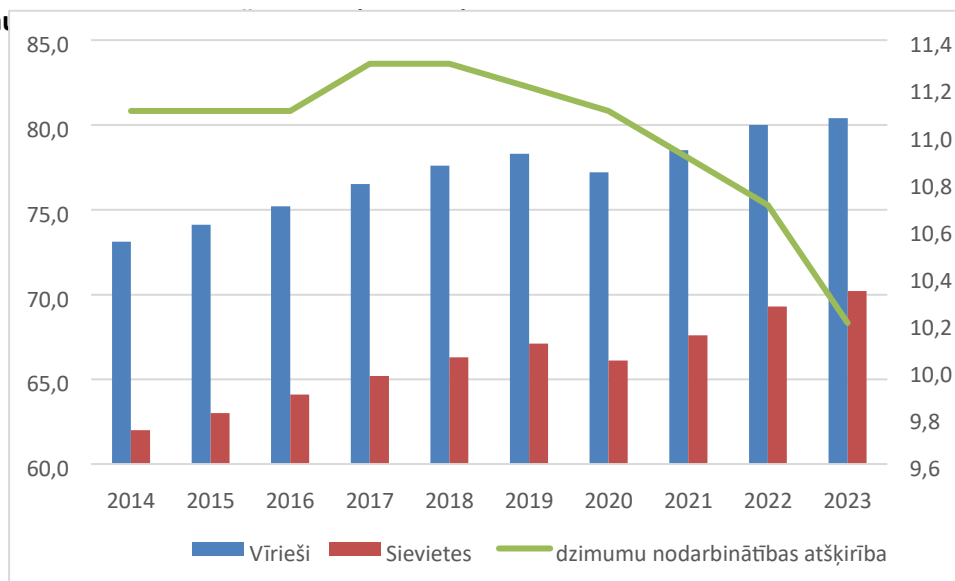
64 Eurostat ([lfsa_organ](#)).

65 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas sociālo tiesību pilāra rīcības plāns", COM(2021) 102 final.

2025. gada ziņojums par dzimumu līdztiesību ES

gada mērķrādītājs ir sasniedzams. 2023. gadā dzimumu nodarbinātības atšķirība samazinājās par - 0,5 procentpunktiem, kas ir vairāk nekā iepriekšējā gadā.

attēls. Nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem sadalījumā pa dzimumiem un dzimumu

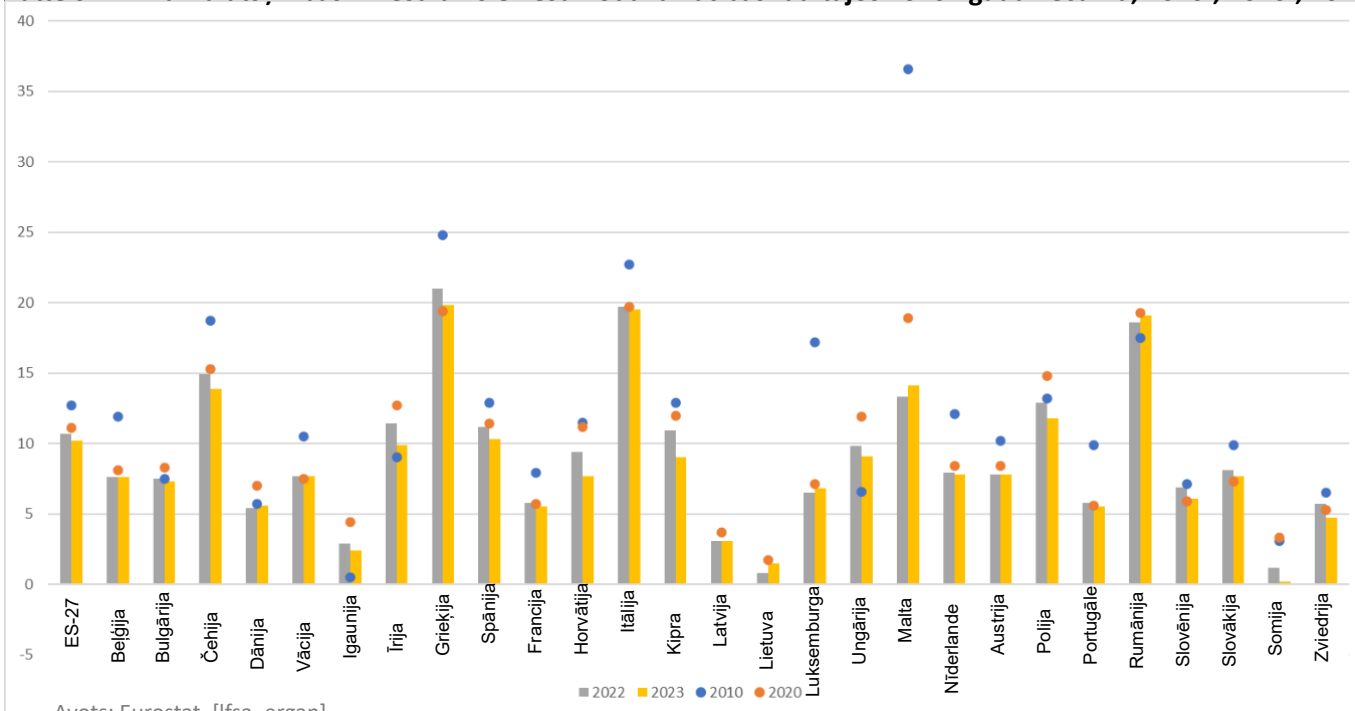

Avots: Eurostat, [lfsi_emp_a]

Piezīme. Atšķirība starp dzimumiem ir definēta kā sieviešu un vīriešu nodarbinātības līmeņa atšķirība procentpunktos.

2023.gadā tikai septiņās ES dalībvalstīs (Spānijā, Polijā, Čehijā, Maltā, Rumānijā, Itālijā un Grieķijā) dzimumu nodarbinātības atšķirība bija lielāka nekā ES kopumā. Itālijā, Grieķijā un Rumānijā sieviešu nodarbinātības līmenis bija īpaši zems zem 60 % (attiecīgi 56,5 %, 57,6 % un 59,1 %), salīdzinot ar aptuveni trim ceturtdaļām vīriešu (attiecīgi 76,0 %, 77,4 % un 78,2 %).

attēls. Dzimumu atšķirības vīriešu un sieviešu nodarbinātības rādītājos 20–64 gadu vecumā, 2010., 2020., 2022. un 2023. gadā

Avots: Eurostat, [lfsa_ergan].

Dzimumu nodarbinātības atšķirības samazināšanās lielākajā daļā valstu kopš 2010. gada atspoguļo vispārējā nodarbinātības līmeņa pieaugumu, vīriešu nodarbinātībai pieaugot mazāk nekā sieviešu

nodarbinātībai. Maltā pieaugums attiecībā uz sievietēm ir īpaši ievērojams, proti, vairāk nekā 32 procentpunkti 13 gadu laikā, lai gan dzimumu nodarbinātības atšķirība joprojām ir liela. Šīs pārmaiņas ir veicinājuši politikas pasākumi, lai darba tirgum piesaistītu vairāk sieviešu, piemēram, nodokļu atvieglojumi un valsts apdrošināšanas maksājumi par gadiem, kas veikti, lai rūpētos par bērniem, mācību programmas, bezmaksas bērnu aprūpe un bezmaksas skolas transports.

Dzimumu nodarbinātības atšķirības ES reģionos ievērojami atšķiras, un laika gaitā tās saglabājas. Mazāk attīstītajos ES reģionos dzimumu nodarbinātības atšķirība 2022. gadā (16 procentpunkti) bija aptuveni divreiz lielāka nekā vairāk attīstītajos (8 procentpunkti) un pārejas reģionos (9 procentpunkti). Atšķirība bija daudz lielāka dienvidu dalībvalstīs (15 procentpunkti) nekā ziemeļrietumu (7 procentpunkti) un austrumu dalībvalstīs (12 procentpunkti). Tas pārsniedza 20 procentpunktus visos Grieķijas reģionos, Dienviditālijā un Rumānijas austrumu reģionos (3. attēls). Laikposmā no 2013. līdz 2022. gadam sieviešu nodarbinātības līmenis palielinājās salīdzinājumā ar vīriešu nodarbinātības līmeni vairāk attīstītos un pārejas reģionos, kā arī ziemeļrietumu dalībvalstīs. Savukārt mazāk attīstītajos reģionos un dienvidu valstīs, kur nodarbinātības līmenis ir zemāks un trūkst kvalitatīvas un cenas ziņā pieejamas bērnu aprūpes, tas samazinājās.⁶⁶

Dzimumu nodarbinātības atšķirības ievērojami atšķiras atkarībā no vecuma grupas: jauniešu vidū vecumā no 15 līdz 24 gadiem šī atšķirība joprojām ir viszemākā, proti, 4,3 procentpunkti 2023. gadā. Dažās valstīs tas bija pat negatīvs, kas nozīmē, ka jaunu sieviešu nodarbinātības līmenis bija augstāks nekā jaunu vīriešu nodarbinātības līmenis (Īrijā, Lietuvā, Dānijā, Somijā un Igaunijā). Tomēr jāatzīmē, ka sieviešu nodarbinātības līmenis šajā vecuma grupā dažādās valstīs ievērojami atšķiras, svārstoties no 76,2 % Nīderlandē līdz 13,7 % Rumānijā. Cilvēkiem vecumā no 20 līdz 24 gadiem tas palielinās līdz 6,3 procentpunktiem un vecuma grupā no 55 līdz 64 gadiem — līdz 12,1 procentpunktam, ar lielām atšķirībām starp valstīm. To ietekmē⁶⁷ vīriešu vidējā darba mūža ilguma palielināšanās ES: tā kā vīriešu paredzamais darba mūža ilgums ir 39,0 gadi, bet sieviešu — 34,7 gadi, dzimumu atšķirība 2023. gadā bija 4,3 gadi, galvenokārt tāpēc, ka lielāks neformālās aprūpes pienākumu īpatsvars izstumj sievietes no darba tirgus agrāk nekā vīriešus. Tajā pašā laikā faktiskā pensionēšanās vecuma atšķirība starp dzimumiem pēdējo desmit gadu laikā ir ievērojami samazinājusies, un faktiskais pensionēšanās vecums laikposmā no 2014. līdz 2023. gadam lielākajā daļā valstu abiem dzimumiem ir palielinājies. Kopumā 18 valstīs sieviešu faktiskais pensionēšanās vecums palielinājās vairāk nekā vīriešu⁶⁸ vecums. Deviņās no šīm valstīm⁶⁹ faktiskais sieviešu pensionēšanās vecums palielinājās vairāk nekā par vienu gadu. Septiņās valstīs sievietēm ir zemāks pensionēšanās vecums nekā vīriešiem⁷⁰.

Šīs dzimumu atšķirības ir vēl lielākas cilvēkiem ar bērniem, atspoguļojot vecāku pienākumu nesamērīgo ietekmi uz sieviešu karjeru. 2023. gadā ES līmenī nodarbinātības līmenis sievietēm vecumā no 25 līdz 54 gadiem ar bērniem bija 74,9 % salīdzinājumā ar 91,9 % vīriešiem ar bērniem. Tādējādi dzimumu nodarbinātības atšķirība sasniedza 17,0 procentpunktus starp tiem, kuriem ir bērni, savukārt starp tiem, kuriem nav bērnu, tā bija 4 procentpunkti.

66 Sk. Eiropas Komisija: Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts, Durán Laguna, J., D'Apice, P., Grzegorzewska, M., De Franceschi, F. et al., *Devītais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju*, Durán Laguna, J. (redaktors), Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024. gads. [Pieejams tiešsaistē](#).

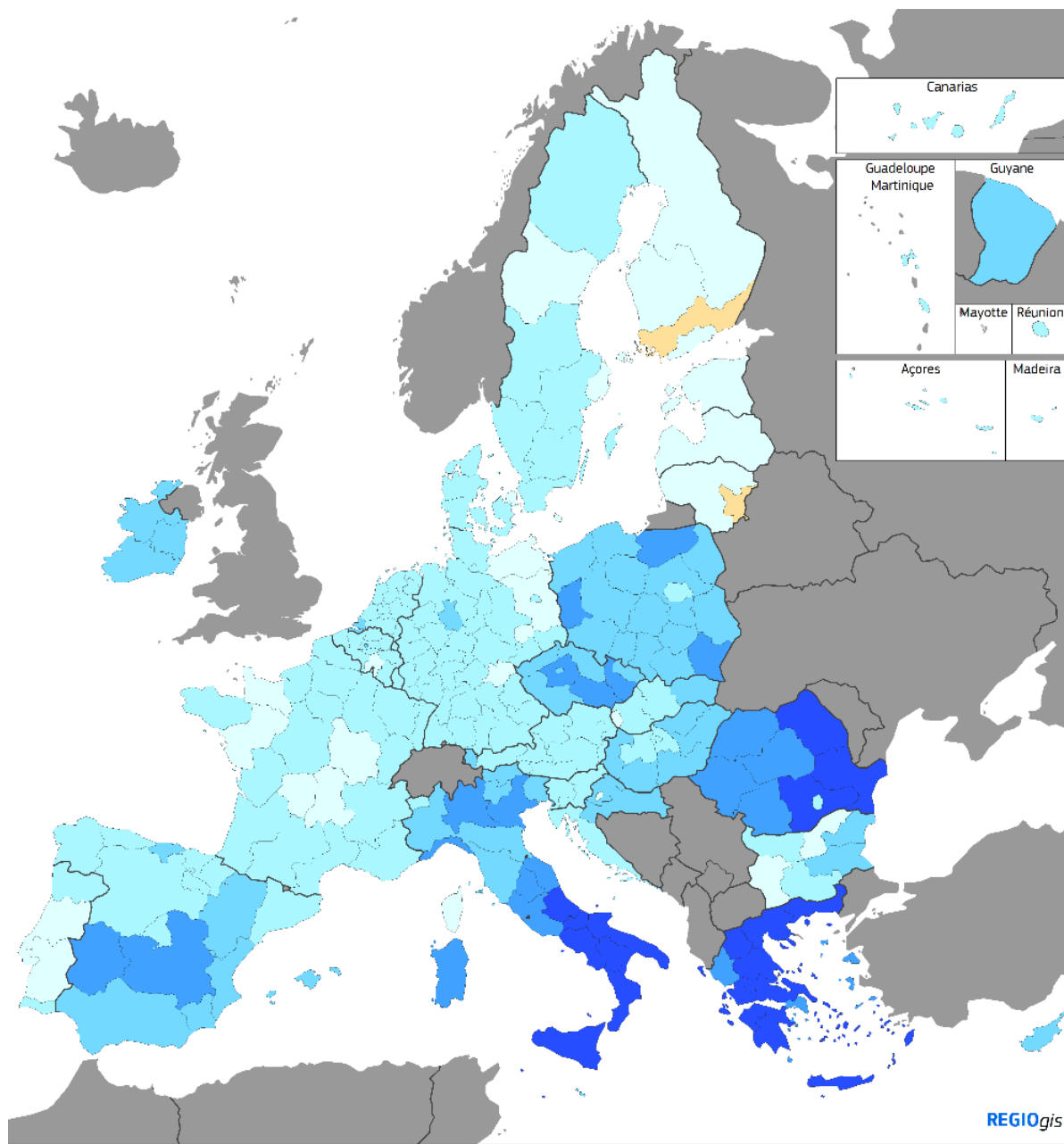
67 Darba dzīves ilguma rādītājs ir aplēse par to, cik gadus persona, kas pašlaik ir 15 gadus veca, visas dzīves laikā varētu būt darba tirgū (t. i., būt nodarbināta vai bezdarbniece). Tā mērķis ir sniegt atšķirīgu viedokli par darba tirgu, aplūkojot visu darbaspēka dzīves ciklu, nevis konkrētas dzīves cikla valstis, piemēram, jauniešu bezdarbu vai priekšlaicīgu izstāšanos no darbaspēka.

68 BE, CY, CZ, DK, EE, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, RO, SE, SI, SK.

69 CY, CZ, DK, EL, HR, IE, LT, SI, SK.

70 AT, BG, CZ, HR, PL, RO, SK.

attēls. Dzimumu nodarbinātības atšķirību reģionālās atšķirības ES, 2022. gads

Atšķirība starp sieviešu un vīriešu nodarbinātības līmeni (vecumā no 20 līdz 64 gadiem), 2022. gads
 Procentu punktu atšķirība (sieviete - vīrietis)

- < -20
- -20 - -15
- -15 - -10
- -10 - -5
- -5 - 0
- >= 0
- no data

ES-27 = -10,7
 Avots: Eurostat (lfst_r_lfe2emprr)

Avots: REGIO ĢD izstrāde, pamatojoties uz Eurostat [lfst_r_lfe2emprr]

0 500 km
 © Eurogeographics Association for the administrative boundaries

2025. gada ziņojums par dzimumu līdztiesību ES

Dzimumu nodarbinātības atšķirība ir lielāka arī tad, ja ņem vērā pilna laika ekvivalenta (FTE) nodarbinātību,⁷¹ jo nepilna laika darba īpatsvars sieviešu vidū ir daudz lielāks nekā vīriešu vidū (27,9 % salīdzinājumā ar 7,7 % 2023. gadā). Dzimumu atšķirība nepilna laika nodarbinātībā pēdējos gados saglabājās stabila (20,6 procentpunkti 2021. gadā un 20,2 procentpunkti 2022. gadā). 2023. gadā lielākās dzimumu atšķirības nepilna laika nodarbinātībā tika reģistrētas Nīderlandē (42,3 procentpunkti), Austrijā (41,8 procentpunkti), Vācijā (36,9 procentpunkti) un Beļģijā (27,4 procentpunkti).

Migranšu nodarbinātības atšķirība starp dzimumiem joprojām ir liela. Trešo valstu valstspiederīgo sieviešu nodarbinātības līmenis 2023. gadā bija par 20 procentpunktiem zemāks nekā valstspiederīgo sieviešu nodarbinātības līmenis. Šo atšķirību var salīdzināt ar 5,7 procentpunktu atšķirību vīriešiem, kas nav ES pilsoņi. Migranšu pārkvalificēšanās rādītājs joprojām bija augsts: 2023. gadā 42,9 % trešo valstu valstspiederīgo ar terciāro izglītību strādāja mazkvalificētās vai vidēji kvalificētās profesijās salīdzinājumā ar 36,2 % trešo valstu valstspiederīgo vīriešu un 21,3 % valstspiederīgo sieviešu.

Aplūkojot nepilnas slodzes darba biežumu,⁷² 2023. gadā 17,1 % nodarbināto ES bija nepilnas slodzes darbinieki. 2023. gadā nepilna laika nodarbinātības pieauguma temps (+2,0 %) pirmo reizi desmit gadu laikā pārsniedza pilna laika nodarbinātības pieauguma tempu (+0,8 %). Tomēr kopējais nepilna laika darba īpatsvars pakāpeniski samazinās.

Iemesli, par kuriem ziņojuši nepilna darba laika darba ņēmēji vecumā no 25 līdz 64 gadiem saistībā ar darba laika režīmu, parāda, kādi faktori ietekmēja šo izvēli: sievietēm, kas aprūpē pieaugušos ar invaliditāti vai bērnus, ir visbūtiskākā (29,5 % nepilna laika sieviešu salīdzinājumā ar 8,2 % nepilna laika vīriešu); vīriešiem tā neatrod pilnas slodzes darbu (18,1 % sievietēm un 27,5 % vīriešiem).

Bērnu piedzimšanas nozīme ir faktors, kas ietekmē tieksmi strādāt nepilnu darba laiku, ņemot vērā 25–54 gadus vecu cilvēku bērnu skaitu: gandrīz trešdaļa (31,8 %) nodarbināto sieviešu ar bērniem ES 2023. gadā strādāja nepilnu darba laiku salīdzinājumā ar 5,0 % vīriešu; augstākais īpatsvars bija Austrijā (69,2 %), Nīderlandē (67,9 %) un Vācijā (65,4 %). Šis īpatsvars ir lielāks nekā sievietēm bez bērniem visos izglītības līmeņos. Līdzīgi kā attiecībā uz pilna laika darbu (sk. 2023. gada ziņojumu) vīriešu situācija ir pretēja: to nepilna laika vīriešu īpatsvars, kuriem ir bērni, bija mazāks nekā to vīriešu īpatsvars, kuriem nav bērnu, visos izglītības līmeņos (sk. 4. attēlu). Tādējādi lielākajā daļā valstu vecāku pienākumu ietekmi atspoguļo gan sieviešu nodarbinātības līmenis, gan nepilnas slodzes nodarbinātības īpatsvars sieviešu vidū, un Vācijā, Austrijā un Itālijā ir liela ietekme gan uz nodarbinātības līmeni, gan darba laiku.

Šie statistikas dati liecina, ka lielākajā daļā valstu bērnu esamība ietekmē sieviešu nodarbinātības līmeni un viņu tieksmi strādāt nepilnu darba laiku salīdzinājumā ar vīriešiem.

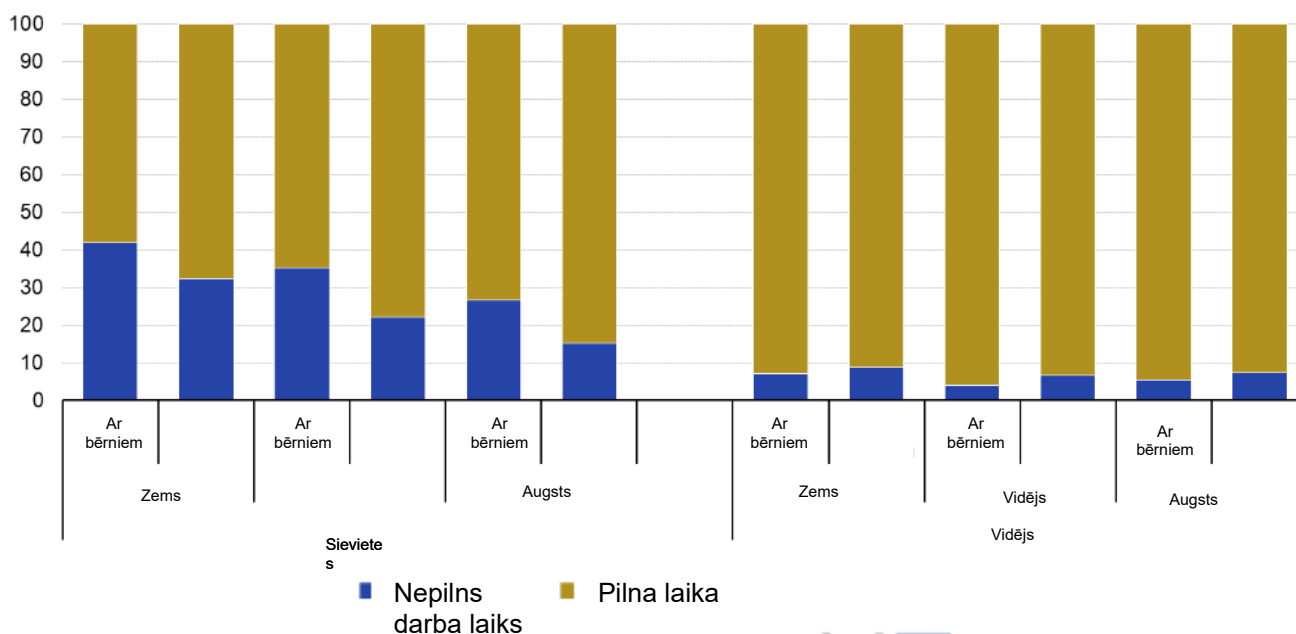
Turklāt valstu nodokļu sistēmas var atturēt otros pelnītājus, kas galvenokārt ir sievietes, no dalības darba tirgū. Piemēram, kopīga aplikšana ar nodokļiem samazina otro pelnītāju motivāciju strādāt vai pagarināt darba laiku (piemēram, pārejot no nepilna laika nodarbinātības uz pilna laika nodarbinātību). 2023. gadā visaugstākie “bezdarbības slazdi” (kur nodokļu un pabalstu atcelšana būtiski atturētos pelnītājus no ienākšanas darba tirgū) tika novēroti Lietuvā, Slovēnijā, Dānijā, Luksemburgā, Beļģijā un Vācijā.⁷³

71 Vienotais nodarbinātības ziņojums, 2025. gads.

72 <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=612325#Highlights>

73 Eiropas Komisija: Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, Vienotais nodarbinātības ziņojums 2025 — Komisijas priekšlikums, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025. gads. [Pieejams tiešsaistē.](#)

Nepilna laika nodarbinātība pēc dzimuma, iegūtā izglītības līmeņa un bērnu klātbūtnes ES, 2023. gads
(vecuma grupa no 25 līdz 54 gadiem, % no kopējā nodarbināto personu skaita)

Avots: Eurostat DSA ad hoc izguve

Lielākā daļa ES valstu ir izstrādājušas stratēģijas vai īpašus projektus, lai veicinātu aprūpes pienākumu vienlīdzīgu sadali starp vīriešiem un sievietēm, tādējādi ļaujot sievietēm iesaistīties nodarbinātībā uz vienlīdzīgākiem pamatiem nekā vīriešiem, kā algotiem darba ņēmējiem vai kā uzņēmējiem. Darbs pret diskrimināciju un dzimumu līdztiesības un vienlīdzīgu iespēju veicināšana ir viens no Prasmju pilnveides pakta pamatmērķiem. Vairākas pakta partnerības strādā pie tā, lai risinātu dzimumu līdztiesības jautājumu un palielinātu sieviešu līdzdalību darba tirgū, kā arī prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju galvenajās rūpniecības nozarēs. Kā piemērus var minēt sieviešu un jauniešu lielāku līdzdalību ar kosmosu saistītās karjerās (Kosmosa ģeopartnerībām⁷⁴) vai sieviešu trūkuma novēršanu IKT un STEM nozarēs (Digitālās un mikroelektronikas partnerības⁷⁵), nodrošinot, ka prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas programmas sievietēm, jauniešiem, imigrantiem un nelabvēlīgā situācijā esošām grupām pārsniedz šo grupu darbaspēka daļu par 20 % (Tūrisms⁷⁶) vai panākot sieviešu vadošo amatu ikgadējo pieaugumu par 5 % (Tekstils⁷⁷).

Elastīga darba režīma pieejamība var veicināt sieviešu ar aprūpes pienākumiem lielāku līdzdalību, jo tas ļauj viņām labāk apvienot privāto un profesionālo dzīvi. Pandēmijas laikā tika īstenoti ļoti dažādi darba elastības pasākumi, lai novērstu masveida bezdarbu. Daudzi darba devēji vismaz zināmā mērā ir saglabājuši šādu praksi. Tomēr nesenā pētījumā⁷⁸ uzsvērts, ka tāl darbs, elastīgs darba laiks, atvaļinājumi un karjeras pārtraukšanas politika var būt pretrunā dzimumu līdztiesībai attiecībā uz algām un karjeras attīstību, jo sievietes parasti tās izmanto biežāk. Ja šie darba režīmi netiek pienācīgi izstrādāti un integrēti darba vietas kultūrā, tas var radīt negatīvas sekas karjerā. Viens no iemesliem uz dzimumu balstītam nepilna laika darbam ir nevienlīdzīgs māsaimniecības darba sadalījums starp vīriešiem un sievietēm. Turklāt, ja nepilna laika darbu lielā mērā uzskata par

74 <https://www.space4geo.eu/>

75 https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/microelectronics_en

76 https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/tourism_en

77 https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/textiles_en

78 Eiropas Komisija: Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāts un Chung, H., Flexible working arrangements and gender equality in Europe, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024. gads. [Pieejams tiešsaistē.](#)

vienošanos mātēm, tas varētu arī palielināt neobjektivitāti pret nepilna laika darba ņēmējiem, proti, ka viņi, iespējams, nav tik apņēmīgi, motivēti un produktīvi kā citi darba ņēmēji, neraugoties uz pierādījumiem, kas liecina par pretējo. To vēl vairāk saasina tas, ka tēvi mēdz strādāt ilgākas stundas un tādējādi labāk atbilst ideālam darba ņēmēja standartam⁷⁹. Tāpēc ir svarīgi veicināt to, lai vīrieši labāk izmantotu atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, kā arī vienlīdzīgāku aprūpes pienākumu sadali mājās starp abiem dzimumiem.

Lai vecāki un personas ar aprūpes pienākumiem varētu labāk līdzsvarot savu darba un ģimenes dzīvi un lai veicinātu aprūpes pienākumu labāku sadali, ar Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvu tika ieviests apmaksāts paternitātes atvaļinājums, pastiprināts vecāku atvaļinājums, ieviests aprūpētāju atvaļinājums un tiesības pieprasīt elastīgu darba režīmu (FWA) attiecinātas arī uz aprūpētājiem. Darba ņēmēji, kas pieprasa vai izmanto atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ, un FWA ir juridiski aizsargāti pret diskrimināciju, izmantojot vairākus pasākumus. Terminš lielākās daļas direktīvas noteikumu transponēšanai valsts tiesību aktos bija 2022. gada 2. augusts, bet dalībvalstīm tika doti vēl divi gadi (līdz 2024. gada 2. augustam), lai transponētu pabalsta izmaksu par pēdējām divām bērna kopšanas atvaļinājuma nedēļām. Komisija 2024. gada janvārī vērsās Eiropas Savienības Tiesā pret trim dalībvalstīm par to, ka tās nebija paziņojušas par Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvas pilnīgu transponēšanu.

Slovākijas Nacionālais cilvēktiesību centrs un nevalstiskā organizācija *Možnosť voľby* 2024. gadā sāka tiešsaistes izpratnes veicināšanas kampaņu par dzimumu līdztiesību. Kampaņa bija vērsta uz kopīgu vērtību veicināšanu un dzimumu stereotipu apkarošanu. Kampaņas laikā labi zināmi ietekmētāji Instagram ievietoja īsus videoklipus ar tēmturi #spolunamtoide. Kampaņa ir daļa no projekta “Dzimumu līdztiesības un darba un privātās dzīves līdzsvara veicināšana Slovākijā”.

Komisija pašlaik izskata transponētos tiesību aktus, lai nodrošinātu, ka noteikumi ir transponēti pareizi. Eiropas Līdztiesības tiesību aktu tīkls 2024. gada 7. martā publicēja otro ziņojumu par Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvas transponēšanu ES dalībvalstīs. Saskaņā ar šo ziņojumu “darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvas transponēšana kopumā ir apmierinoša tikai vienā dalībvalstī, atstājot 26 valstīs būtiskas īstenošanas nepilnības. Pētījums liecina, ka galvenās problēmas rodas saistībā ar bērna kopšanas atvaļinājumu un/vai kompensāciju, FWA un tiesisko aizsardzību pret diskrimināciju. Ir mazāk nepilnību attiecībā uz paternitātes atvaļinājumu un kompensāciju, nepārvaramas varas atvaļinājumu un direktīvas darbības jomu attiecībā uz personām. Stāvoklis attiecībā uz aprūpētāja atvaļinājumu ir kaut kur pa vidu⁸⁰ starp [..].

Dzimumu nevienlīdzības novēršana aprūpes jomā

Viens no galvenajiem sieviešu un vīriešu nodarbinātības modeļu atšķirību iemesliem ir neapmaksātu aprūpes pienākumu sadalījums pa dzimumiem, jo īpaši neapmaksātas aprūpes un bērnu aprūpes jomā.

79 Williams, J., *Unbending gender: Kāpēc ģimenes un darba konflikts un ko darīt ar to*. Oksfordas Universitātes izdevniecība, 1999.

80 Eiropas Komisija: Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāts, Burri, S., De la Corte-Rodríguez, M., Böök, B. un van Hoof, F., *The transposition of the Work-Life Balance Directive in EU Member States (II) – Ievērojams darbs vēl nav paveikts*, Burri, S. (redaktors), Böök, B. (redaktors) un van Hoof, F. (redaktors), Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024. gads. [Pieejams tiešsaistē](#).

Jaunie EIGE apkopotie dati ⁸¹ apstiprina, ka sievietes uzņemas lielāko daļu bērnu aprūpes pienākumu. Vairāk nekā puse sieviešu, kurām ir bērni vecumā līdz 12 gadiem, pavada vismaz 5 stundas, rūpējoties par saviem bērniem dienā, salīdzinot ar mazāk nekā 1 no 3 vīriešiem (56 % pret 26 %). Tas nozīmē, ka aptuveni 50 % sieviešu un tikai 6 % vīriešu ir primāri atbildīgi par savu bērnu personīgo un fizisko aprūpi. Patiešām, ir redzamas atšķirības arī attiecībā uz to, kāda veida darbības vīrieši veic saviem bērniem: 38 % vīriešu 1–3 stundas dienā pavada brīvā laika pavadīšanas aktivitātēs, salīdzinot ar 29 % sieviešu.

Tāpēc nav pārsteidzoši, ka, kā uzsvērts iepriekšējā sadaļā, sievietes ar bērnu aprūpes pienākumiem ir mazāk iesaistītas algotā darbā nekā vīrieši, viņas biežāk strādā nepilnu darba laiku un cieš no ilgtermiņa sekām saistībā ar samazinātām karjeras attīstības iespējām, algām un pensijām. Jo īpaši lielākā daļa vecāku, kas paliek mājās, ir sievietes (11 % sieviešu salīdzinājumā ar tikai 1 % vīriešu).

Saskaņā ar Barselonas mērķrādītāju rādītājiem, t. i., mērķrādītājiem par obligāto skolas vecumu jaunāku bērnu līdzdalībai agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē (APIA), ko Eiropadome sākotnēji noteica 2002. gadā un pārskatīja 2022. gadā, bērnu līdzdalība APIA bija 37,5 % bērniem vecumā līdz 3 gadiem (diapazonā no 2,3 % Slovēnijā un 74,7 % Dānijā) 2023. gadā ⁸² un 93,1 % bērniem no trīs gadu vecuma līdz obligātajam pamatizglītības vecumam 2022. gadā. ⁸³

Mājsaimniecības ienākumu līmenim ir būtiska nozīme līdzdalības modeļos. Bērniem no viszemākās sociālekonomiskās vides (zemākā kvintile) ir tendence piedalīties APIA mazāk nekā viņu pārticīgākajiem vienaudžiem augstākajā kvintilē. Tas varētu būt saistīts ar vairākiem iemesliem, tostarp to, ka vecāki var labāk atļauties ilgākas bērnu aprūpes stundas vai ka vecāki šīs ilgākās stundas izmanto, lai pilnībā strādātu (kas savukārt veicina lielākus ienākumus) ⁸⁴.

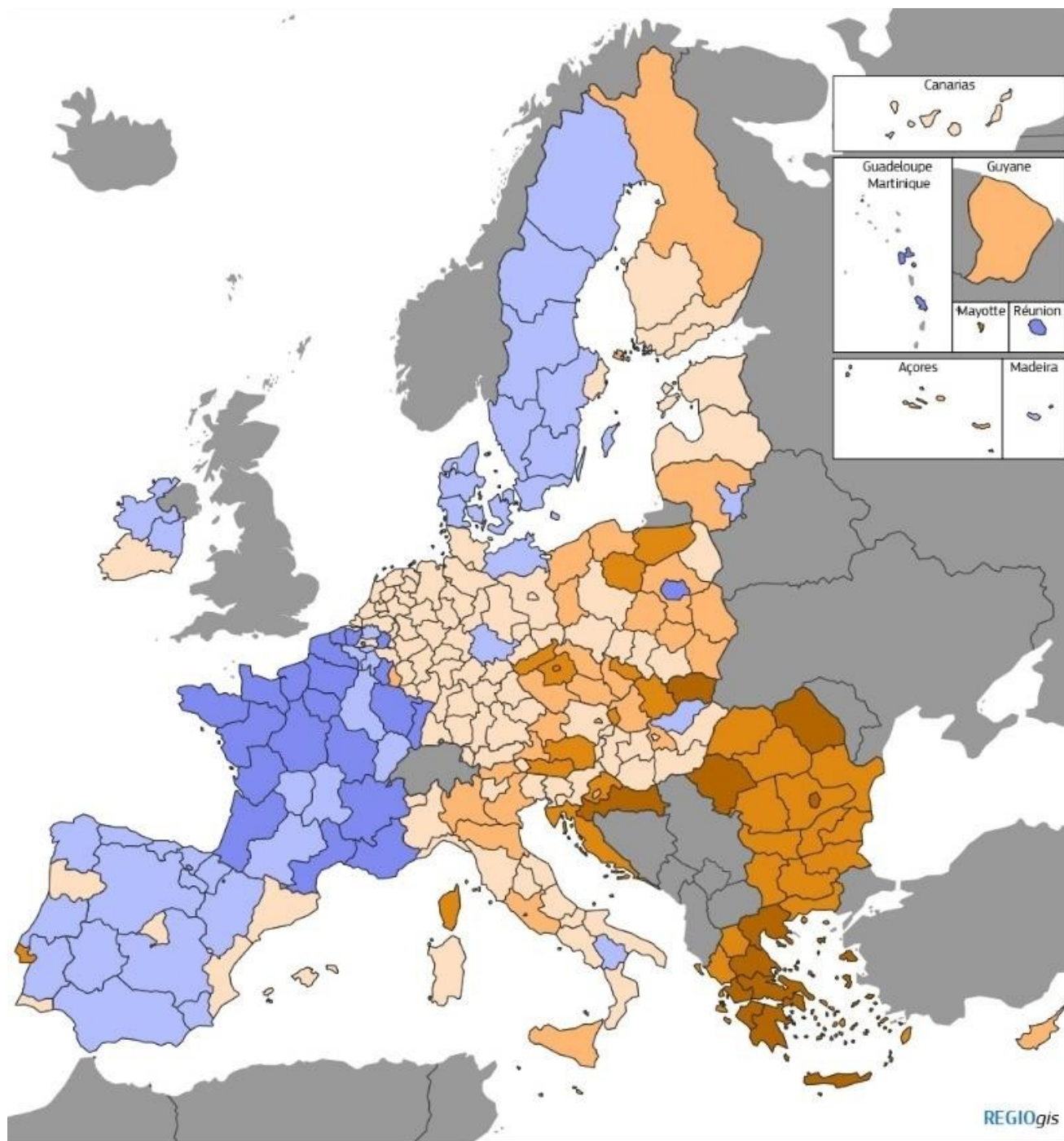
Joprojām pastāv reģionālas un teritoriālas atšķirības attiecībā uz piekļuvi kvalitatīvai un iekļaujošai pirmsskolas izglītībai un aprūpei. Saskaņā ar 9. kohēzijas ziņojumu dalība pirmsskolas izglītībā un aprūpē no trīs gadu vecuma līdz pamatskolas vecumam 2021. gadā vidēji ir daudz zemāka arī mazāk attīstītos reģionos (87,0 %) nekā pārejas reģionos (94,9 %) vai vairāk attīstītos reģionos (93,2 %). Lai gan lielākā daļa Francijas, Beļģijas, Dānijas, Īrijas, Zviedrijas un Spānijas reģionu ir sasnieguši 95 % mērķi, līdzdalība visos Grieķijas, Horvātijas, Rumānijas un Bulgārijas reģionos joprojām ir mazāka par 80 %. Rumānijas un Bulgārijas reģionu dalības rādītāji ir pat samazinājušies.

81 Sk. <https://eige.europa.eu/about/projects/survey-gender-gaps-unpaid-care-individual-and-social-activities-care-1st-wave>.

82 Skatīt [ilc_caindform25](#).

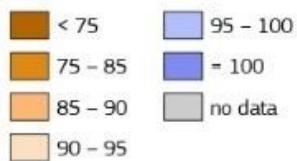
83 Atsauces rādītājs to bērnu līdzdalībai, kas jaunāki par 3 gadiem, ir tāds pats kā 2002. gada Barselonas mērķos. Atsauces rādītājs bērniem vecumā no 3 gadiem līdz obligātajam pamatizglītības vecumam tagad ir tāds pats kā Eiropas izglītības telpas mērķrādītājs. Tā pamatā ir administratīvie dati no UNESCO ESAO Eurostat (UOE) kopīgās datu vākšanas, un tajā ir ņemtas vērā pakalpojumu prasības, lai kvalificētos ISCED 02 kategorijai. Tāpēc tas nav tieši salīdzināms ar līdzīgu rādītāju, kas aprēķināts ar EU-SILC apsekojuma datiem. Turklāt UOE dati ir pieejami ar ilgāku laika nobīdi nekā EU-SILC dati.

84 Skatīt [ilc_caindform25](#).

karte. Dalības rādītāji agrīnā pirmsskolas izglītībā, 2021. gads

% bērnu vecumā no 3 gadiem līdz obligātās izglītības sākuma vecumam pamatzglītības līmenī

ES-27 = 92,5

Dalība agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes īpatsvara mērķrādītājā: 96 % 2030. gadā.

EL 2019, DE NUTS 1, NL NUTS 0.

Avots: Eurostat [educ_uae_enra22] un REGIO ĢD aplēses

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Padomes Ieteikums (2022. gada 8. decembris) par agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi: Barcelonas mērķos 2030. gadam dalībvalstīs⁸⁵ tiek aicinātas veicināt tādu bērnu līdzdalību, kuri nāk no nelabvēlīgas vides, un, konkrētāk, novērst līdzdalības atšķirības starp bērniem, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība (AROEPE), un bērniem, kuri nav AROEPE bērni. Turklāt Padomes 2021. gada 14. jūnija Ieteikums, ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem, liek dalībvalstīm garantēt bērniem AROEPE efektīvu un brīvu piekļuvi kvalitatīvai pirmsskolas izglītībai un aprūpei. Tomēr bērni AROEPE joprojām mazāk piedalās APIA: 2023. gadā 74,8 % bērnu AROEPE nebija iesaistīti APIA salīdzinājumā ar 59,0 % bērnu ārpus AROEPE.⁸⁶ Tomēr bērni AROEPE gūst lielāku labumu no līdzdalības⁸⁷ gan attiecībā uz viņu labklājību un izglītības rezultātiem, gan attiecībā uz iespējamajiem papildu ienākumiem, ko viņu vecāki, jo īpaši mātes, var gūt, piedaloties darba tirgū.⁸⁸

Attiecībā uz bērniem vecumā no trim gadiem līdz obligātajam pamatizglītības vecumam līdzdalības līmenis ir daudz augstāks, un lielākā daļa dalībvalstu sasniedz vai tuvinās 90 % mērķim⁸⁹. Tikai divas valstis – Rumānija un Slovākija – joprojām ir zem 80 %. Satraucoši ir tas, ka pēdējos piecos gados Rumānijā ir vērojama arī lejupslīdes tendence.

---

85 Padomes Ieteikums (2022. gada 8. decembris) par agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi: Barcelonas mērķrādītāji 2030. gadam, OV C 484, 20.12.2022., 1. lpp.

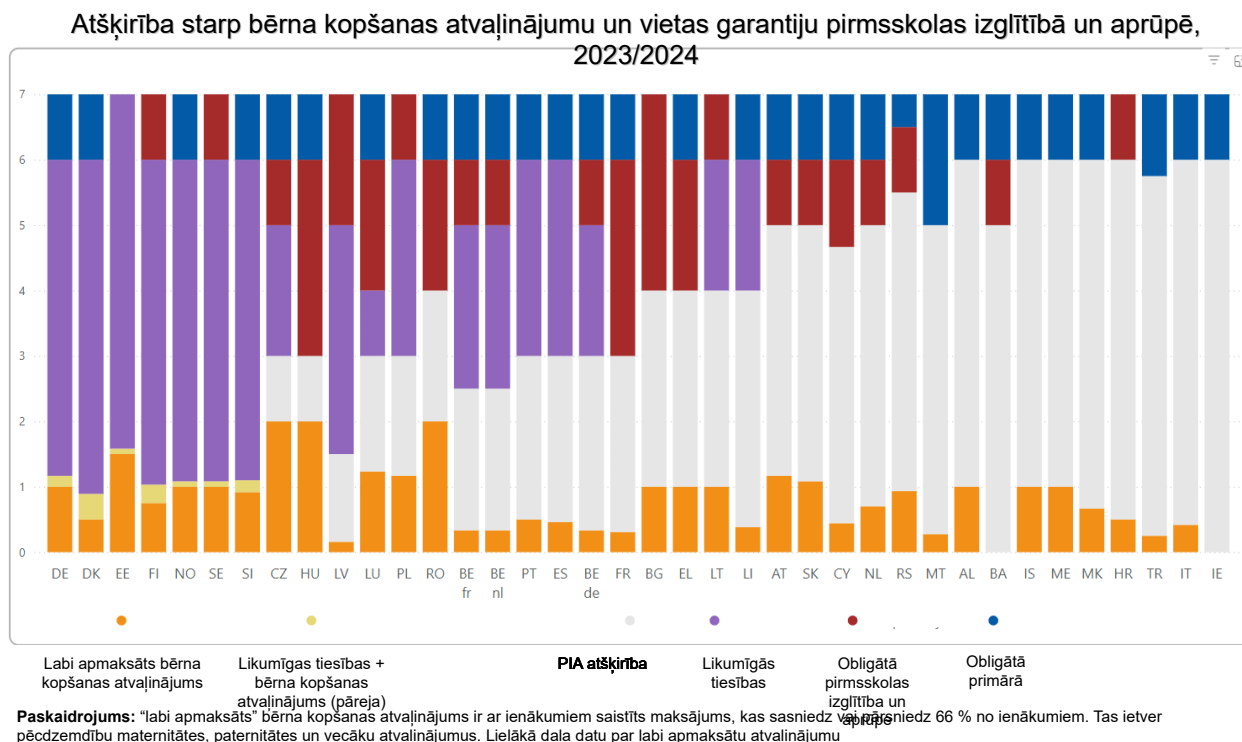
86 Skatīt [ilc_caindform25](#).

87 Narazani, E., Christl, M., & Figari, F. (2024). Vairāk bērnu aprūpes nabadzīgajiem? Ietekme uz budžetu un sieviešu darbaspēka piedāvājuma risinājumi Itālijā, Austrijā un Ungārijā. Vēstules par lietišķo ekonomiku, 1–6. [Pieejams tiešsaistē](#).

88 Sīkāku informāciju par APIA sistēmām skatīt Eiropas Izglītības un kultūras izpildaģentūrā: Eurydice, Key data on early childhood education and care in Europe 2025 – Eurydice ziņojums, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025. gads. [Pieejams tiešsaistē](#). Šis trešais ziņojuma izdevums ietver starptautiskus salīdzinājumus, kuros analizētas APIA sistēmas 27 dalībvalstīs un 10 partnervalstīs, kā arī valstu informācijas lapas, kurās izklāstīti katras valsts APIA sistēmas galvenie aspekti.

89 Grieķijas 2021. gada pirmsskolas izglītības un aprūpes dalības rādītāji nav pieejami, bet tās 2020. gada pirmsskolas izglītības un aprūpes dalības rādītājs 3 gadus vecu jauniešu vidū bija 33,9 %. Kā minēts 50. zemsvītras piezīmē, mērķis attiecībā uz bērnu vecumā no 3 gadiem līdz obligātajai izglītībai dalību pirmsskolas izglītībā un aprūpē ir balstīts uz UOE datiem, t. i., nevis EU-SILC datiem.

attēls. "Bērnu aprūpes plaisa"

Avots: agrīnā pirmsskolas izglītība un aprūpe (ECEC). Piezīme. bērnu aprūpes atšķirību var definēt kā laikposmu, kurā par bērnu ir jārūpējas un uz kuru neattiecas ne bērna kopšanas atvaļinājums, ne garantēta vieta pirmsskolas izglītībā un aprūpē. Attālums starp divām lodēm ir vienāds ar vienu gadu.

Dalībvalstis, kurās ir augstāks pirmsskolas izglītības un aprūpes dalības līmenis, bieži piešķir tiesības uz pirmsskolas izglītības un aprūpes vietu vai nosaka, ka tās apmeklēšana ir obligāta⁹⁰. Vecuma atšķirības, kādā bērniem ir garantēta vieta pirmsskolas izglītībā un aprūpē, ES ir ļoti⁹¹ atšķirīgas. Ja bērna kopšanas atvaļinājums nav pietiekami ilgs, ģimenes saskaras ar "bērnu aprūpes plaisu", t. i., laikposmu, kurā tām pašām būs jānodrošina bērnu aprūpe un, iespējams, būs spiestas pārtraukt vai samazināt savu apmaksāto darbu. Lai gan vairākas izglītības sistēmas nodrošina publiski subsidētu pirmsskolas izglītību un aprūpi no aptuveni trīs vai četrus gadu vecuma (neatkarīgi no tā, vai tās ir likumīgas tiesības), daudzās dalībvalstīs joprojām pastāv ievērojama viena līdz sešu gadu atšķirība starp tiesībām uz bērna kopšanas atvaļinājumu un garantētu vietu pirmsskolas izglītībā un aprūpē.

Aprūpes darba ietekme uz dzimumu ir salīdzinoši līdzsvarotāka attiecībā uz ilgtermiņa aprūpi, un, ņemot vērā demogrāfiskās tendences, palielinoties vecāka gadagājuma cilvēku īpatsvaram un samazinoties bērnu skaitam kopumā, tas, visticamāk, turpināsies. Tiek lēsts, ka 52 miljoni cilvēku ES nodrošina neformālu ilgtermiņa aprūpi, un neformālie ilgtermiņa aprūpes aprūpētāji veido gandrīz 80 % no ilgtermiņa aprūpētājiem. Ievērojama daļa aprūpētāju (42 % sievietes un 38 % vīrieši) nodrošina IA katru dienu. Tomēr arī šajā gadījumā sievietes plecu pie pleca pilda lielāko daļu ilgtermiņa aprūpes uzdevumu. Piemēram, aptuveni 41 % sievietes ir galvenās atbildīgās par visprasīgāko personīgo un emocionālo aprūpi salīdzinājumā ar tikai 16 % vīriešiem.

90 Pašlaik PIA apmeklēšana no 3 gadu vecuma ir obligāta tikai Ungārijā un Francijā.

91 Dānija, Vācija, Igaunija, Latvija, Slovēnija, Somija un Zviedrija nodrošina vietu APIA no agrīna vecuma (6–18 mēneši); trīs Beļģijas, Čehijas, Spānijas, Francijas, Luksemburgas, Ungārijas, Polijas un Portugāles kopienas garantē vietu publiski subsidētā PIA no trīs gadu vecuma vai nedaudz agrāk. Sīkāku informāciju sk. Eurydice 2023. gada ziņojumā.

ES sievietes biežāk nekā vīrieši nodrošina neformālu IA (19,1 % salīdzinājumā ar 14,8 %), jo īpaši vecuma grupā no 45 līdz 64 gadiem. Turklāt sievietes vairāk laika velta neformālajai aprūpei. Šo atšķirību daļēji var izskaidrot ar to, ka vīriešu neoficiālie aprūpētāji biežāk meklē un saņem atbalstu no oficiāliem IA dienestiem (73 %) nekā viņu līdzinieces sievietes (61 %). Kā paziņots 2022. gada Eiropas aprūpes stratēģijā,⁹² Komisija 2023. gadā cita starpā sāka stratēģisku partnerību ar Pasaules Veselības organizāciju. Viens no partnerības mērķiem ir sagatavot instrumentu kopumu neformālo aprūpētāju atbalstam, kas pašlaik tiek gatavots un kam vajadzētu būt gatavam 2025. gada vasarā.

2024. gadā turpinājās jaunas plaša mēroga partnerības īstenošana ilgtermiņa aprūpes jomā saskaņā ar Prasmju pilnveides paktu. Iniciatīva tika uzsākta 2023. gada aprīlī, un tās mērķis ir līdz 2030. gadam katru gadu apmācīt vismaz 60 % ilgtermiņa aprūpes darbaspēka (3,8 miljonus darba ņēmēju). Turklāt Komisija izveidoja jaunu nozaru sociālā dialoga komiteju sociālo pakalpojumu jomā, lai apspriestu darba apstākļus un algas nozarē, kam ir svarīga nozīme darbaspēka trūkuma novēršanā aprūpes nozarē. Komisija arī turpina saskaņā ar savu 2023. gada paziņojumu “Sociālā dialoga stiprināšana Eiropas Savienībā” veicināt sociālo dialogu ES līmenī, atbalstot starpnozaru sociālā dialoga komitejas un nozaru sociālā dialoga komiteju darbības. Pašlaik aptuveni puse no 44 nozaru sociālā dialoga komitejām savā darba programmā ietver īpašus pasākumus dzimumu līdztiesības jomā.

2024. gada ziņojumā par nodarbinātību un sociālo attīstību Eiropā⁹³ ir sniegts novērtējums par darba tirgus rezultātu un ar tiem saistītās attieksmes konvergenci laika gaitā, ņemot vērā dzimumu līdztiesības aspektu. Tas liecina, ka sieviešu iesaiste neapmaksātā aprūpē kopš 2007. gada ir nedaudz samazinājusies (-6 procentpunkti). Tomēr šis samazinājums vismaz daļēji bija saistīts ar formālās bērnu aprūpes pakalpojumu lielāku pieejamību, nevis ar vīriešu lielāku iesaistīšanos aprūpes pienākumos. Tomēr tajā pašā laikā to sieviešu īpatsvars, kuras ikdienā veic mājas darbus, samazinājās par 16 procentpunktiem, savukārt vīriešu īpatsvars palielinājās par 10 procentpunktiem. 2022. gadā katrs ceturtais vīrietis ES katru dienu bija iesaistīts neapmaksātā aprūpē un aptuveni katrs trešais – mājas darbos. Sieviešu īpatsvars bija attiecīgi 34 % un 63 %.

Dzimumu atšķirības neapmaksātas aprūpes un mājāsaimniecības darba jomā dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Vairākās valstīs to sieviešu īpatsvars, kuras katru dienu ir iesaistītas neapmaksātā aprūpē, ir vismaz par 15 procentpunktiem lielāks nekā vīriešu īpatsvars, savukārt citās nav lielas atšķirības. Lai gan kopš 2007. gada atšķirības starp valstīm ir saglabājušās līdzīgas, daži pierādījumi liecina, ka valstis ar lielākām atšķirībām panāk tās valstis, kurās atšķirības ir mazākas. Dzimumu atšķirības mājāsaimniecības darbu jomā dažādās valstīs svārstās no 12 līdz 44 procentpunktiem. Šī atšķirība kopš 2016. gada ir izlīdzinājusies, taču valstis, kurās bija vislielākās atšķirības, šajā procesā nepiedalījās.

Šo atšķirību pamatā varētu būt dzimumu stereotipi par sieviešu un vīriešu lomu darba pasaulē. 2024. gada septembrī publicētajā dokumentā “gender attitudes towards work across EU Member States” (“Dzimumu attieksme pret darbu visās ES dalībvalstīs”)⁹⁴ ir sniegta detalizēta analīze par dzimumu attieksmi pret darbu visā ES.⁹⁵ Tajā arī apspriests, kā šāda attieksme var ietekmēt dzimumu atšķirības darba tirgū un mājāsaimniecībās. Dokuments liecina, ka lielākā daļa cilvēku ES atbalsta dzimumu līdztiesību darba tirgū un mājāsaimniecībās. Trešdaļai ir jaukta attieksme,

92 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Aprūpes stratēģiju, COM(2022) 440 final.

93 <https://op.europa.eu/webpub/empl/esde-2024/>

94 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/employment-and-social-developments-europe-egalitarian-traditional-or-neither-gender-attitudes_en

95 Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, Egalitarian, traditional or not? Dzimumu attieksme pret darbu visās ES dalībvalstīs, 2024. gads. [Pieejams tiešsaistē.](#)

saglabājot egalitārus uzskatus tikai dažās jomās. Visbeidzot, aptuveni vienai desmitajai daļai respondentu ir uzskati, kas atbalsta tradicionālās dzimumu lomas, piemēram, ka sievietēm būtu jāpiešķir prioritāte saviem ģimenes pienākumiem, nevis karjerai, vai ka, pieņemot svarīgus lēmumus par ģimeni, vīriešiem vajadzētu būt izšķirīgai ietekmei. Kopējai ainai nevajadzētu aizēnot ievērojams ģeogrāfiskās atšķirības - lai gan egalitārā attieksme ir plaši izplatīta dažās dalībvalstīs (jo īpaši ES ziemeļu valstīs), citās tā ir daudz retāk sastopama.

Pēc 2024. gada uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus par dzimumu līdztiesību "Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības" (CERV) no 196 saņemtajiem priekšlikumiem finansēšanai tika atlasīti 25 projekti. Lielākā daļa no tiem (17) būs vērsti uz dzimumu atšķirības aprūpes jomā pamatcēloņu novēršanu, veicinot dzimumu pārveidojošu pieeju un izskaužot dzimumu stereotipus. Projekti jo īpaši: i) veicināt ģimenei draudzīgu praksi uzņēmumos, mudinot gan sievietes, gan vīriešus izmantot jaunās tiesības saskaņā ar Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvu (piemēram, atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ), ii) novērst jebkāda veida nelabvēlīgu attieksmi un diskrimināciju pret sievietēm grūtniecības laikā un pēc tās, tostarp izmantojot atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, un aizsargāt pret šādu attieksmi un diskrimināciju; un iii) palielināt informētību par aprūpes darba vērtību.

Atlikušie astoņi atlasītie projekti, ko ierosinājušas valstu iestādes, palīdzēs īstenot Darba samaksas pārredzamības direktīvu, jo īpaši tās 4. pantu par norādījumu, rīku un informētības palielināšanas izstrādi dzimumsensitīvām darba novērtēšanas un klasifikācijas sistēmām. Lielākā daļa projektu sāksies 2025. gada sākumā un ilgs divus gadus.

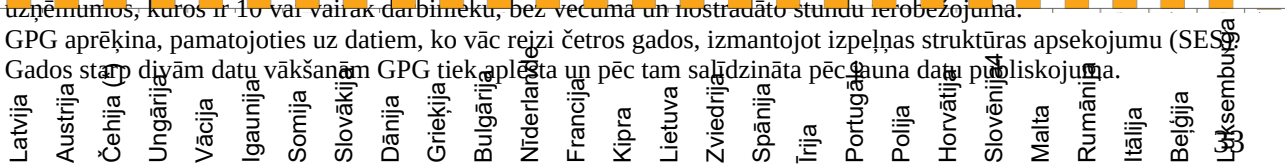
Nesenā Eirobarometra aptauja par dzimumu stereotipiem, šķiet, apstiprina šo hipotēzi. Attieksmē pret dzimumu līdztiesību vērojamas pozitīvas pārmaiņas, un trīs ceturtdaļas respondentu piekrīt, ka arī vīrieši gūst labumu no sievietes un vīriešu līdztiesības, taču joprojām pastāv dzimumu stereotipi: aptuveni 4 no 10 cilvēkiem ES piekrīt, ka cilvēka vissvarīgākā loma ir pelnīt naudu (42 %, -1 procentpunkts kopš 2017. gada) un ka sievietes vissvarīgākā loma ir rūpēties par savu mājokli un ģimeni (38 %, -6 procentpunkti); puse piekrīt, ka vīrieši, protams, ir mazāk kompetenti nekā sievietes veikt mājsaimniecības uzdevumus (49 %).

Vīriešu un sieviešu darba samaksas un pensiju atšķirību novēršana

Lai gan vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība pēdējo desmit gadu laikā ir samazinājusies, lielākajā daļā valstu tas līmenis joprojām pārsniedz 10 %. 2023. gada ES27 nekorigtētā vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība,⁹⁶ pamatojoties galvenokārt uz provizoriem datiem, ir 12,0 % no ES vidējās rādītāja, salīdzinājumā ar 16,0 % 2013. gadā) un joprojām pārsniedz 15 % Igaunijā, Austrijā, Čehijā, Vācijā, Slovākijā, Ungārijā, Latvijā un Somijā. Situācija dalībvalstīs ievērojami atšķiras sākot no 9 % Lielbritānijā līdz 19 % Latvijā (7. attēls).

Ir svarīgi atcerēties, ka, ja arī šobrīd ir neliela atšķirība starp vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību t. i., situācija, kas sievietēm vidēji būtu zaudējumu, ir lielāka nekā vīriešu izpelnā, var būt vismaz daļēji kompensēta, ja ņem vērā sociālās iemaksas, kas ir ievērojami zemāks nekā vīriešiem. Citi mērāmie saņemtais galvenais ir tūlītējais darba samaksas nesaiestās sievietes ar saņemto pensiju, izpelnās sievietes, lai gan ir vairāki ierobežojumi, kas jāņem vērā, kad salīdzina šīs divas summas. 96 nekorigtētā vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība, ko mēs šeit izmantojam, ir vīriešu izpelnās bruto standarta lēmums, kas ir saistīts ar uzņēmumos, kuros ir 10 vai vairāk darbinieki, bez vecuma un nostrādāto stundu ierobežojuma.

97 GPG aprēķina, pamatojoties uz datiem, ko vāc reizi četros gados, izmantojot izpelnās struktūras apsekojumu (SES) Gados starp divām datu vākšanām GPG tiek aplēsta un pēc tam salīdzināta pēc gada datu pilniskuma.

Avots: Eurostat (tiešsaistes datu kods: sdg_05_20)

vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība nemēra “diskrimināciju dzimuma dēļ darba samaksas jomā”. Nekoriģētā veidā tā vienkārši mēra atšķirību starp vīriešu un sieviešu vidējiem ienākumiem, aptverot arī atšķirības, kas izriet no nozaru un profesiju segregācijas, t. i., no tā, ka sievietes galvenokārt strādā zemāk atalgotās nozarēs un ir nepietiekami pārstāvētas (labāk atalgotos) vadošos amatos. Nesenos pētījumos arī uzsvērts, ka segregācija var arvien vairāk būt atkarīga no šķirošanas iestādēs, profesijās un darbvietās, t. i., no tā, ka sievietes mēdz koncentrēties, piemēram, uzņēmumos ar zemāku atalgojumu, jo tās piedāvā labāku darba un privātās dzīves līdzsvaru⁹⁸.

Katru gadu Komisija atgādina, cik svarīgi ir novērst vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības, atzīmējot Vienlīdzīgas darba samaksas dienu — dienu, kad sieviešu vidējā alga simboliski pārstāj tikt maksāta. Vienlīdzīgas darba samaksas diena 2024. gadā bija tāda pati kā 2023. gada 15. novembrī, jo vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība nebija mainījiesies.⁹⁹

Austrija 2024. gada jūnijā ieviesa Vienlīdzīgas darba samaksas tīklu¹⁰⁰ (Equal Pay Netz) kā pasākumu vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības novēršanai. To līdzfinansē Austrijas Federālā darba un ekonomikas ministrija un ES (Eiropas Sociālais fonds Plus+). Šā projekta mērķis ir izveidot četrus izmēģinājuma projektus “Vienlīdzīgas darba samaksas reģioni” visā Austrijā: divi tūrisma nozarē un divi rūpniecības nozarē. Katrā reģionā ir plānoti dažādi pasākumi, lai analizētu, risinātu un apspriestu vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības cēloņus ar reģionālajām ieinteresētajām personām un (starptautiskajiem) ekspertiem. Papildus šim reģionālajam tīklam un spēju veidošanai zināšanu radīšana un apmaiņa tiks panākta, izmantojot aktīvas sabiedriskās attiecības.

2024. gadā Komisija organizēja divus īstenošanas darbseminārus par Darba samaksas pārredzamības direktīvu,¹⁰¹ lai palīdzētu dalībvalstīm transponēt direktīvu. Direktīvas, kas tika pieņemta 2023. gada maijā, mērķis ir stiprināt vienādas darba samaksas principu vīriešiem un sievietēm, izmantojot darba samaksas pārredzamības un izpildes mehānismus. Eiropas Komisija saskaņā ar CERV programmu atvēlēja aptuveni 4 miljonus EUR projektiem,¹⁰² ko dalībvalstis īsteno, lai izstrādātu: i) instrumenti un metodikas Eiropas darba devējiem, lai novērstu jebkādas nepamatotas vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības, kas konstatētas, īstenojot direktīvu, un ii) metodikas, lai novērtētu, kas ir vienādi vērtīgs darbs. 2024. gadā tika piešķirti astoņi projekti.

Igaunija 2024. gadā ieviesa “Maksāšanas spoguļi” — digitālu rīku, kas sniedz statistiku par vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirībām organizācijās, izmantojot administratīvos datus, tostarp par faktiskajām algām (ieskaitot piemaksas), nodarbinātības datumiem, darba slodzi un amatu. Igaunijas Statistikas birojs aprēķina rādītāju kopumu pēc jebkura tāda darba devēja pieprasījuma, kurā ir vismaz trīs vīrieši un trīs sievietes, un rādītāji ir pieejami tikai darba devējam. Tā kā Igaunijas administratīvajos datos pamatalgas nav nošķirtas no prēmijām, atalgojuma spoguļis atspoguļo faktiski izmaksātās algas, kas koriģētas, ņemot vērā darba slodzi, izņemot prombūtni darbnespējas vai bērna atvaļinājuma dēļ (valsts kompensētas). Rādītāji šajā instrumentā ietver vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības, kuru pamatā ir vidējā darba samaksa un vidējā darba

98 Skatīt <https://www.nature.com/articles/s41562-022-01470-z.pdf>.

99 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/equal-pay-day_en#what-is-the-european-equal-pay-day

100 <https://www.equalpaynetz.at/>

101 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/970 (2023. gada 10. maijs) par to, lai ar darba samaksas pārredzamības un izpildes mehānismu palīdzību nostiprinātu principa, ka vīrieši un sievietes par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu saņem vienādu darba samaksu, piemērošanu (OV L 132, 17.5.2023., 21. lpp.).

102 https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/cerv/wp-call/2024/call-fiche_cerv-2024-ge_en.pdf

samaksa, vidējā un vidējā darba samaksa sievietēm un vīriešiem, dzimumu atšķirības atkarībā no profesijas un neregulāras darba samaksas atšķirības.¹⁰³

2024. gada maijā tika pieņemtas divas ES direktīvas līdztiesības iestāžu lomas stiprināšanai.¹⁰⁴ Vienā no šīm direktīvām ir noteikti saistoši standarti līdztiesības iestādēm, kas nodarbojas ar vienlīdzīgu attieksmi un iespējām starp sievietēm un vīriešiem nodarbinātības un profesijas jomā. Tajā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai līdztiesības iestādes būtu neatkarīgas un tām būtu pietiekami resursi un pilnvaras savu pilnvaru īstenošanai.¹⁰⁵ Lai atbalstītu transponēšanas procesu, Komisija izveidoja ekspertu grupu ES līdztiesības tiesību aktu īstenošanas jautājumos, kuras sastāvā bija dalībvalstu pārstāvji un Equinet — Eiropas līdztiesības iestāžu jumta organizācija — un kurā FRA un EIGE piedalījās kā novērotāji. Grupa izstrādāja vairākus vadlīniju dokumentus un izveidoja vikivietni tiešsaistē, lai apmainītos ar informāciju par direktīvām. Grupa arī palīdzēs Komisijai agrīni sagatavot īstenošanas aktu, ar ko izveido kopējo rādītāju sarakstu.

Pēc pensionēšanās vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība izpaužas kā ienākumu atšķirība vecumdienās. Sieviešu un vīriešu pensiju atšķirībai ir tendence samazināties no 33,9 % 2010. gadā līdz 27,6 % 2020. gadā, arī tāpēc, ka no aprēķina tiek izslēgtas mazākas sieviešu pensijas. Tomēr vīriešu un sieviešu pensiju atšķirība 2023. gadā joprojām bija 25,4 %.¹⁰⁶ Citiem vārdiem sakot, 2023. gadā sievietes vecumā no 65 līdz 79 gadiem saņēma bruto pensiju, kas bija vidēji par vienu ceturto daļu mazāka nekā vīriešiem tajā pašā vecuma grupā. Šīs atšķirības apmērs dažādās ES valstīs ievērojami atšķiras — no 43,9 % Maltā, 39,9 % Nīderlandē un 36,4 % Luksemburgā līdz 4 % Slovēnijā, 4,6 % Dānijā un 5,8 % Igaunijā. Papildus nodarbinātības un algu atšķirībām būtisks faktors, kas veicina no dzimuma atkarīgas pensiju atšķirības, ir arī karjeras pārtraukumi. Visbeidzot, zemāka finanšprātība var kavēt sieviešu pensionēšanās plānošanu, tāpēc ir vajadzīgi finanšu izglītības un pensiju pārredzamības pasākumi. Tajā pašā laikā vīriešu un sieviešu pensiju atšķirība starp pensionētiem darba ņēmējiem vecumā virs 65 gadiem, kuriem draud nabadzība, palielinājās no 3,1 procentpunkta 2010. gadā līdz 3,6 procentpunktiem 2015. gadā un¹⁰⁷ 3,7 procentpunktiem 2023. gadā.

Ziņojumu par pensiju pietiekamību reizi trijos gados sagatavo Sociālās aizsardzības komiteja un Eiropas Komisija. Jaunākajā ziņojuma izdevumā, kas publicēts 2024. gada jūnijā, ir tematiska nodaļa par nevienlīdzību vecumdienās, un tajā īpaši uzsverta dzimumu dimensija, tostarp pensiju atšķirība starp dzimumiem un pensiju seguma atšķirība starp dzimumiem.¹⁰⁸ Tas liecina, ka saistībā ar to, ka vecuma pensijas veido vidēji četras piektdaļas no kopējiem ienākumiem vecumdienās,

103 <https://www.mkm.ee/too-ja-vordsed-voimalused/vordsed-voimalused-ja-sooline-vordoiguslikkus/palgapeegel>

104 Padomes Direktīva (ES) 2024/1499 (7. maijs) par līdztiesības iestāžu standartiem attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi pret personām neatkarīgi no viņu rases vai etniskās piederības, vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības un profesijas jomā pret personām neatkarīgi no viņu reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas, vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem sociālā nodrošinājuma jautājumos un attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, OV L 2024/1499, 29.5.2024., un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1500 (24. gada 14. maijs) par līdztiesības iestāžu standartiem attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi un iespēju vienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem nodarbinātības un profesijas jautājumos un ar ko groza Direktīvu 2006/54/EK un Direktīvu 2010/41/ES, OV L, 2024/1500, 29.5.2024.

105 Komisija ikgadējā ziņojuma par tiesiskumu kontekstā arī uzrauga norises, kas saistītas ar līdztiesības iestāžu neatkarību un darbību.

106 [Dzimumu pensiju atšķirība pa vecuma grupām \[ilc_pnp13_custom_8619195\]](#).

107 Eurostat, [nabadzības riska rādītājs pēc nabadzības sliekšņa un biežākās aktivitātes iepriekšējā gadā \[ilc_li04_custom_15156745\]](#).

108 Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome 2023. gada jūnijā pieņēma Padomes secinājumus par pensiju adekvātumu, lai Sociālās aizsardzības komiteja un Komisija turpinātu izstrādāt analīzi par dzimumu nelīdztiesību vecumdienās un izstrādātu uzticamus un atjauninātus rādītājus dzimumu nelīdztiesības uzraudzībai pensiju pabalstu un pensiju seguma jomā. [Skatīt ilc_pnp14](#).

vecāka gadagājuma sievietes joprojām ir vairāk pakļautas nabadzības riskam nekā vecāki vīrieši visās dalībvalstīs. Būt vientuļam vecumdienās ir saistīts ar lielāku nabadzības risku sievietēm nekā vīriešiem. 2023. gadā vairāk nekā katra piektā sieviete vecumā no 75 gadiem ES bija pakļauta nabadzības vai sociālās atstumtības riskam.

Kopš 2006. gada Somijas valdība kopā ar centrālajām darba tirgus organizācijām īsteno vienādas darba samaksas programmas, lai samazinātu vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības. Jaunākās programmas mērķis ir samazināt darba samaksas atšķirību vismaz līdz 14,5 % 2024.–2027. gadā. Pasākumi ir vērsti uz darba samaksas sistēmām un informētību par darba samaksu, līdztiesības plānošanu darbavietās, uz dzimumu balstītas darba dalīšanas likvidēšanu un darba un ģimenes dzīves saskaņošanu. Sakarā ar izmaiņām darbības vidē programma ietver diskusijas starp privātā sektora arodbiedrībām par to iespējamo dalību vienādas darba samaksas programmās.¹⁰⁹

Komisija 2024. gada jūlijā publicēja pētījumu, kas atbalsta aprūpes kredītu uzraudzību arodpensiju shēmās. Pētījumā aplūkots, kā pilnībā fondētās arodpensiju shēmās tiek ņemti vērā aprūpes periodi (bērniem un IA) un vai tiek nodrošināti aprūpes kredīti¹¹⁰.

Vienlīdzīgas līdzdalības panākšana dažādās ekonomikas nozarēs

Nozaru segregācija ir viens no vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību iemesliem. Sievietes parasti ir pārāk pārstāvētas nozarēs ar vidēju zemāku atalgojumu, bieži vien tāpēc, ka darbavietas šajās nozarēs ir nepietiekami novērtētas un tiek uzskatītas par “sieviešu darbu”, piemēram, aprūpē un izglītībā. Kā uzsvērts arī Eiropas aprūpes stratēģijā, tās ir arī nozares, kurās darbaspēka trūkums kļūst arvien izteiktāks un, iespējams, palielināsies līdz ar sabiedrības novecošanu, jo īpaši lauku apvidos. Zems atalgojums var būt saistīts arī ar dzimumu stereotipiem, kas aprūpes vajadzībām nepieciešamās vispārīgās prasmes, piemēram, saziņu, empātiju vai sadarbību, pielīdzina prasmēm, kuras dabiski iegūtu sievietes un kuras nav pienācīgi atzītas viņu darba ekonomiskajā vērtībā.

Darba tirgus dzimumu segregācija veicina darbaspēka trūkumu, samazinot darbaspēka piedāvājuma sadales efektivitāti. Darbaspēka trūkums ir acīmredzams profesijās un nozarēs, kurās lielākā daļa darba ņēmēju ir vīrieši (piemēram, STEM profesijās, kurās 80 % darba ņēmēju ir vīrieši), kā arī dažās darbavietās, kurās lielākā daļa darba ņēmēju ir sievietes (piemēram, veselības aprūpes profesijās, kurās 80 % darba ņēmēju ir sievietes). Pastāvīga dzimumu segregācija samazina to cilvēku skaitu, kuri ir pieejami, lai aizpildītu jaunas vakances, saasinot grūtības atrast darba ņēmējus, jo īpaši laikā, kad pieaug pieprasījums. Pasākumi, kuru mērķis ir mazināt dzimumu segregāciju, sniedz svarīgas iespējas nodrošināt, ka lielāka sieviešu līdzdalība darba tirgū mazina darbaspēka trūkumu. Pašlaik joprojām ir maz ticams, ka sievietes kļūs par grūti aizpildāmām vakancēm profesijās, kurās dominē vīrieši. Tajā pašā laikā paļaušanās gandrīz tikai uz sieviešu darbu nerada pietiekamu darbaspēka piedāvājumu, lai apmierinātu pieprasījumu pēc īpašiem pakalpojumiem, piemēram, aprūpes, personīgās aprūpes vai tīrīšanas pakalpojumiem. Darba apstākļu un atalgojuma uzlabošanai šajās darbavietās, visticamāk, būs svarīga nozīme papildu darba ņēmēju piesaistīšanā.

Direktīva (ES) 2022/2041 (2022. gada 19. oktobris) par adekvātām minimālajām algām¹¹¹ stājās spēkā 2024. gada 15. novembrī. Tajā noteikts, ka visām dalībvalstīm ir jāizveido satvars, lai

109 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165735> un <https://stm.fi/en/gender-equality/equal-pay>.

110 Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, *Pētījums, kas atbalsta aprūpes kredītu uzraudzību aroda pensiju shēmās*, 2024. gads. [Pieejams tiešsaistē](#).

111 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2041 (2022. gada 19. oktobris) par adekvātām minimālajām algām Eiropas Savienībā (OV L 275, 25.10.2022., 33. lpp.).

nodrošinātu likumā noteiktās minimālās algas adekvātumu, veicinātu darba koplīguma slēgšanas sarunas par algu noteikšanu un uzlabotu darba ņēmēju efektīvu piekļuvi minimālās algas aizsardzībai ES.¹¹² Viena no algu adekvātuma sekām būs vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību samazināšana. Faktiski direktīvas 5. panta 1. punktā vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības samazināšana ir minēta kā pamatmērķis, lai izveidotu procedūras adekvātas likumā noteiktas minimālās algas noteikšanai un atjaunināšanai.

Komisija ierosināja vairākas nozaru iniciatīvas, lai atbalstītu vienlīdzīgu līdzdalību darba tirgū. Jo īpaši IKT nozarē pastāv būtiska un pastāvīga dzimumu nevienlīdzība, kas ietekmē to, kā tiek izstrādāti un ieviesti digitālie risinājumi. 2023. gadā 80,6 % IKT speciālistu ES bija vīrieši¹¹³. Tāpēc, lai novērstu IKT speciālistu trūkumu un veidotu iekļaujošu un konkurētspējīgu digitālo Eiropu, ir būtiski mudināt vairāk sieviešu kļūt par IKT speciālistēm. ES līmenī Digitālās desmitgades politikas programmā 2030. gadam ir noteikts vērienīgs mērķis vairāk nekā divkārtot IKT speciālistu skaitu no 9 līdz 20 miljoniem, vienlaikus veicinot sieviešu piekļuvi šai jomai un palielinot IKT absolventu skaitu.

Ievērojami mazāka ir arī sieviešu pārstāvība nemateriālās vērtības nozarēs, piemēram, dizainā. Nesenā EUIPO pētījumā “Sievietes dizainā” ir uzsvērtā pastāvīgā dzimumu nevienlīdzība ES dizaina nozarē, kurā tikai 24 % dizaineru ir sievietes.¹¹⁴ Tas arī atklāj ievērojamas atšķirības atalgojumā, jo dizaineres sievietes nopelna par 12,8 % mazāk nekā viņu kolēģi vīrieši. Šī nepietiekamā pārstāvība attiecas arī uz reģistrētiem Kopienas dizainparaugiem, kur tikai 21 % no ES reģistrēto īpašnieku iesniegtajiem pieteikumiem 2022. gadā ietvēra vismaz vienu dizaineri sievieti. Pasaules mērogā WIPO statistika liecina, ka 2022. gadā tikai 21 % no sarakstā iekļautajiem dizaineriem rūpniecisko dizainparaugu lietojumos bija sievietes.¹¹⁵ Lai gan šis skaitlis kopš 2001. gada ir divkārtojies, WIPO lēš, ka pašreizējā tempā dzimumu paritāte netiks sasniegta līdz 2099. gadam. Līdzīga dzimumu nelīdzsvarotība pastāv patentu jomā. Eiropas Patentu iestādes (EPO) 2022. gada pētījumā tika konstatēts, ka, neraugoties uz zināmu progresu laika gaitā, mazāk nekā katrs septītais izgudrotājs Eiropā ir sieviete. Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu¹¹⁶ jomā pētījumos ir uzsvērtā sieviešu iesaiste dažu nelauksaimniecisku ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu ražošanas posmā, jo īpaši tādās nozarēs kā mežģīnes, izšuvumi, gobelēni, stikls, keramika un vilnas izstrādājumi, kur dažos produktos vairāk nekā 81 % darba ņēmēju ir sievietes.¹¹⁷ Tomēr fiziski sarežģītākās nozarēs, piemēram, akmens un marmora ražošanā, šaujamoču un nažu ražošanā, sievietes ir nepietiekami pārstāvētas, veidojot tikai aptuveni 20 % no darbaspēka,¹¹⁸ un tas liecina, ka dažādās ar lauksaimniecību nesaistītās ĢIN nozarēs ir iespējams uzlabot dzimumu paritāti. Turklāt sievietes intelektuālā īpašuma profesijās saskaras ar ievērojamām problēmām. Eiropas Parlamenta pasūtītā 2017. gada pētījumā tika konstatēts, ka pilnīga dzimumu līdztiesība juridiskajā profesijā joprojām ir neskaidra.¹¹⁹ Atšķirības ir īpaši acīmredzamas karjeras izaugsmē, jo daudz mazāk sieviešu ieņem vadošus amatus salīdzinājumā ar sākuma līmeņa amatieru advokātu birojos, tiesu iestādēs un citās juridiskās jomas nozarēs. Tāpēc Komisija ir atbalstījusi konkrētus ar dzimumu saistītus mērķus EUIPO stratēģiskajā plānā 2030. gadam.¹²⁰ EUIPO strādās ne tikai pie tā, lai panāktu dzimumu paritāti savās darbībās, bet arī pie iemesliem, kas izraisa dzimumu nelīdzsvarotību intelektuālā

112 Dānija apstrīdēja direktīvu Eiropas Savienības Tiesā. EST lieta C-19/23. Ģenerālvokāts 2025. gada 14. janvārī ieteica atzīt direktīvu par pilnībā spēkā neesošu, jo tā pārsniedz ES kompetenci šajā jomā. Tiesas nolēmums vēl nav pieņemts.

113 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=ICT_specialists_in_employment

114 <https://www.euipo.europa.eu/en/news/women-designers-underrepresented-and-paid-less-in-the-eu-study-reveals>

115 https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2023/article_0004.html

116 <https://www.epo.org/en/news-events/news/fewer-1-7-inventors-europe-are-women>

117 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/14897>

118 Turpat.

119 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU\(2017\)596804_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU(2017)596804_EN.pdf)

īpašuma jomā, un izstrādās mērķprogrammas, lai palielinātu nepietiekami pārstāvēto grupu līdzdalību intelektuālā īpašuma sistēmā Eiropā.

Programma “Digitālā Eiropa” tagad ietver WIDCON¹²¹ — īpašu koordinācijas un atbalsta darbību, kuras mērķis ir izveidot zinātnes tīklu un ieinteresēto personu kopienu, lai apzinātu labu praksi un veicinātu sieviešu līdzdalību IKT visā ES. Lai palīdzētu dalībvalstīm virzīties uz digitālās desmitgades mērķrādītāju, darbībai būs vairāki rezultāti: i) ziņojumu, kurā apzināti galvenie šķēršļi, kas traucē meitenēm un sievietēm izvēlēties studēt vai strādāt IKT jomā, un izklāstīti iespējamie pasākumi sieviešu skaita palielināšanai IKT jomā; ii) pārskatu par attiecīgajām valsts un reģionālajām stratēģijām un pasākumiem; un iii) forums, kurā ziņot par gūtajiem panākumiem un apspriest veiksmīgas un daudzsoļošas iniciatīvas, lai IKT jomā iesaistītu vairāk sieviešu.

Programmas “Digitālā Eiropa” finansējums turpinās ES programmēšanas nedēļai, kas ir 2013. gadā uzsākta vietējā līmeņa iniciatīva. ES programmēšanas nedēļas mērķis ir izplatīt skaitļošanas domāšanu un kodēšanu pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam, kā arī veicināt digitālo prasmju attīstību jau agrīnā vecumā, jo īpaši meiteņu vidū, lai mudinātu viņas studēt STEM disciplīnās un sākt karjeru IKT jomā, jo tikai viena trešdaļa STEM absolventu ir sievietes¹²² un katra piektā sieviete ir IKT speciāliste.¹²³

Citas attiecīgas Komisijas iniciatīvas ir šādas: EIP sieviešu līderības programmu, sagatavošanas darbību dzimumu ieguldījumu nepietiekamības novēršanai visā ES, shēmu Women TechEU (sk. arī 3. nodaļu)¹²⁴ un Sieviešu un meiteņu STEM forumu (sīkāku informāciju sk. 4. nodaļā).

Digitālās izglītības rīcības plāna ietvaros Komisija turpināja atbalstīt projektu Girls Go Circular,¹²⁵ bezmaksas tiešsaistes mācību programmu un ESTEAM Fests. 2024.¹²⁶ gadā. Girls Go Circular apmācīja 15 000 14–19 gadus vecu meiteņu digitālās un uzņēmējdarbības prasmes visā Eiropā. ESTEAM Fests koncentrējās uz dalībnieku uzticības veidošanu, vienlaikus uzlabojot viņu digitālās un uzņēmējdarbības prasmes. Tās ir pagarinātas par vēl vienu gadu (2025. gads), lai tām būtu vairāk laika izstrādāt un ieviest galīgo ESTEAM rokasgrāmatu un organizēt vēl divus meiteņu svētkus. Kopš 2022. gada 22 ESTEAM festivālos 13 valstīs ir piedalījušās 1898 sievietes un meitenes. Tiešsaistē ir saņemtas 2149 meitenes un sievietes no 38 valstīm.

2024. gada ziņojumā par dzimumu nelīdztiesību STEM izglītībā¹²⁷ ir konsolidēti pašreizējie pētniecības konstatējumi, politikas analīze un paraugprakse attiecībā uz dzimumu nelīdztiesību izglītībā zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) jomā. Ziņojumā uzsverts, ka dzimumu nevienlīdzība STEM izglītībā un karjerā ir daudzšķautņaina, un aicināts izmantot daudzlīmeņu pieeju, kas ietver izglītības reformas, politikas pasākumus, sabiedrības attieksmes maiņu un mērķtiecīgus atbalsta mehānismus, lai efektīvi novērstu šo plaisu. Dzimumu nevienlīdzības novēršana STEM jomā ir ne tikai jautājums par vienlīdzību izglītībā, bet arī jautājums, kas rada būtiskas ekonomiskas un sociālas bažas, ņemot vērā STEM jomu pieaugošo nozīmi mūsdienu pasaules navigācijā, inovācijas veicināšanā un globālu problēmu risināšanā.

120 https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/strategic_plan/strategic-plan-2030_en.pdf

121 <https://bdva.eu/news/widcon-women-in-digital-project-kick-off/>

122 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240308-2>

123 Nodarbinātie IKT speciālisti pēc dzimuma [isoc_sks_itsps]

124 https://eismea.ec.europa.eu/programmes/european-innovation-ecosystems/women-techeu_en

125 <https://eit-girlsgocircular.eu/>

126 https://eismea.ec.europa.eu/esteem-fests-and-communities-girls-and-women_en

127 <https://education.ec.europa.eu/eu/news/new-report-addresses-the-gender-gap-in-stem-education-across-educational-levels>

Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības (MSCA), kas ir ES pamatprogramma pētnieku apmācībai, prasmēm, mobilitātei un karjeras attīstībai visos viņu karjeras posmos, turpināja veicināt līdztiesību pētniecības grupās, izmantojot dzimumdraudzīgu un iekļaujošu pieeju, kurā uzmanība pievērsta dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai visos līmeņos, un turpināja iekļaut darba un privātās dzīves līdzsvara noteikumus, lai veicinātu sieviešu lielāku līdzdalību pētniecībā un inovācijā. Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības turpināja piešķirt lielu nozīmi sieviešu paraugdemonstrējumiem, tostarp izciliem Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosaukto darbību uzraudzītājiem, koordinatoriem un stipendiātiem, kas iedvesmo meitenes un sievietes visā pasaulē piedalīties zinātnē. 2024. gadā Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosaukto darbību, “Eiropas Zinātnieku nakts”, “Pētnieki skolās” un “Zinātne ir brīnišķīga!” ietvaros rīkotajos pasākumos liela nozīme tika piešķirta tādu sieviešu paraugtēlu popularizēšanai, kas iedvesmo meitenes piedalīties zinātnē un pētniecībā. 2024. gadā MSCA absolvente profesore Rana Sanyal saņēma 2024. gada Eiropas balvu sievietēm novatorēm.

Eiropas izglītības telpas ietvaros Padomes Ieteikumā par pievilcīgu un ilgtspējīgu karjeru augstākajā izglītībā,¹²⁸ kas pieņemts 2024. gada novembrī, ir iekļauti dati un ieteikumi par daudzveidības, iekļaušanas un dzimumu līdztiesības veicināšanu akadēmiskajā karjerā.

2024. gada “Erasmus+” uzaicinājums iesniegt priekšlikumus Eiropas politikas eksperimentiem atbalsta projektus, kas izstrādā veidus, kā pārvarēt šķēršļus, kuri liedz meitenēm un sievietēm piedalīties profesionālajā izglītībā un apmācībā un veidot karjeru zaļo/neto nulles emisiju tehnoloģiju nozarē, cita starpā izmantojot kampaņas, mentorēšanas programmas, profesionālo orientāciju un lomu modeļus.¹²⁹

ES un ASV Tirdzniecības un tehnoloģiju padomes sadarbības¹³⁰ ietvaros Komisija koordinēja un kopīgi vadīja darba grupu “Talants izaugsmei”.¹³¹ Darba grupa darbojās kā platforma, kurā apmainīties ar rīcībpolitikām, rīkiem un datiem par prasmju attīstību abos reģionos, lai veicinātu to talantu un prasmju attīstību, kas vajadzīgas jaunajām un esošajām tehnoloģijām. Viens no četriem darba virzieniem bija vērsts uz sieviešu, jauniešu un citu nepietiekami pārstāvētu grupu piesaistīšanu darbam tehnoloģiju jomā¹³². Darba grupa pabeidza darbu 2024. gada 4. aprīlī.

Uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus saskaņā ar budžeta pozīcijām, kas paredzētas sociālajam dialogam, ir ietverts vispārējs nosacījums, ka no tām finansētajās darbībās pienācīga uzmanība būtu jāpievērš dzimumu līdztiesībai un jāizvairās no diskriminācijas. 2024. gadā tika izsludināti divi uzaicinājumi: vienu par atbalstu sociālajam dialogam un otru par informācijas un apmācības pasākumiem darba ņēmēju organizācijām. Pateicoties šiem uzaicinājumiem, kas ir ikgadēji uzaicinājumi, Komisija finansē dažādus projektus, kas veltīti dzimumu līdztiesībai. Dažas no tām attiecas uz konkrētu nozari (komercija, sociālo partneru nolīguma par sievietēm dzelzceļa nozarē īstenošana, aprūpe, pasta nozare). Citām ir starpnozaru dimensija, un tās parasti ļauj valsts un ES līmeņa sociālajiem partneriem apmainīties ar politikas ieteikumiem un labu praksi par attiecīgajām līdztiesības dimensijām, piemēram, vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību un darba samaksas pārredzamību. Dažiem projektiem ir spēcīga ietekme uz dzimumu līdztiesību, jo tie ir vērsti uz

128 Padomes Ieteikums (2024. gada 25. novembris) par pievilcīgu un ilgtspējīgu karjeru augstākajā izglītībā, C/2024/7282.

129 https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/erasmus/wp-call/2024/call-fiche_erasmus-edu-2024-pol-exp_en.pdf

130 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/skills-and-qualifications/working-together/eu-us-talent-growth-task-force_en

131 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-us-trade-and-technology-council_en

132 Darba virziena darbības ziņojums un īpašs ESAO analītiskais dokuments par šo tematu, tostarp ieteikumi un paraugprakse, kas apkopoti apsekojumā un mācīšanās no līdzbiedriem darbseminārā, ir pieejams [šeit](#).

sociālo partneru spējām nozarēs, kurās lielākoties ir nodarbinātas sievietes (piemēram, aprūpes, aprūpes nozarē).

Visbeidzot, sadarbībā ar Eiropas Komisiju ar Eiropas Tiesību akadēmijas atbalstu tika organizēti seši semināri, lai apmācītu tiesnešus un praktizējošus juristus par ES tiesību aktiem dzimumu līdztiesības jomā. 2024. gadā šajos semināros, kas notika arī citās valodās, nevis angļu valodā (visbiežāk attiecīgo valstu valodās), tika apmācīti vairāk nekā 300 akadēmisko aprindu pārstāvji, tiesneši un praktizējoši juristi. Semināri notika Prāgā, Kopenhāgenā, Sofijā, Lisabonā, Parīzē un Trīrē. To mērķis bija sniegt dalībniekiem labas zināšanas par ES dzimumu līdztiesības tiesību aktu būtiskajiem aspektiem un to interpretāciju Eiropas Savienības Tiesā. Tās ietvēra darbseminārus praktisku gadījumu apspriešanai darba grupās, lai dalībnieki varētu labāk iepazīties ar ES līdztiesības tiesību aktu piemērošanas praktiskajiem aspektiem.

LĪDZEKĻI SABIEDRĪBĀ

2024. gadā tika panākts zināms progress sieviešu līderības veicināšanā, taču tas joprojām ir ierobežots un vēl nav ilgtspējīgs. Tas notiek, neraugoties uz aizvien pieaugošo dzimumu nevienlīdzību terciārās izglītības ieguvē sievietēm, kas tagad ir par 10,9 procentpunktiem lielāka nekā vīriešiem¹³³.

Kā liecina 2024. gada EIGE indeksa dati, ir panākts progress attiecībā uz sievietēm lēmumu pieņemšanā, taču dzimumu paritātes panākšana lēmumu pieņemšanā joprojām ir attāls mērķis. Sieviešu līdzdalība visās sabiedriskās dzīves jomās, jo īpaši politikā, žurnālistikā un pilsoniskajā sabiedrībā, saskaras ar spēcīgāku vardarbību un naidu, jo īpaši tiešsaistē.

Sievietes politisko lēmumu pieņemšanā

Eiobarometra 2024. gada aptauja liecina, ka lielākā daļa eiropiešu noraida stereotipus par vadošos amatos esošu sieviešu un vīriešu attieksmi un spējām. Tās, piemēram, piekrīt (55 %), ka pagaidu pasākumi (piemēram, kvotas) ir nepieciešami, lai pārvarētu pašreizējo sieviešu nepietiekamo pārstāvību politikā, un uzskata, ka, palielinot sieviešu skaitu politikā, tiek pieņemti labāki politikas lēmumi. Tomēr vairāk nekā katram piektajam joprojām ir stereotipiski uzskati, piemēram, ka sievietes nav pietiekami ambiciozas, lai ieņemtu augstākus amatus organizācijā,¹³⁴ un ka “vīrieši ieņem labākus līderus nekā sievietes”. Pastāv arī polarizācija pēc vecuma, kas ir lielāka jauniešiem: sieviešu un vīriešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem vienošanās rādītāju atšķirība ir par 1/3 lielāka nekā vecāka gadagājuma iedzīvotāju grupās¹³⁵. Attiecībā uz apgalvojumu “sievietes ir pārāk emocionālas, lai būtu labas līderes” atšķirība starp vienošanos starp jaunām sievietēm un vīriešiem ir divreiz lielāka nekā starp vecākām sievietēm un vīriešiem¹³⁶. Tas liecina, ka starp 15–24 gadus veciem jauniešiem pastāv lielāka viedokļu polarizācija starp sievietēm un vīriešiem nekā starp vecāka gadagājuma cilvēkiem.

Pēc 2024. gada jūnija vēlēšanām jaunajā Eiropas Parlamentā 2024. gada jūlijā ieņēma 277 sievietes (38,5 %) un 441 vīrieti (61,3 %).¹³⁷ Pirmo reizi kopš 1979. gada, kad tika ieviestas tiešās Eiropas Parlamenta vēlēšanas, sieviešu īpatsvars Eiropas Parlamenta deputātēs samazinājās salīdzinājumā ar situāciju tieši pirms vēlēšanām 2024. gada aprīlī (39,7 %) un salīdzinājumā ar situāciju tūlīt pēc 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām (40,7 %).¹³⁸ Pozitīvi ir tas, ka jaunievēlētie EP deputāti atkārtoti ievēlēja divas sievietes — Metsola kundzi par Parlamenta priekšsēdētāju un Von der Leyen kundzi par Eiropas Komisijas priekšsēdētāju.¹³⁹

Ņemot vērā 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanas un citas vēlēšanas valsts un vietējā līmenī, dalībvalstis apsprieda sieviešu politisko līdzdalību Eiropas vēlēšanu sadarbības tīklā. Jo īpaši

133 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics#Highlights

134 Vairāk nekā puse respondentu 21 valstī piekrīt, ka, palielinot sieviešu skaitu politikā, tiek pieņemti labāki politikas lēmumi, un vislielākais skaits respondentu ir Portugālē (83 %), Grieķijā (79 %) un Itālijā (78 %).

135 18 procentpunktu atšķirība vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem salīdzinājumā ar 11 līdz 12 procentpunktiem vecuma grupā no 25 gadiem.

136 13 procentpunktu atšķirība vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem salīdzinājumā ar 6 līdz 9 procentpunktiem vecuma grupā virs 25 gadiem; sk. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>.

137 <https://results.elections.europa.eu/en/mep-gender-balance/2024-2029/>. Viena persona tika reģistrēta ar dzimumu “cits”.

138 Sieviešu pārstāvība samazinājās līdz 39,4 % pēc tam, kad Apvienotās Karalistes EP deputāti 2020. gada martā atstāja Parlamentu.

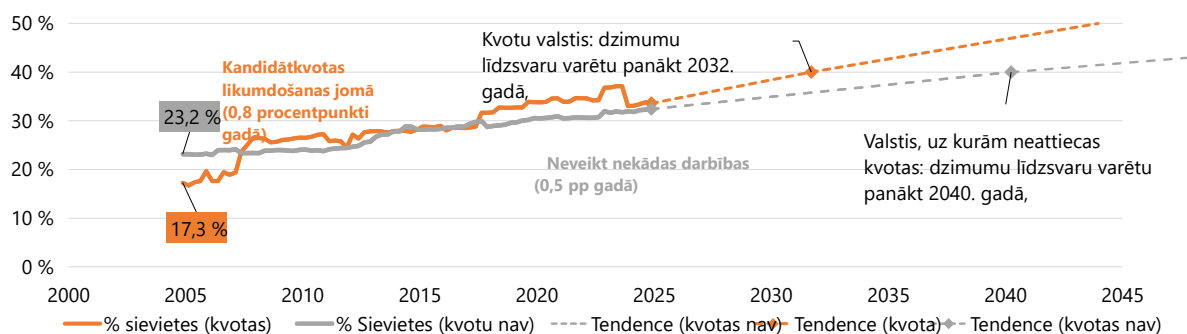
139 <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/data-talks/despite-hopes-progress-european-parliament-elections-led-decline-womens-representation>

dalībvalstis ziņoja par to sieviešu līdzdalību, kuras kandidē vēlēšanās. Viņi arī sniedza atsauksmes par pasākumiem, kas veikti, lai atbalstītu dzimumu līdztiesību attiecībā uz piekļuvi vēlēšanām un dalību tajās, kā turpinājumu Komisijas 2023. gada ieteikumam par iekļaujošiem un noturīgiem vēlēšanu procesiem¹⁴⁰. Diskusijas aptvēra arī situāciju saistībā ar romu iedzīvotāju un jo īpaši romu sieviešu politisko līdzdalību un kandidātu drošību.

Līdz šim 11 dalībvalstis ir pieņēmušas tiesību aktos noteiktas dzimumu kvotas, kas piemērojamas valsts vēlēšanu kandidātu sarakstiem¹⁴¹. No 11 valstīm 10 valstīm bija arī likumdošanas kvotas, kas piemērojamas Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Lielākajā daļā šo kvotu ir noteikta minimālā kvota katram kandidāta dzimumam (35 %–59 %). Dažos tiesību aktos ir iekļauti īpaši noteikumi, piemēram, “izgriezti saraksti”, kuros vīrieši un sievietes ir jāmaina vai jāsarindo pēc katra noteikta amatu skaita. Maltai ir dzimuma korekcijas mehānisms, kas automātiski piešķir līdz 12 papildu vietām nepietiekami pārstāvētajam dzimumam, ja ir ievēlēti mazāk nekā 40 % no katra dzimuma.

EIGE dati par 2024. gadu liecina (sk. 1. attēlu), ka sieviešu līdzdalība valstu parlamentos dalībvalstīs ar kvotām palielinās nedaudz straujāk nekā dalībvalstīs bez kvotām. Ja šī tendence turpināsies, dalībvalstis ar kvotām varētu panākt dzimumu paritāti līdz 2032. gadam un dalībvalstis bez kvotām līdz 2040. gadam.

attēls. Sieviešu īpatsvars ES dalībvalstu vienpalātas/apakšpalātas parlamentos ar un bez likumdošanas kvotām vai rīcības, 2004. g. 4. cet.–2004. g. 4. cet.–2024. g.

Avots: Pašu aprēķini, kuru pamatā ir dati no EIGE dzimumu statistikas datubāzes: [Valstu parlamenti](#)

Piezīmes: Dati neietver Horvātiju par 2004.–2006. gadu, valsti datu vākšanai pievienoja 2007. gadā. Pieņemot tiesību aktus, valstis tika pakāpeniski iekļautas kvotu grupā. Malta ir iekļauta kvotu grupā. Rumānija ir iekļauta ārpuskvotas grupā.

2024. gada novembradati liecina, ka arī šajā gadījumā tikai sešs dalībvalstīs sievietes veido vairāk nekā 40 % no parlamenta deputātiem (vienpalāta/apakšpalāta), Zviedrijai sasniedzot 45,6 %, Somijai 45,5 %, Dānijai 44,7 %, Spānijai 44,6 % un gan Beļģijai, gan Nīderlandei¹⁴² 40,7 %. No otras puses, piecās dalībvalstīs sievietes veido mazāk nekā 25 % no parlamenta deputātiem. Dilstošā secībā tās ir Īrija, Slovākija, Rumānija, Ungārija un Kipra.

Vidēji ES vienpalātas/apakšpalātas deputātu sieviešu īpatsvars pašlaik ir 33,1 % (2.¹⁴³ attēls). Tas ir ļoti neliels pieaugums salīdzinājumā ar 2023. gadu (33 %), bet iezīmē augšupejošu tendenci otro

140 Komisijas Ieteikums (ES) 2023/2829 (2023. gada 12. decembris) par iekļaujošiem un noturīgiem vēlēšanu procesiem Savienībā un Eiropas Parlamenta vēlēšanu eiropeiskās būtības un efektīvas norises uzlabošanu (OV L 2023/2829, 20.12.2023.).

141 Beļģija, Īrija, Grieķija, Spānija, Francija, Horvātija, Itālija, Luksemburga, Polija, Polija un Slovēnija.

142 Avots: EIGE statistikas datubāze. Dati pēdējo reizi atjaunināti 2024. gada novembrī. [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu parlamentos: priekšsēdētāji un locekļi.](#)

gadu pēc kārtas pēc samazinājuma no 33,2 % līdz 32,4 % 2022. gadā. Pēdējos gados progress valstu līmenī ir palēninājies. Tas uzsver, ka ir jāiegulda vairāk darba, lai politikā iesaistītu vairāk sievietes.

Slovēnijā Darba, ģimenes, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ministrija kopā ar Mariboras Universitāti, Celjes Pieaugušo izglītības universitāti un Politiskās pārvaldības institūtu īstenoja EWA projektu, ko 2022.–2024. gadā līdzfinansēja no ES CERV programmas. EWA projekta mērķis bija palielināt jaunu sieviešu politisko līdzdalību, mainot uz dzimumu stereotipiem balstītus uzskatus par sievietēm politikā un pilsoniskajā līdzdalībā. Projekta pasākumi bija paredzēti, lai gan individuāli, gan sistēmiski iespēcinātu sievietes, radot labākas iespējas sieviešu aktīvai līdzdalībai politikajā un pilsoniskajā jomā.¹⁴⁴

2024. gadā Kipras dzimumu līdztiesības komisārs sadarbībā ar Izglītības ministriju

Sports un jaunatne rīkoja rakstisku eseju konkursu absolventēm ar nosaukumu “Ja es būtu ministrs, ko es mainītu”. Darbība bija vērsta uz augstskolu absolventēm, mudinot viņas izvēlēties kādu jautājumu un uzrakstīt eseju par to, kas varētu labāk darboties visās darbības jomās. Pēc tam konkursa uzvarētāji uz vienu dienu ēnoja ministrus - gan sievietes, gan vīriešus. Jaunām meitenēm bija iespēja apspriesties ar ministriem, piedalīties sanāksmēs ar ministriem, kā arī veicināt diskusijas starp politikas veidotājiem un jaunām meitenēm. Šis konkurss tiks atkārtots katru gadu, un tā mērķis ir motivēt jaunas sievietes iesaistīties politikā.

Beļģija pasūtīja pētījumu par seksismu politikā pagājušā gada vēlēšanu periodā. Pētījuma mērķis bija saprast, vai, kā un kāpēc kandidāti ir seksisma upuri, izprast tā sekas un ierosināt veidus, kā cīnīties pret seksistisku uzvedību vēlēšanu kampaņu laikā. Kampaņas periodā pirms 2024. gada jūnija vēlēšanām Beļģijā tika analizētas gandrīz 44 000 reakcijas uz kandidātu ierakstiem sociālajos medijos, un tika veiktas 25 padziļinātas intervijas. Pētījumā secināts, ka kandidātes sievietes biežāk ir seksisma un naidīguma mērķis plašākā nozīmē un ka seksisms izpaužas dažādos veidos un notiek daudzās dažādās vietās gan tiešsaistē, gan bezsaistē. Tā nopietni ietekmē sieviešu garīgo labklājību un politiskos mērķus, kas apdraud demokrātiju¹⁴⁵.

Spānijā 2024. gada augustā¹⁴⁶ tika apstiprināts Konstitūtais likums 2/2024 par paritātes pārstāvību un sieviešu un vīriešu līdzsvarotu klātbūtni. Tās mērķis ir vēl vairāk samazināt "stikla griestus" politisko un ekonomisko lēmumu pieņemšanā, ieviešot obligātus rāvējsslēdzēju sarakstus un skaidri pieprasot līdzsvarotu pārstāvību (nevienam dzimumam nav atļauts veidot vairāk par 60 % vai mazāk par 40 %) konstitucionālajās struktūrās vai konstitucionālajās struktūrās, kā arī iecelt ministrus un priekšsēdētāja vietniekus un cilvēkus ar visaugstāko atbildības līmeni vispārējā valsts pārvaldē, kā arī citās attiecīgajās struktūrās.

143 Avots: EIGE statistikas datubāze. Dati pēdējo reizi atjaunināti 2024. gada novembrī. [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu parlamentos: priekšsēdētāji un locekļi.](#)

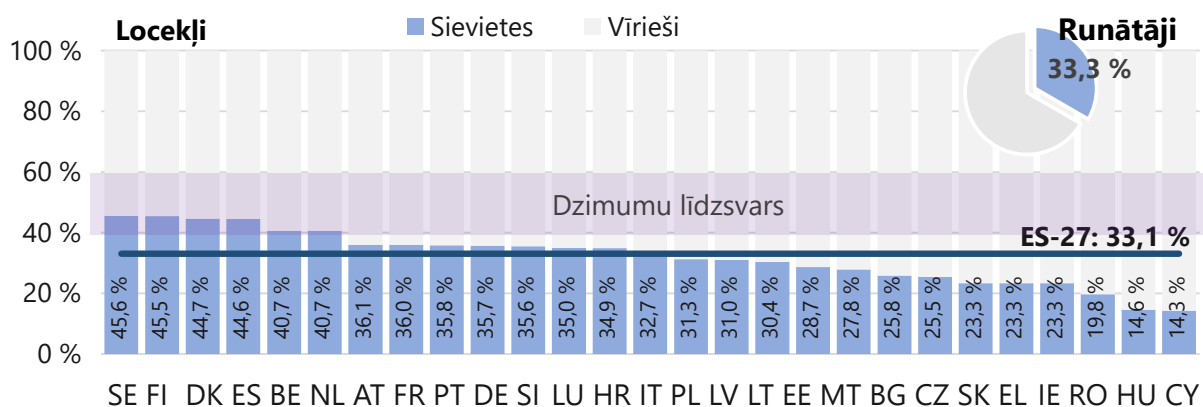
144 <https://ewa.si/en/>

145 <https://igvm-iefh.belgium.be/fr/actualite/>

[le sexisme et l'hostilité durant la campagne électorale impactent surtout les candidates](#)

146 <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2024-15936>

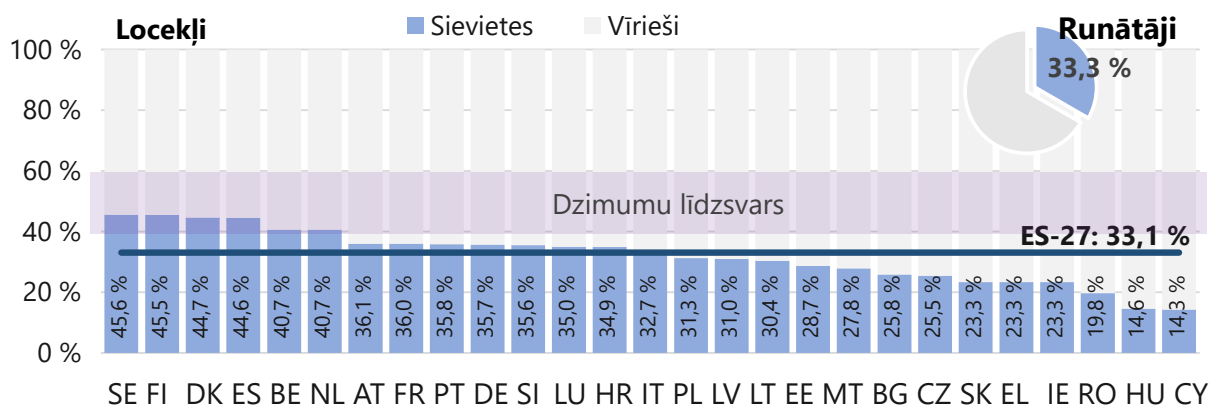
attēls. Sieviešu un vīriešu īpatsvars ES valstu parlamentu vienpalātas un apakšpalātas sastāvā, 2024. gada novembris

Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze

Vidēji ES augstāko ministru sieviešu īpatsvars samazinājās no 33,4 % 2023. gadā līdz 32,8 % 2024. gadā, kas ir samazinājums par 0,6 procentpunktiem. Tomēr deviņās dalībvalstīs vismaz 40 % augstāko ministru bija sievietes (Beļģijā, Vācijā, Igaunijā, Spānijā, Francijā, Latvijā, Lietuvā, Nīderlandē, Somijā un Zviedrijā). Šī ir viena dalībvalsts vairāk nekā pagājušajā gadā. Pretējos spektra galos Somija ziņoja, ka tajā ir lielākā daļa sieviešu (57,9 %), savukārt Ungārijā pašlaik nav nevienas augstākās ministres sievietes.

attēls. Sieviešu un vīriešu īpatsvars ES valstu parlamentu vienpalātas un apakšpalātas sastāvā, 2024. gada novembris

Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze

Sieviešu pārstāvība valdībā ir svarīga, bet vienlīdz svarīgi ir izpētīt konkrētos sieviešu portfeļus. EIGE analīze liecina, ka, lai gan sievietes ieņem gandrīz vienu trešdaļu no augstākā līmeņa ministru amatiem, viņas veido tikai mazāku daļu ministru ar portfeļiem “pamatfunkcijās”, t. i., ārlietu un

iekšlietu, aizsardzības vai tieslietu (25,9¹⁴⁷ %), ekonomikas (24,3¹⁴⁸ %) un infrastruktūras (32,5 %)¹⁴⁹ portfeļos, un ievērojami lielāku daļu ministru ar sociālajiem vai kultūras portfeļiem (48 %)¹⁵⁰. Tas ir ilgstošs modelis, kas norāda uz ministru portfeļu sadalījumu, kas kaut kādā veidā atspoguļo dzimumu stereotipus.

Aplūkojot sievietes vadošos amatos valstu sistēmās, tikai 9 no 27 valstu parlamentiem, kas ir par vienu mazāk nekā 2023. gadā, Parlamentā uzstājās sieviete¹⁵¹. 2024. gada decembrī ES bija 4 (2023. gadā — 6) valdības vadītājas sievietes un 3 no 21 priekšsēdētājas sievietēm (2023. gadā — 3).¹⁵²

Samazinās ne tikai sieviešu skaits vadošos amatos valstu sistēmās. Aplūkojot, kā pienākumi tiek sadalīti politiskajās partijās, ir vērojama viena un tā pati tendence. Tikai 25,8 % (2023. gadā — 26,8 %) ES¹⁵³ politisko partiju vadītāju ir sievietes, savukārt 33,5 % (2023. gadā — 36,9 %) partiju vadītāju vietnieku ir sievietes¹⁵⁴.

Reģionālā līmenī vērojama atšķirīga tendence. Jaunākie dati par 2024. gada novembri liecina, ka sieviešu skaits reģionālajās asamblejās un pašvaldību padomēs ir palielinājies, lai gan nedaudz. Tie veidoja 36,3 % (35,7 % 2023. gadā) no reģionālo asambleju¹⁵⁵ locekļiem visā ES un 34,8 % (34,5 % 2023. gadā) no vietējo/pašvaldību padomju locekļiem (4.¹⁵⁶ attēls).

Tikai četrās no 19 dalībvalstīm (2023. gadā — četrās), kurās ir reģionālais līmenis ar pašpārvaldes pilnvarām, katrs dzimums veido vismaz 40 % no vietējo/pašvaldību un reģionālo asambleju locekļiem.

---

147 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu valdībās: ministri pēc amata pakāpes un funkcijām valdības pamatfunkcijās](#).

148 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu valdībās: ministriem pēc amata pakāpes un valdības funkcijām, kas saistītas ar ekonomiku](#).

149 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu valdībās: ministri pēc amata pakāpes un valdības funkcijām infrastruktūras funkciju jomā](#).

150 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu valdībās: ministri pēc amata stāža un valdības funkcijām; sociāli kulturālās funkcijas](#).

151 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanā un politikā, valstu parlamentiem: prezidenti un biedri - Saeimas priekšsēdētājs](#).

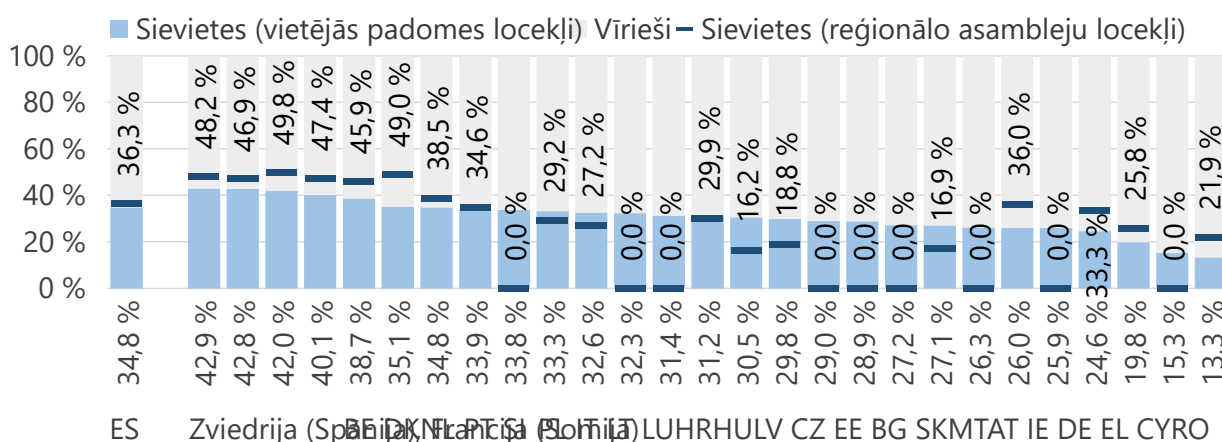
152 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu valdībās: prezidenti un premjerministri valdības vadītāji un rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, valstu valdībās: prezidenti un premjerministri - prezidents](#).

153 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada jūlijā. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanā, politikas veidošanā, galvenajās politiskajās partijās: partijas vadītājs](#).

154 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada jūlijā. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanā, politikas veidošanā, galvenajās politiskajās partijās: vadītāju vietnieki](#).

155 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanā, politikā, reģionālajās asamblejās: locekļi](#).

156 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. Rādītājs: [sievietes lēmumu pieņemšanas procesā, politikas veidošanā, vietējās/pašvaldību padomes: locekļi](#).

attēls. Sieviešu īpatsvars ES dalībvalstu reģionālajās asamblejās un vietējās padomēs, 2024. gads

Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze

Piezīme. Bulgārijā, Igaunijā, Īrijā, Kiprā, Lietuvā, Luksemburgā, Maltā un Slovēnijā nav reģionu ar pašpārvaldes pilnvarām. Dati par reģionālajām asamblejām Portugālē attiecas tikai uz Azoru salām un Madeiru.

Progress turpinājās arī tiesu varas jomā, augstāko tiesu locekļiem pārejot no 43,5 % uz 45,1 % (salīdzinājumā ar 37,2 % 2014. gadā) un tiesas priekšsēdētājam pārejot no 37 % uz 40,7 % (29,6 % 2014. gadā).

Eiropas Komisijas līmenī, lai gan iepriekšējā Komisija sāka darbu ar 13 sievietēm no 27, jaunā komisāru kolēģija panāk tikai dzimumu līdzsvaru, proti, 11 sievietes no 27 (40,7 %). Šis skaitlis ir būtisks uzlabojums salīdzinājumā ar situāciju pēc tam, kad no dalībvalstīm tika saņemts pirmais izvirzīto kandidātu kopums. Turklāt priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena nolēma mainīt šo proporciju sešu priekšsēdētājas izpildvietnieku līmenī, iecelot četras sievietes un divus vīriešus.

Vadības līmenī Komisija panāca ievērojamu progresu dzimumu līdzsvara sasniegšanā. Pirmās Urzulas fon der Leienas vadītās Komisijas laikā sieviešu iecelšana augstākā līmeņa vadītāju amatos palielinājās no 37 % līdz 48 % un vidējā līmeņa vadītāju amatos — no 42 % līdz 49 %, kopumā sasniedzot 49 %. ¹⁵⁷ Šis nepieredzētais sieviešu pārstāvības pieaugums vadības līmenī prasīja visu Komisijas departamentu kopīgus centienus. Tas tika panākts, izmantojot talantu attīstības programmas sievietēm un konkrētus mērķus ģenerāldirektorātiem (ĢD), vienlaikus nodrošinot, ka visas iecelšanas amatā ir balstītas uz nopelniem.

Komisija turpināja cieši uzraudzīt vadītāju iecelšanu amatā, lai nodrošinātu dzimumu līdzsvara saglabāšanu. Komisija ir izstrādājusi iniciatīvas talantu plūsmas izveidei un pasākumus, lai atbalstītu dzimumu ziņā līdzsvarotu iecelšanu amatā.

Arī Komisijas korporatīvā sieviešu talantu attīstības programma, kas sastāv no pielāgotas apmācības, koučinga, atbalsta un sagatavošanās vidējā līmeņa vadībai, ir izrādījusies veiksmīga dzimumu līdzsvara veicināšanā vadībā. Šīs programmas sestajā kārtā, kas ilgst līdz 2025. gada februārim, piedalās aptuveni 96 kolēģes. No kopumā 545 sievietēm, kas piedalījās pirmajās piecās kārtās, 200 (37 % dalībnieku) kopš tā laika ir ieceltas nodaļas vadītāja amatā.

¹⁵⁷ Dati par 2025. gada 1. janvāri.

Turklāt ir izveidotas pielāgotas apmācības programmas gan vidējā līmeņa vadītājiem, kuri vēlas kļūt par augstākā līmeņa vadītājiem, gan pieredzējušiem augstākā līmeņa vadītājiem, kuru mērķis ir attīstīt savu pašreizējo amatu vai sagatavoties augstākiem pienākumiem. Līdz šim šajās programmās ir piedalījušās vai piedalās 185 sievietes (151 vidējā līmeņa vadītājs un 34 augstākā līmeņa vadītāji).

Komisija 2025. gada janvārī sasniedza 51 % vidējā līmeņa vadītāju sieviešu īpatsvaru izpildaģentūrās. No augstākā līmeņa vadītājiem pašlaik 4 no 6 izpildaģentūru direktoriem ir sievietes.

Ir panākts arī progress, lai veicinātu dzimumvērīgu vadību ES ārējā darbībā. Saskaņā ar ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānu ārējo attiecību jomā (GAP III) ES ar Zviedrijas Folke Bernadotte akadēmijas (FBA) atbalstu ir ieviesusi dzimumatbildīgas līderības programmu. No 2024. gada decembra 80 % Eiropas Ārējās darbības dienesta galvenās mītnes augstākā līmeņa vadītāju ir apmācīti vismaz vienā no diviem moduļiem, savukārt ir izveidots 73 dzimumu līdztiesības kontaktpunktu (GFP) tīkls, kas aptver gandrīz visas EĀDD nodaļas un piedāvā ikmēneša apmācību par dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu un paraugprakses apmaiņu.

2023. gada maijā pieņemtajā Civilās kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) paktā arī tika pausta apņemšanās misijās uzlabot dzimumvērīgu vadību un izvirzīts mērķis panākt, lai 40 % starptautiskā personāla būtu sievietes. Visās civilajās KDAP misijās ir paredzēts iekļaut īpašus padomniekus dzimumu līdztiesības jautājumos un dzimumu jautājumu kontaktpunktu tīklus. Sākot no 2024. gada sākuma, KDAP misiju vadītāju ievadapmācībā ir iekļauti komponenti par dzimumvērīgu vadību.

Sievietes ekonomisko lēmumu pieņemšanā

Ekonomikas jomā sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas uzņēmumu lēmumu pieņemšanas struktūrās visā ES. Lai risinātu šo jautājumu, ES pieņēma Direktīvu par dzimumu līdzsvara uzlabošanu uzņēmumu valdēs¹⁵⁸, kurā noteikts, ka lieliem ES biržā kotētiem uzņēmumiem līdz 2026. gada 30. jūnijam ir jāsasniedz vismaz 40 % katra dzimuma pārstāvju valdēs bez izpildpilnvarām vai 33 % visu direktoru vidū. Uzņēmumi, kas nenasniedz mērķrādītājus, ir pilnvaroti īstenot procedūras prasības, nodrošinot atlaides procesa pārredzamību, un ziņot par pasākumiem, kas veikti vai plānoti, lai panāktu dzimumu līdzsvarotu pārstāvību to valdēs. Šīs prasības ir jāizpilda, piemērojot sodus.

Direktīva bija jātransponē līdz 2024. gada 28. decembrim. Līdz šim 17 dalībvalstis nav paziņojušas par valsts pasākumiem, ar kuriem pilnībā transponē tiesību aktus. 2025. gada februārī Komisija oficiāli paziņoja šīm dalībvalstīm par ES tiesību aktu neievērošanu.

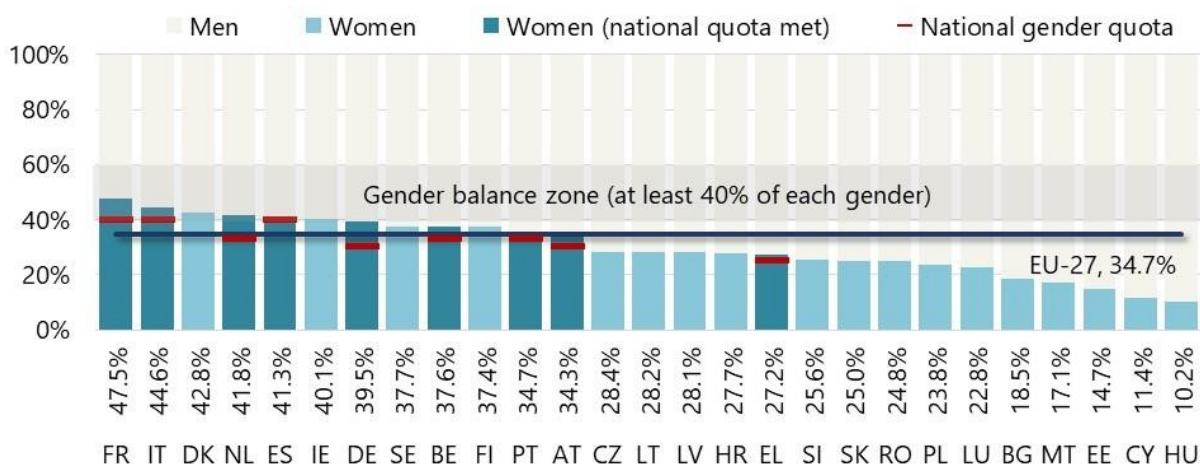
EIGE jaunākie dati liecina par sieviešu skaita pieaugumu lielāko biržā kotēto uzņēmumu valdēs, kas ir jauns rekords. 2024. gadā 34,7 % no ES biržā kotēto uzņēmumu valdes locekļiem bija sievietes salīdzinājumā ar 33,8 % 2023. gadā¹⁵⁹. No visām dalībvalstīm 12 ir sasniegušas mērķi, proti, vismaz 33 % no visiem valdes locekļiem¹⁶⁰ ir sievietes.

158 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2381 (2022. gada 23. novembris) par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotētu uzņēmumu direktoru vidū un saistītiem pasākumiem (OV L 315, 7.12.2022., 44. lpp.).

159 Avots: EIGE statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada novembrī. [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbība un finanses, lielākie biržas sarakstā iekļautie uzņēmumi: valdes locekļiem.](#)

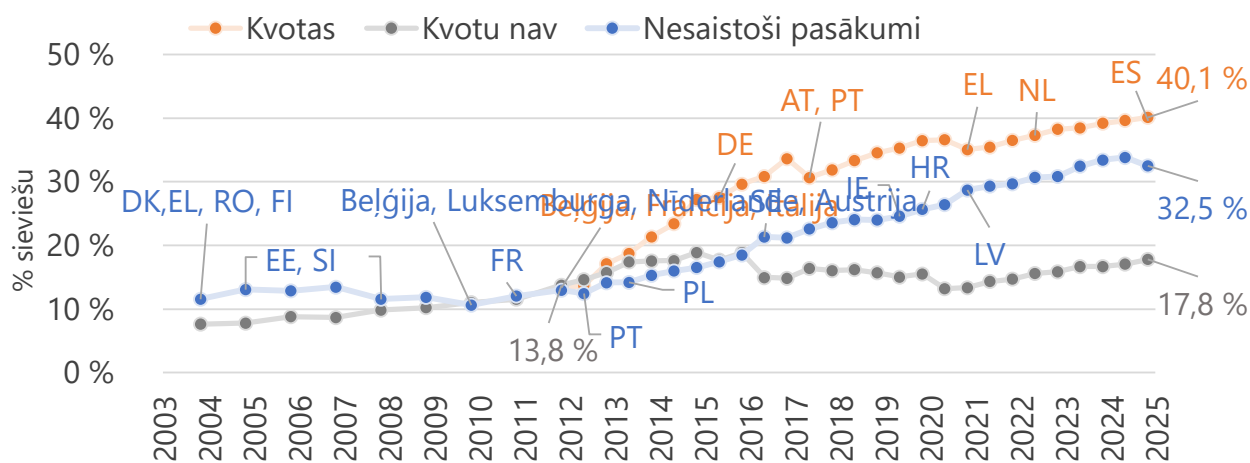
160 Austrija (34,3 %), Portugāle (34,7 %), Somija (37,4 %), Beļģija (37,6 %), Zviedrija (37,7 %), Vācija (39,5 %), Īrija (40,1 %), Spānija (41,3 %), Nīderlande (41,8 %), Dānija (42,8 %), Itālija (44,6 %) un Francija (47,5 %). Tas ir tāds pats skaits kā 2023. gadā. Attiecībā uz sievietes bez izpildpilnvarām īpatsvaru astoņas dalībvalstis sasniedz ierosināto ES mērķi — vismaz 40 % (7. attēls): Itālija (50 %), Francija (49,8 %), Īrija (46,7 %), Spānija (46,2 %),

attēls. Sieviešu un vīriešu īpatsvars lielāko biržā kotēto uzņēmumu valdēs ES, 2024. gada oktobris

Avots: EIGE, dzimumu statistika

attēls. Sieviešu īpatsvars lielāko biržā kotēto uzņēmumu valdēs ES dalībvalstīs ar dzimumu kvotām un bez tām no 2003. gada līdz 2024. gada oktobrim

Avots: EIGE aprēķini, kuru pamatā ir dati no dzimumu statistikas datubāzes

Piezīmes: Dati neietver Čehiju, Lietuvu, Maltu un Poliju par 2003. gadu un Horvātiju par 2003.–2006. gadu (valstis pievienotas datu vākšanai attiecīgi 2004. un 2007. gadā). Valstis ir iekļautas attiecīgajā grupā, pamatojoties uz tiesību akta/nesaistoša pasākuma pieņemšanas gadu. Nesaistoši pasākumi: Dānija, Grieķija, Rumānija, Somija (2003. gada oktobris), Igaunija, Slovenia (2004. gada oktobris), Spānija (2007. gada oktobris), Beļģija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija (2009. gada oktobris), Francija (2010. gada oktobris), Portugāle (2012. gada oktobris), Polija (2013. gada aprīlis), Zviedrija (2016. gada aprīlis), Īrija (2019. gada aprīlis), Horvātija (2019. gada oktobris), Latvija (2020. gada oktobris). Kvota: Beļģija, Francija, Itālija (2011. gada oktobris), Vācija (2015. gada aprīlis), Austrija, Portugāle (2017. gada aprīlis), Grieķija (2020. gada oktobris), Nīderlande (2022. gada aprīlis), Spānija (2024. gada oktobris).

Portugāle (44,2 %), Nīderlande (43,1 %), Dānija (42,8 %) un Beļģija (40,3 %).

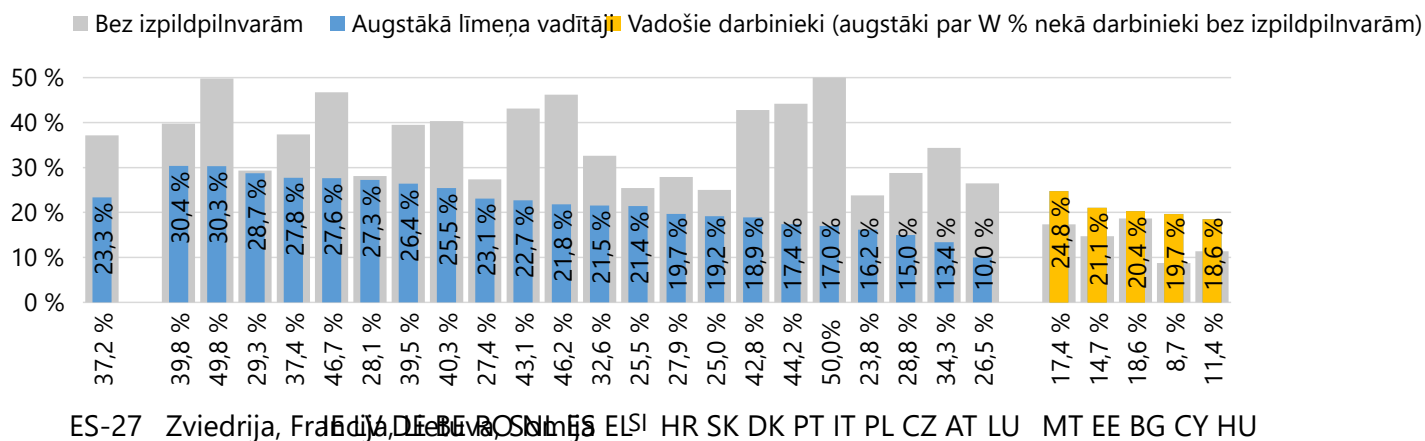

Valdības iniciatīvas, kuru mērķis ir panākt lielāku dzimumu paritāti korporatīvajā vadībā, ietver dažādas pieejas, sākot no neobligātiem “nesaistošiem” pasākumiem, kas veicina uzņēmumu brīvprātīgu rīcību, līdz stingrākām “stingrām” regulatīvajām pieejām, ar kurām nosaka juridiski saistošas kvotas, ko papildina sodi par neatbilstību.

Kopš 2014. gada lielākajā daļā ES dalībvalstu ir ievērojami uzlabojusies sieviešu pārstāvība lielāko uzņēmumu valdēs, lai gan progress ir atšķirīgs. Valstis, kuras ir īstenojušas noteikta veida pasākumus, kopumā ir piedzīvojušas būtiskākus uzlabojumus sieviešu pārstāvībā, lai gan pastāv daži izņēmumi.

Pēc paātrināta progresā perioda no 2010. līdz 2015. gadam, ko galvenokārt veicināja uzlabojumi Francijā, Itālijā un Vācijā, progress ir palēninājies, valstīm pakāpeniski sasniedzot vai tuvinoties savam attiecīgajam likumdošanas mērķim (6. attēls).

attēls. Sieviešu īpatsvars starp ES-27 lielāko biržā kotēto uzņēmumu divu augstāko lēmumu pieņemšanas struktūru locekļiem ar izpildpilnvarām un bez tām, 2024. gada oktobris

Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze

Sieviešu īpatsvars, kas ieņem amatus bez izpildpilnvarām ES lielāko biržā kotēto uzņēmumu divās augstākajās lēmumu pieņemšanas struktūrās, bija 37,2 %. Tomēr sieviešu īpatsvars vadošos amatos ir ievērojami mazāks (23,3 %). Šī atšķirība (mazāk sieviešu vadošos amatos nekā amatos bez izpildpilnvarām) ir vērojama lielākajā daļā ES dalībvalstu (22 no 27).

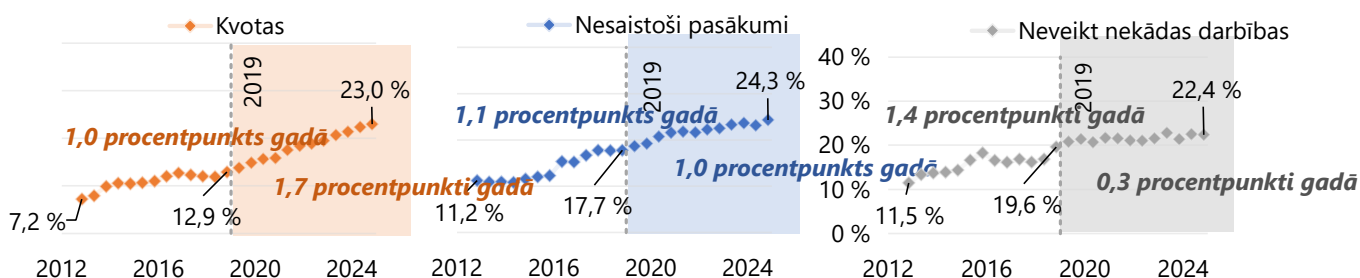
Astoņās dalībvalstīs personas bez izpildpilnvarām ir dzimumu ziņā līdzsvarotas (7. attēls). Aplūkojot vadošos darbiniekus, sievietes veido mazāk nekā 3 no 10 vadošajiem darbiniekiem visās ES dalībvalstīs.

Likumdošanas centieniem valstu līmenī ir bijusi liela nozīme, ievērojami palielinot sieviešu pārstāvību valdes līmenī. Parasti kvotas attiecas tikai uz augstākā līmeņa padomi, kurā bieži vien nav izpildpilnvaru, tāpēc izpildvaras amati var netikt ietekmēti tik daudz. Tomēr arvien vairāk valstu paplašina likumdošanas pasākumus, lai iekļautu augstākā līmeņa izpildvaras funkcijas.

Laikposmā no 2012. līdz 2019. gadam valstīs ar kvotām, valstīs ar nesaistošiem pasākumiem un valstīs bez rīcības bija līdzīgs sieviešu vadošo darbinieku īpatsvara gada pieauguma temps. Kopš 2019. gada dalībvalstīs ar kvotām sieviešu vadošos amatos pārmaiņu temps ir palielinājies, savukārt dalībvalstīs ar nesaistošiem pasākumiem vai bez rīcības pārmaiņu temps faktiski ir samazinājies.

Straujāk mainoties pārmaiņām, sieviešu īpatsvars vadošos amatos kvotu valstīs (23,0 %) sasniedza līdzīgu līmeni kā valstu grupās ar ieteikuma pasākumiem (24,3 %) un valstīs bez rīcības (22,4 %), neraugoties uz to, ka 2019. gadā sieviešu īpatsvars vadošos amatos bija mazāks (12,9 % salīdzinājumā ar attiecīgi 17,7 % un 19,6 %).

attēls. Sieviešu īpatsvars starp izpildlocekļiem divās augstākajās lēmumu pieņemšanas struktūrās lielākajos biržā kotētajos uzņēmumos ES-27, pa darbības veidiem, no 2012. gada oktobra līdz 2024. gada oktobrim

Avots: pašu aprēķini, kuru pamatā ir dati no EIGE dzimumu statistikas datubāzes **piezīmēm:** Kvotu grupā ietilpst dalībvalstis, kurās dzimumu kvotas tiek noteiktas pakāpeniski, pamatojoties uz pieņemšanas gadu: Beļģija, Francija un Itālija kopš 2011. gada; Vācija kopš 2015. gada; Austrija un Portugāle kopš 2017. gada; Grieķija kopš 2020. gada; Nīderlande kopš 2022. gada aprīļa; un Spānija kopš 2024. gada augusta. Vairāku pasākumu gadījumā valstu kategorizēšanai attiecīgajā grupā izmanto agrāko pieņemšanas gadu. Sīkāku informāciju skatīt pielikumā.

Lai gan tagad vairāk nekā 30 % valdes locekļu ir sievietes, sieviešu skaits valdes priekšsēdētāja vai izpilddirektora amatos (attiecīgi 8,8 % un 8,5 %) joprojām ir zems.

Turklāt 2024. gadā vīriešu skaits joprojām pārsniedza sieviešu skaitu lēmumu pieņemšanā finanšu iestādēs. Lai gan visas trīs ES finanšu iestādes vadīja sievietes salīdzinājumā ar tikai divām iestādēm 2023. gadā¹⁶¹, šo iestāžu valdēs joprojām dominē vīrieši, kuri ieņem 84,7 % (79,7 % 2023. gadā) valdes locekļu vietu, kas nozīmē, ka sieviešu īpatsvars samazinājās no 20,3 % 2023. gadā līdz 15,3 % 2024. gadā¹⁶².

Valstu līmenī sieviešu skaits galvenajos lēmumu pieņemšanas amatos (t. i., augstāko lēmumu pieņemšanas struktūru locekļi) centrālajās bankās palielinājās līdz 32 % salīdzinājumā ar 29,3 % 2023. gadā¹⁶³. Sievietes ieņem arī 36,2 % no gubernatora vietnieku amatiem salīdzinājumā ar 37,5 % 2023. gadā. ¹⁶⁴Valstu līmenī sieviešu un vīriešu pārstāvība centrālajā bankā ir līdzsvarota tikai sešās dalībvalstīs (Lietuvā, Francijā, Luksemburgā, Itālijā, Portugālē un Īrijā). Aplūkojot dalībvalstu centrālo banku vadītājus, Spānija 2024. gadā ir iecēlusi vienu gubernatoru sievieti, savukārt pārējie 26 gubernatori joprojām ir vīrieši, tāpat kā 2023. gadā. ¹⁶⁵

Turklāt saskaņā ar EY ziņojumu European Financial Services Boardroom Monitor vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība palielinās attiecībā uz valdes locekļiem bez izpildpilnvarām finanšu pakalpojumu nozarē: 2023. gadā banku, apdrošinātāju un aktīvu pārvaldītāju valdēs sievietes saņēma vidēji par 36 % mazāku atalgojumu nekā vīrieši salīdzinājumā ar 31 % atšķirību 2019. gadā. Sievietes saņem mazāku atalgojumu, strādājot valdes komitejās, piemēram, veicot

161 Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada jūlijā. [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbība un finanses, finanses, finanses, Eiropas finanšu iestādes: priekšsēdētājs vai priekšsēdētājs.](#)

162 Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada jūlijā. [Rādītājs: Eiropas finanšu iestādes: Priekšsēdētāji un locekļi Dzimumu statistikas datubāze Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts.](#)

163 Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze. Pēdējo reizi atjaunināts 2024. gada 6. decembrī [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbība un finanses, finanses, finanses, centrālās bankas: visu galveno lēmumu pieņemšanas struktūru locekļi.](#)

164 Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze. Labots: 2024. gada 6. decembris. [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbība un finanses, finanses, finanses, centrālās bankas: gubernatora vietnieki/vietnieki.](#)

165 Avots: EIGE dzimumu statistikas datubāze. Labots: 2024. gada 6. decembris. [Rādītājs: sievietes lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbība un finanses, finanses, finanses, centrālās bankas: gubernatori.](#)

revīziju un izvirzot kandidatūras. Sieviešu kārtas komiteju priekšsēdētāji nopelna pusi no vīriešu kārtas kolēģiem un komiteju locekļiem par 75 % mazāk. Tīkmēr ASV un Kanādā atšķirība starp vīriešu un sieviešu atalgojumu uzņēmumu valdēs 2023. gadā samazinājās no 2019. gada līdz 5 % no 7 %, EY konstatēja. Sievietes arī nopelnīja gandrīz tikpat daudz kā vīrieši, kad viņas tika ieceltas par valdes komiteju priekšsēdētājiem vai locekļiem Ziemeļamerikā.

Sievietes ir arī nepietiekami pārstāvētas uzņēmējdarbībā, jo sievietes veido tikai 32 % no ES pašnodarbinātām personām. Tie veido tikai 31 % no jaunuzņēmumiem, tostarp progresīvo tehnoloģiju jomā. Lai atbalstītu sievietes vadošos dziļo tehnoloģiju jaunuzņēmumos, konsorcijs Women TechEU 2024. gadā izsludināja divus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus.¹⁶⁶ Katrs atlasītais jaunuzņēmums saņem dotāciju 75 000 EUR apmērā. Shēma Women TechEU tika sākta kā izmēģinājuma shēma 2021. gadā un 2022. gadā kļuva par pilnvērtīgu iniciatīvu.¹⁶⁷ Shēma atbalsta Eiropas agrīnā posma progresīvo tehnoloģiju jaunuzņēmumus vismaz sešus mēnešus laikā, kad tos iesniedz, dibina vai līdzdibina sievietes, ieņemot augstākā līmeņa vadības amatu (galvenais izpilddirektors, galvenais tehnoloģiju speciālists, galvenais zinātniskais darbinieks vai līdzvērtīgs amats). Papildus dotācijām sievietes dibinātājas var gūt labumu arī no koučinga, mentorēšanas, tīklu veidošanas un mērķorientētas apmācības Eiropas Inovācijas padomes (EIP) Sieviešu līderības programmas ietvaros.¹⁶⁸

Lai veicinātu sieviešu līdzdalību inovācijā EIP ietvaros, ir īstenoti vairāki pasākumi saskaņā ar EIP valdes publikāciju “Paziņojums par dzimumu līdztiesību: daudzveidība EIP”.¹⁶⁹ Šo pasākumu mērķis ir veicināt iekļaujošāku un daudzveidīgāku inovācijas ekosistēmu. Tiek cieši uzraudzīta arī vadošo pētnieču un koordinatoru sieviešu dalība EIP projektos un sieviešu vadīti konsorcijs pārejas posmā. 2024. gadā, lai atbalstītu sieviešu dibinātāju izaugsmi progresīvo tehnoloģiju jaunuzņēmumos, EIP Sieviešu līderības programma piedāvāja apmācības, mentorēšanas un tīklu veidošanas iespējas sievietēm uzņēmējām un pētniecēm, kas meklē vadošos amatus uzņēmējdarbībā.

Papildus šiem pasākumiem EIP finansē GENDEX – izmēģinājuma projektu, kas tika sākts 2024. gadā, lai vāktu un analizētu dzimumu un daudzveidības datus visā inovācijas ekosistēmā un izveidotu dzimumu un daudzveidības indeksu.¹⁷⁰ EIP ir uzsākusi dzimumu ieguldījumu nepietiekamības novēršanas iepirkuma darbību, kuras mērķis ir vākt, saskaņot un kopīgot daudzveidības datus visā inovācijas ekosistēmā, tostarp EIP un ES līmenī, kā arī riska kapitāla nozarē. Tas palīdzēs izstrādāt pamatscenārijus, uzraudzīt progresu un sniegt informāciju mērķtiecīgām darbībām, lai veicinātu daudzveidību un iekļaušanu inovācijas ekosistēmā.

Turklāt 2024. gadā tika izsludināts uzaicinājums iesniegt pieteikumus ES balvai sievietēm novatorēm. Ar šo balvu godina sievietes uzņēmējas, kas ir Eiropas revolucionārāko inovāciju pamatā, un piešķirs deviņas balvas trijās kategorijās¹⁷¹. Balva tiek piešķirta sievietēm, kuru revolucionārās inovācijas veicina pozitīvas pārmaiņas cilvēkiem un planētai.

Sievietes ir arī ievērojami nepietiekami pārstāvētas investīcijās, un saskaņā ar She Figures 2024 ziņojumu tikai 9 % investoru ir sievietes. Turklāt sievietes joprojām saskaras ar būtiskiem šķēršļiem

166 <https://womentecheuropa.eu/>

167 Pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” darba programmas daļas “Eiropas inovācijas ekosistēmas” mērķis cita starpā ir veicināt sieviešu līderību un talantus inovācijā, tostarp progresīvo tehnoloģiju jomā, lai veidotu taisnīgākas, iekļaujošākas un pārtikušākas inovācijas ekosistēmas ES.

168 https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/bas/eic-women-leadership-programme_en

169 https://eic.ec.europa.eu/document/download/8d2b88ac-2516-4f03-bc10-f3e5641ecdf1_en?filename=EIC_Gender_Diversity%20statement_June%202021.pdf

170 <https://eurogendex.org/>

171 https://eic.ec.europa.eu/eic-prizes/european-prize-women-innovators-powered-eic-eit_en

piekļuvē finansējumam gan kā uzņēmējas, gan kā investores. Neraugoties uz pierādījumiem, ka sieviešu vadīti jaunuzņēmumi sniedz lielu atdevi, tikai neliela daļa riska kapitāla ES tiek ieguldīta sieviešu dibinātos vai līdzdibinātos uzņēmumos.

Strukturāla neobjektivitāte, ieguldījumu modeļi, kas izvairās no riska, un atšķirīgu lēmumu pieņēmēju trūkums finanšu jomā

iestādes un riska kapitāla fondi veicina šo pastāvīgo plaisu. Ar programmu InvestEU pirmo reizi tika ieviesti dzimumu līdztiesības kritēriji, kas attiecas uz kapitāla finanšu starpniekiem. Kritēriji ir vērsti uz dzimumu daudzveidību riska kapitāla un privātā kapitāla fondos dažādos lēmumu pieņemšanas līmeņos (augstākā līmeņa vadība, ieguldījumu komitejas). Vismaz 25 % finanšu starpnieku, kurus InvestEU atbalsta ar Eiropas Investīciju bankas grupas (galvenā īstenošanas partnera) starpniecību, ir jāievēro dzimumu līdztiesības kritēriji.¹⁷² Saskaņā ar pirmajiem īstenošanas rezultātiem 25 % mērķis jau ir pārsniegts.

Turklāt konsultāciju centrs InvestEU turpināja sniegt konsultāciju pakalpojumus saistībā ar dzimumu līdztiesību, tostarp izmantojot ikgadējo konferenci par pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm investorēm, mentorēšanas programmu fondu pārvaldniekiem, nesen uzsāktu¹⁷³ pētījumu par banku un citu aizdevēju finanšu produktiem, kurā galvenā uzmanība pievērsta sievietēm un sieviešu vadītiem uzņēmumiem, un apmācības programmu bankām par dzimumu līdztiesības jautājumiem, ko paredzēts sākt 2025. gada martā.

Lai papildinātu šīs darbības, Komisija 2024. gadā izveidoja Eiropas Dzimumu līdztiesības apzinīgu ieguldītāju tīklu WomenINvestEU.¹⁷⁴ Tīkls apvieno vadošos dalībniekus no visas ieguldījumu piegādes ķēdes, un tā kopīgais mērķis ir palielināt uz dzimumu vērstus ieguldījumus, lai daudz vairāk sieviešu vadītu uzņēmumu varētu piekļūt ieguldījumiem visā Eiropā. Tīkls sniegs dalībniekiem iespējas veidot sakarus un sadarboties, izmantojot tīklošanas pasākumus, kā arī radīt jaunus veidus, kā sievietēm iesaistīties nozarē un kļūt par lēmumu pieņēmējām. Visā projekta gaitā WomenINvestEU mērķis būs arī izglītēt un palielināt informētību par ieguvumiem, ko sniedz uz dzimumu orientēti ieguldījumi, iesaistot galvenos dalībniekus no visas Eiropas centienos novērst nevienlīdzību, vienlaikus pieņemot darbā vairāk sieviešu un dodot viņām iespēju veidot karjeru finanšu jomā.

---

172 InvestEU ietvaros tiek uzskatīts, ka fonds atbilst dzimumu līdztiesības kritērijiem, ja tas atbilst vismaz vienam no šādiem principiem: tās vadības komandā ir vismaz viena trešdaļa partneru sieviešu, tās augstākā līmeņa ieguldījumu komandā ir pārstāvēti vismaz 40 % sieviešu vai vismaz 40 % sieviešu ir pārstāvētas tās ieguldījumu komitejā.

173 <https://engage.eif.org/diversity-inclusion/mentorship>

174 <https://women-invest.ec.europa.eu/>

GENDER MAINSTREAMING Sistēmas Prasības

Dzimumu līdztiesības panākšanai izšķiroša nozīme ir dzimumu līdztiesības apsvērumu integrēšanai visās ES politikas jomās, t. i., dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai. Dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam ir uzsvērts dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana kā svarīgs instruments, lai veicinātu taisnīgu varas, ietekmes un resursu pārdali un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas sievietēm, vīriešiem, meitenēm un zēniem visā viņu daudzveidībā. Turklāt tas arī nodrošina, ka politika netīši nepastiprina pastāvošo dzimumu nevienlīdzību.

Visu 2024. gadu Komisija turpināja integrēt dzimumu līdztiesību visās ES politikas jomās, piemēram, veselības, pētniecības, inovācijas un izglītības jomā. Komisijas Līdztiesības darba grupas sekretariāts¹⁷⁵ turpināja atbalstīt dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu kā daļu no plašākas līdztiesības aspekta integrēšanas, palielinot informētību, nodrošinot attiecīgu apmācību un atvieglojot līdztiesības koordinatoru darbu. Šie līdztiesības koordinatori, kas darbojas visos Komisijas ģenerāldirektorātos (ĢD) vai dienestos, kā arī Eiropas Ārējās darbības dienestā, galveno uzmanību pievērta līdztiesības apsvērumu integrēšanai Komisijas politikas iniciatīvās un to iekšējā darbībā saskaņā ar to līdztiesības aspekta integrēšanas darba plāniem.

Dzimumu līdztiesība dažādās ES politikas jomās

Viens no aktuālākajiem sabiedrības jautājumiem turpmākajos gados būs atrast veidu, kā pārvaldīt klimata pārmaiņas. Kā minēts paziņojumā “Klimata risku pārvaldība — cilvēku un labklājības aizsardzība”, “klimata riskus īpaši izjūt neaizsargātas personas dažādu sociālekonomisko faktoru dēļ, piemēram, ienākumu, dzimuma, vecuma, invaliditātes, veselības un sociālās atstumtības dēļ (jo īpaši ietekmējot migrantus, etniskās minoritātes un pirmiedzīvotājus). Iepriekš pastāvošie trūkumi samazina spēju atgūties no klimata izraisītām katastrofām”.¹⁷⁶

EIGE 2024. gada oktobrī publicēja ziņojumu, kurā izklāstīta 12 paraugprakse dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai Eiropas zaļā kursa politikā.¹⁷⁷ Lai gan šī labā prakse liecina, ka dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana tiek īstenota dažādās Eiropas zaļā kursa politikas jomās, ziņojumā ir uzsvērts, ka ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi gan ES, gan dalībvalstu līmenī, lai efektīvi integrētu dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas stratēģijas un izmantotu attiecīgos instrumentus.

GREENA projekta ietvaros¹⁷⁸ EIGE izstrādāja pakāpenisku rīkkopu, lai veiktu dzimumresponsīvu novērtējumu par progresu virzībā uz dzimumu līdztiesības mērķiem, kas izklāstīti rīcībpolitikās, programmās un projektos vidiskai un ilgtspējīgai nākotnei visiem¹⁷⁹. Rīkkopā ir iekļauti piemēri no četrām politikas jomām — transporta, enerģētikas, lauksaimniecības un aprites ekonomikas —, un tā palīdz apzināt vides jautājumu ietekmi uz dzimumu līdztiesību.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencijā par klimata pārmaiņām (UNFCCC) pienācīga uzmanība ir pievērsta dzimumu līdztiesības aspektam klimatrīcībā. Dalībvalstis un Eiropas Komisija 2024. gadā kopīgi sagatavoja iesniegumu UNFCCC galīgajam pārskatam par progresu, kas panākts 2019.–2024. gada Dzimumu līdztiesības rīcības plānā (GAP) ietvertu darbību

175 Sk. [Eiropas Komisijas Līdztiesības darba grupu — Eiropas Komisija](#)

176 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Klimata risku pārvaldība — cilvēku aizsardzība un labklājība”, COM(2024)91 galīgā redakcija.

177 https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/good-practices-gender-mainstreaming-european-green-deal-towards-more-gender-equal-and-greener-europe?language_content_entity=en

178 GREENA projekts izstrādā pieejas un praktiskus instrumentus, lai novērtējumos vienlaikus integrētu vides un klimata politikas jautājumus, kā arī dzimumu līdztiesības jautājumus.

179 <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-responsive-evaluation-greena>

īstenošanā, un par turpmāko darbu, kas jāveic dzimumu līdztiesības un klimata pārmaiņu jomā. Saskaņā ar noslēgto GAP Parīzes nolīguma puses vienojās noteikt mērķus un darbības piecās prioritārajās jomās, kuru mērķis ir: i) uzlabot zināšanas un izpratni par dzimumresponsīvu klimatrīcību; ii) saskaņoti integrēt šos mērķus un darbības UNFCCC un pušu, sekretariāta, Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūru un visu ieinteresēto personu darbā visos līmeņos; un iii) nodrošināt sieviešu pilnīgu, vienlīdzīgu un jēgpilnu līdzdalību UNFCCC procesā.

“Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas stiprināšana ES klimata politikā” (WomenInClimate) ir transnacionāls projekts, ko finansē no CERV pilsoņu iesaistes ¹⁸⁰ un līdzdalības uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus un ko vada Eiropas Sieviešu lobījs. Projekts tika uzsākts 2024. gadā. Tā mērķis ir nodot sieviešu vēstījumus un ierosināt iekļaujošus risinājumus lēmumu pieņēmējiem, kā arī sniegt lēmumu pieņēmējiem visaptverošu informāciju un datus, lai veidotu efektīvu, dzimumvērīgu klimata politiku. Tajā iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas sešās ES dalībvalstīs: Nīderlande, Bulgārija, Rumānija, Čehija, Portugāle un Somija.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2024. gadā publicēto pētījumu “Gender balance in the R&I field to improve the role of women in the energy transition” ¹⁸¹ sievietes veido tikai 25 % no ES enerģētikas nozares darbaspēka un 22 % no pētniecības un inovācijas lomām. Lai līdz 2050. gadam panāktu minimālu dzimumu līdzsvaru, ziņojumā lēsts, ka enerģētikas nozarē ir vajadzīgs par 200 000 vairāk sievietes. Šajā sakarā arī enerģētikas nozare arvien vairāk pievērš uzmanību līdztiesībai. 2024. gadā Vienlīdzības platformai enerģētikas nozarē pievienojās 11 jauni locekļi, un kopējais dalībnieku skaits bija 39. Platforma, ko 2021. gadā izveidoja Eiropas Komisija, ir telpa, kurā enerģētikas jomas ieinteresētās personas var veidot tīklus un apmainīties ar labu praksi, lai veicinātu līdztiesību, daudzveidību un iekļaušanu savās darbībās — galu galā, lai veicinātu sociālās pārmaiņas darbavietā. Platformas 2024. gada sanāksmes aptvēra tematus par to, kā atbalstīt sievietes, lai viņas kļūtu par ilgtspējīgām enerģētikas uzņēmējām un uzņēmējām, kā arī par to, kā atbildīgi un nediskriminējoši izmantot mākslīgo intelektu (MI) enerģētikas nozarē. ¹⁸² Dalīborganizācijas, kas atrodas 13 dažādās dalībvalstīs, ierosina praktiskus daudzveidības un iekļaušanas pasākumus un regulāri ziņo par to īstenošanu. Visbeidzot, Eiropas Ilgtspējīgas enerģijas nedēļas (EUSEW) laikā balvu EUSEW Women in Energy ieguva Rita Gomes, kura Portugālē ir pārdefinējusi saules enerģijas risinājumus. ¹⁸³ Ar balvu “EUSEW Women in Energy” tiek apbalvotas sievietes, kuras vada izcilus pasākumus, kas palīdz veicināt pāreju uz tīru enerģiju Eiropā. Tajā īpaša uzmanība pievērsta centieniem virzīt dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas programmu un atbalstīt līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas enerģētikas nozarē.

Nīderlande un Slovēnija 2024. gada 21. un 22. februārī Hāgā kopīgi rīkoja semināru par sinerģijām starp dzimumu līdztiesību un klimatrīcību. Seminārā tika izskatīti veidi, kā panākt pārveidojošu pieeju, lai nodrošinātu zaļu un dzimumlīdztiesīgu nākotni. Diskusijas aptvēra vairākus svarīgus dzimumu līdztiesības tematus, jo īpaši pēc dzimuma sadalītu un interseksionālu datu nozīmi, sieviešu lomas palielināšanu zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) priekšmetos un darbavietās un sieviešu līderības veicināšanu dzimumu ziņā vienlīdzīgas taisnīgas pārkārtošanās nodrošināšanā. ¹⁸⁴

180 <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2023-citizens-civ>

181 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/feac18b5-dd44-11ee-b9d9-01aa75ed71a1/language-en>

182 https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/equality-platform-energy-sector/news-and-events_en

183 https://sustainable-energy-week.ec.europa.eu/awards/eusew-2024-awards-winners_en#:~:text=Rita%20Gomes%20won%20the%20award,clean%20energy%20transition%20in%20Europe

184 https://commission.europa.eu/publications/eu-mutual-learning-programme-gender-equality-synergies-between-gender-equality-and-climate-action_en

Migrācijasjomā viena no svarīgākajām norisēm ir ES Migrācijas un patvēruma pakts, ko veido 10 juridiskie instrumenti un kas tika pieņemts 2024. gada maijā¹⁸⁵. Kopā ar reformu kopumu tika izveidots jauns juridiskais pamats taisnīgākam un efektīvākam migrācijas pārvaldības veidam, vienlaikus aizsargājot patvēruma meklētāju un starptautiskās aizsardzības saņēmēju pamattiesības.

Attiecībā uz dzimumu dimensiju paktā ir prasīts ņemt vērā neaizsargāto grupu, tostarp sievietes un meiteņus, īpašās vajadzības. Tajā ir paredzēta dzimumsensitīva pieeja, izvērtējot patvēruma pieteikumus un nodrošinot uzņemšanas apstākļus, piemēram, izmitināšanu vai veselības aprūpi. Turklāt pakts nodrošina, ka sievietes un meitenes, kas saskaras ar dzimumbalstītu vardarbību, piemēram, seksuālu vardarbību, cilvēku tirdzniecību un sievietes dzimumorgānu kropļošanu, tiek atzītas par īpaši neaizsargātām un saņem nepieciešamo aprūpi.

2024. gada augustā Prāgas sabiedriskā tranzīta uzņēmums sadarbībā ar nevalstisko organizāciju Konsent un Čehijas valdības biroju sāka sabiedrības informēšanas kampaņu “Uzmāšanās nepieder sabiedriskajam transportam. Vai jebkur citur”.¹⁸⁶ Iniciatīvas mērķis bija mazināt aizskarošu izturēšanos, izglītojot pasažierus par to, kā atpazīt uzvedību, kas uzskatāma par aizskarošu izturēšanos, un mudinot viņus iejaukties, ja viņi uzzina par šādu uzvedību. Kampaņas plakāti tika izvietoti 150 vietās visā Prāgā, tostarp autobusu pieturās, kā arī autobusus un tramvajos. Ziņojumi liecina, ka kampaņu ir pieredzējusi piektā daļa Čehijas iedzīvotāju, un 66 % uzskata to par lietderīgu (79 % sievietes un 52 % vīrieši). Ņemot vērā tās panākumus, Valdības padome dzimumu līdztiesības jautājumos ir atbalstījusi kampaņu un ieteikusi citām vietējām iestādēm to pieņemt, lai apkarotu aizskarošu izturēšanos citās Čehijas pilsētās.

Transporta jomā Komisija 2024. gadā izstrādāja un publicēja rokasgrāmatu par līdztiesības aspekta integrēšanu transporta nozarē¹⁸⁷. Rokasgrāmatai būtu jāpalīdz gan darbiniekiem, gan ārējām ieinteresētajām personām iekļaut līdztiesību transporta politikas veidošanā. Komisija turpināja atbalstīt #DiversityInTransport Eiropas vēstnieku tīkla darbības, lai palielinātu informētību un veicinātu pārmaiņas vietējā un uzņēmumu līmenī. Komisija arī turpināja atbalstīt iniciatīvu “Sievietes transporta nozarē — ES pārmaiņu platforma”, kas apvieno transporta nozares ieinteresētās personas, kuras apņēmušās palielināt sieviešu nodarbinātību transporta nozarē, un veicina labas prakses apmaiņu.¹⁸⁸ Šīs iniciatīvas ir daļa no Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģijas,¹⁸⁹ un to mērķis ir palielināt transporta nozares pievilcību un novērst darbinieku trūkumu novecojošā nozarē, kas ir maz daudzveidīga.

Nesenā attīstība veselības nozarē, kas saistīta ar digitālo veselības datu un progresīvu tehnoloģiju, piemēram, mākslīgā intelekta un augstas veiktspējas datu tehnoloģiju, attīstību, var atbalstīt labākus pārbaudes mehānismus un uzdevumu standartizāciju, bet tā ir pienācīgi jāizstrādā, lai izvairītos no iespējamās neobjektivitātes. Eiropas Vēža attēldiagnostikas iniciatīva¹⁹⁰ tika izveidota 2022. gadā, lai izstrādātu ES atlantu ar vēzi saistītiem attēliem un padarītu anonimizētus attēlus pieejamus slimnīcām, pētniekiem un novatoriem. Tā guva lielus panākumus 2024. gadā: iniciatīvas stūrakmens ir Eiropas Vēža attēlu federācijas projekta izstrādātā apvienotā Eiropas vēža attēlu datu infrastruktūra, kas 2024. gada septembrī nodrošināja digitālās infrastruktūras pirmo versiju. 2024. gada novembrī katalogā bija iekļautas 47 datu kopas ar kopumā vairāk nekā 35 000 subjektu.

185 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en

186 <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tz-rada-vlady-pro-rovnost-zen-a-muzu-podporila-a-doporucila-kampan-proti-sexualnimu-obtezovani-v-doprave-dalsim-uzemnim-samospravnym-celkum-215750/>

187 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e8600d42-31e7-11ef-a61b-01aa75ed71a1/language-en>

188 https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues-equality-and-attractiveness-transport-sector/equality/women-transport-eu-platform-change_en

189 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/AUTO/?uri=CELEX:52020DC0789>

190 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cancer-imaging>

2024. gadā tika sākti izmēģinājuma pētījumi par vairākiem ES finansētiem projektiem, kas palīdz īstenot Padomes ieteikumu par vēža skrīningu¹⁹¹. Ar projektu SOLACE (plaušu vēža skrīninga stiprināšana Eiropā) tika veikts izmēģinājuma pētījums,¹⁹² lai uzlabotu sieviešu līdzdalību plaušu vēža skrīninga programmās, jo lielākajā daļā klīnisko pētījumu viņas ir nepietiekami pārstāvētas¹⁹³. Izmēģinājuma pētījumu vietās 10 ES dalībvalstīs 2024. gadā tika izplatīti īpaši izpratnes veicināšanas materiāli, kas paredzēti sievietēm un kuros uzsvērts, ka plaušu vēzis ir galvenais sieviešu vēža izraisīto nāves gadījumu cēlonis.

Projekts EUCanScreen, ar ko īsteno vēža skrīninga programmas, tika uzsākts 2024. gada jūnijā 29 valstīs un ilgs četrus gadus.¹⁹⁴ Vienā svarīgā projekta darba virzienā tiks pētīti individuālie un sistēmiskie šķēršļi dzemdes kakla un krūts vēža skrīningam.

Padome 2024. gada 21. jūnijā pieņēma Padomes ieteikumu par vakcīnnovēršamiem vēža veidiem,¹⁹⁵ pamatojoties uz Komisijas 2024. gada janvāra priekšlikumu. Ieteikuma mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm veicināt vakcināciju pret cilvēka papilomas vīrusiem gan meiteņu, gan zēnu vidū.

---

191 Padomes Ieteikums (2022. gada 9. decembris) par profilakses stiprināšanu ar agrīnas atklāšanas palīdzību: Jauna ES pieeja vēža skrīningam, ar ko aizstāj Padomes Ieteikumu 2003/878/EK 2022/C 473/01, OV C 473, 13.12.2022., 1. lpp.

192 https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/cancer/europes-beating-cancer-plan-eu4health-financed-projects/projects/solace_en

193 <https://europeanlung.org/solace/2024/08/23/updates-from-solace-pilots/>

194 https://hadea.ec.europa.eu/news/three-new-eu4health-joint-actions-fields-cancer-mental-health-and-medical-ionising-radiations-2024-08-09_en

195 Padomes Ieteikums (2024. gada 21. jūnijs) par vakcīnnovēršamiem vēža veidiem (C/2024/4259).

Zviedrijā 10 valdības aģentūras Zviedrijas Sabiedrības veselības aģentūras vadībā, tostarp Valsts veselības un labklājības padome, Zviedrijas Jaunatnes un pilsoniskās sabiedrības aģentūra un Zviedrijas Migrācijas aģentūra, ir izveidojušas kopīgu komisiju, kuras uzdevums ir kompensēt iedzīvotāju veselības atšķirības. Tām ir uzdots stiprināt un veicināt seksuālo un reproduktīvo veselību un tiesības, galveno uzmanību pievēršot ģeogrāfiskajiem apgabaliem ar sliktiem sociālekonomiskajiem apstākļiem un augstu izplatību, piemēram, personu seksualitātes ierobežojumiem vai tiesībām brīvi izvēlēties partneri. Projekts ilgst no 2024. līdz 2027. gadam, un tā izmaksas ir aptuveni 31 miljons Zviedrijas kronu¹⁹⁶.

Sporta jomā rezultāti no iniciatīvas “All In Plus: ES un Eiropas Padomes kopīgajā projektā “Lielākas dzimumu līdztiesības veicināšana sportā” uzsvērts gan progress, gan pastāvīgās atšķirības dzimumu līdztiesībā Eiropas sportā. Ziņojuma pamatā ir dati, kas savākti 21 jurisdikcijā, un tajā ir sniegta visaptveroša analīze par dzimumu līdztiesību sešās galvenajās¹⁹⁷ jomās.

Tika pieņemts jaunais ES sporta darba plāns 2024.–2027. gadam,¹⁹⁸ kurā kā prioritārās jomas ir norādīta “droša vide sportā” un “dzimumu līdztiesība”.¹⁹⁹ Turklāt 2024. gada aprīlī ES Sporta forumā notika sesija ar sportistēm par dzimumu līdztiesību. Forumā laikā #BeEqual balva tika piešķirta Dānijas organizācijai Idrætsforbund par projektu, kura mērķis ir iesaistīt meitenes ar etnisko minoritāšu izcelsmi un dot viņām iespēju pievienoties sporta klubiem.²⁰⁰ Turklāt šos centienus papildināja ES finansēti projekti, piemēram, pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” projekts “ATBALSTS”.²⁰¹ Šis projekts, kura budžets ir 1 miljons EUR, atbalsta astoņas sporta augstākās izglītības iestādes no Centrāleiropas un Austrumeiropas, lai tās izstrādātu savus intersekcionālos, inovatīvos, iekļaujošos un ietekmīgos dzimumu līdztiesības plānus, skaidri vērstos pret dzimumbalstītu vardarbību un seksuālu uzbrukšanos. Tā ir nodrošinājusi daudzas apmācības, kas joprojām ir pieejamas tiešsaistē, par datu vākšanu un analīzi par dzimumbalstītu vardarbību sportā, iekļaujošu komunikāciju, kā arī par sporta iespējām mainīt dzimumbalstītu vardarbību sporta augstākajā izglītībā²⁰².

Francijā valsts kvalitātes zīmes “Terrain d'égalité” (“Līdztiesības pamati”) mērķis ir veicināt dzimumu līdztiesību un novērst un apkarot diskrimināciju un ar dzimumu saistītu vardarbību sportā. Zīmi, kas paredzēta lieliem starptautiskiem sporta pasākumiem Francijā, piešķir, pamatojoties uz tādiem kritērijiem kā līdztiesības referentu iecelšana un ar dzimumu saistītas vardarbības uzticības tālruņa izveide. Visiem sporta pasākumu organizatoriem tika darīts pieejams īpašs komplekts ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai. 2024. gadā marķējumu “Terrain d'Égalité” piešķir 2024. gada vasaras olimpisko un paralimpisko spēļu organizēšanas komitejai Parīzē.

Eiropas kosmosa nozarē ir vērojama augšupejoša virzība uz dzimumu līdztiesību, taču tā saskaras ar daudzām problēmām darbaspēka ziņā. Visaptverošā analīzē tika konstatēts, ka nozare noveco, tajā dominē vīrieši un tā saskaras ar kritisku plaisu starp pamatprasmēm un vispārīgajām prasmēm, ko nodrošina izglītības programmas, un prasmēm, kas nozarei vajadzīgas²⁰³.

196 <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/10/satsning-for-att-starka-sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-med-fokus-pa-att-na-ut-i-omraden-dar-utanforskaper-ar-stort/>

197 Resursi - VISAS IN: Virzība uz dzimumu līdzsvaru sportā

198 <https://sport.ec.europa.eu/news/adoption-of-new-eu-work-plan-for-sport-2024-2027>

199 I daļā: “Integritāte un vērtības sportā”.

200 <https://sport.ec.europa.eu/news/meet-the-winners-of-the-beinclusive-eu-sport-awards-2023>

201 <https://cordis.europa.eu/project/id/101094529>

202 <https://www.supporter-project.eu/capacity-building-gender-equality/>

203 ESAO (2023), *Kosmosa ekonomika skaitļos: Responding to Global Challenges* (Reaģējot uz globālām problēmām), OECD Publishing, Parīze.

Komisija 2024. gada 7. jūnijā publicēja politikas ziņojumu “Pārejas ceļš uz aerokosmisko ekosistēmu”.²⁰⁴ 53 darbības, kas ziņojumā noteiktas īstenošanai, septiņas ir īpaši vērstas uz taisnīguma, daudzveidības un iekļaušanas nodrošināšanu kosmiskās aviācijas nozarē, tostarp izmantojot mērķtiecīgu izglītību jau agrīnā izglītības procesa posmā²⁰⁵.

Strukturāli šķēršļi dzimumu līdztiesībai pastāv arī pētniecībā un inovācijā (pētniecība un izstrāde, inovācija). Komisijas programma “Apvārsnis Eiropa” 2024. gadā turpināja nodrošināt, ka pieteikumu iesniedzējiem no visām publiskajām struktūrām un augstākās izglītības iestādēm ir ieviests dzimumu līdztiesības plāns (LEP), lai tie būtu tiesīgi saņemt finansējumu²⁰⁶.

Saskaņā ar Komisijas 2024. gadā publicēto pētījumu “Impact of gender equality plans across the European Research Area” (“Dzimumu²⁰⁷ līdztiesības plānu ietekme Eiropas pētniecības telpā”) DzLP atbilstības kritērija ieviešana programmā “Apvārsnis Eiropa” un politikas norises valstu līmenī noveda pie tā, ka ievērojami palielinājās to iestāžu skaits, kuras pieņem visaptverošu dzimumu līdztiesības politiku vai kuras ir izstrādājušas vai atjauninājušas savus plānus.²⁰⁸ Dažas privātās organizācijas pat ir brīvprātīgi īstenojušas DzLP. DzLP atbilstības kritērijs programmā “Apvārsnis Eiropa” ir arī skaidri definējis, kas tiek sagaidīts no DzLP, ir palīdzējis koordinēt ieinteresēto personu centienus un ir veicinājis savstarpēju mācīšanos. Tas ir veicinājis iekļaujošāku pētniecības vidi un palīdzējis sasniegt vispārējo mērķi par dzimumu līdztiesību pētniecībā un izstrādē; I. Viena no galvenajām gūtajām atziņām ir tas, cik svarīgi ir pastāvīgi uzraudzīt un novērtēt DzLP, lai nodrošinātu, ka tie tiek efektīvi īstenoti un sasniegt paredzētos rezultātus. Turklāt ir jādara vairāk, lai nodrošinātu, ka DzLP ir iekļaujoši un tajos tiek ņemta vērā iespējamā interseksionalitāte.

2024. gada 15. maijā trīs jaunas akadēmiskās un pētniecības organizācijas, kas sasniegta izcilus rezultātus, īstenojot savus DzLP,²⁰⁹ saņēma ES balvas par dzimumu līdztiesības čempioniem. Šie jaunie uzvarētāji pievienojas čempionu kopienai, kas iedvesmo citas akadēmiskās un pētniecības organizācijas kļūt par dzimumu līdztiesības līderiem un palielināt sabiedrības informētību par to, cik svarīgi ir risināt dzimumu līdztiesības jautājumus akadēmiskajās un pētniecības organizācijās, veicot institucionālas pārmaiņas. Iekļaujošu DzLP īstenošanu vēl vairāk stimulēja programma “Apvārsnis Eiropa” WIDERA, kas izsludināja uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus “Atbalsts iekļaujošu dzimumu līdztiesības plānu īstenošanai”, kā rezultātā tika piešķirts finansējums projektiem, tostarp GEPINC,²¹⁰ INCLUDE²¹¹ un SEE-ERA.²¹²

“Apvārsnis Eiropa” 2. kopa: Kultūra, jaunrade un iekļaujoša sabiedrība” ietvēra uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus “Dzimumu loma ekstrēmistu kustībās un to ietekme uz demokrātiju”, ar ko finansēja trīs projektus — EMMELO,²¹³ MEN4DEM un YOU-DARE²¹⁴ — ar kopējo budžetu 8,6²¹⁵ miljoni EUR. Šie projekti palīdzēs izstrādāt uz pierādījumiem balstītas atziņas un inovatīvas

204 https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/b0ae5705-0e5f-4c4a-bbbb-26a79f32a104_en?filename=Transition%20Pathway%20%20Aerospace%20Ecosystem%20%20EN.pdf

205 Sk., piemēram, Pārejas ceļa 53. darbību.

206 Plašāka informācija par atbilstības kritēriju pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/democracy-and-rights/gender-equality-research-and-innovation_en#gender-equality-plans-as-an-eligibility-criterion-in-horizon-europe.

207 Dzimumu līdztiesības plānu ietekme visā Eiropas Pētniecības telpā - Eiropas Komisija.

208 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7ab4a0e8-749d-11ef-a8ba-01aa75ed71a1/language-en>

209 https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/new-winners-announced-eu-gender-equality-champions-research-and-innovation-2024-05-15_en

210 <https://cordis.europa.eu/project/id/101187961>

211 <https://cordis.europa.eu/project/id/101188452>

212 <https://cordis.europa.eu/project/id/101188467>

213 <https://cordis.europa.eu/project/id/101177204>

214 <https://cordis.europa.eu/project/id/101178147>

215 <https://cordis.europa.eu/project/id/101177356>

pieejas, lai risinātu ekstrēmistu, identitāru un nacionālistisku kustību pieaugumu, īpašu uzmanību pievēršot dzimumu lomu veidošanai un ietekmei šajās kustībās. Ir finansēti papildu projekti, lai novērstu strukturālo nevienlīdzību, izmantojot intersekcionalu pieeju, piemēram, pētījumi par vientulības sociālekonomisko ietekmi. Kopas ietvaros ir izsludināts uzaicinājums finansēt radikalizāciju un dzimumu līdztiesību, kura budžets ir 3 miljoni EUR. Visbeidzot, 2024. gadā ir sākti četri projekti par intersekcionalitāti un līdztiesību apspriešanās un līdzdalības demokrātiskajās telpās par kopējo summu 9,5 miljoni EUR: INSPIRE²¹⁶, iDEM²¹⁷, EU-CIEMBLY²¹⁸ un SINCRONY²¹⁹. Šie projekti palīdzēs stiprināt demokrātiju un palielināt iedzīvotāju līdzdalību, izstrādājot un izmēģinot demokrātiskas inovācijas, kurās diskriminācijas vai stigmatizācijas uzkrāšanās un krustošanās novēršana ir procesa galvenā daļa.

Attiecībā uz pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” prasību integrēt dzimumu dimensiju pētniecības un inovācijas darbā jaunākie dati liecina, ka 81 % pētniecības un izstrādes (R&I) priekšlikumu tagad ir ņemta vērā dzimumu dimensija. Palielinājies arī pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” dzimumu līdzsvara mērķis, jo īpaši attiecībā uz sievietēm galvenajos amatos: 43,5 % ekspertu grupu locekļu ir sievietes (salīdzinājumā ar 42 % pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”) un 48,7 % padomdevēju grupās (salīdzinājumā ar 43 %). Arī sieviešu vadītu konsorcijs īpatsvars ir palielinājies no 23 % līdz 31 %.

Pievēršoties dzimumu līdztiesībai MI jomā, četri projekti programmas “Apvārsnis Eiropa” uzaicinājuma “Dzimumu, rases un citu aizspriedumu novēršana MI (RIA)” ietvaros 2024. gadā turpināja gūt ievērojamus panākumus MI sistēmu aizspriedumu apzināšanā un mazināšanā. Piemēram, ar FINDHR projektu²²⁰, MAMMOth²²¹, BIAS projektu²²² un AEQUITAS²²³ ir izveidots MI taisnīguma klasteris²²⁴, kura uzdevums ir veicināt uzticēšanos un paļāvību uz MI sistēmām dažādās jomās, tostarp veselības aprūpē, finansēs, cilvēkresursos un izglītībā. Šajā sakarā tās 2024. gadā ir organizējušas dažādus darbseminārus, tostarp AI taisnīguma kopas atklāšanas konferenci un darbsemināru par AI aizspriedumiem. Turklāt trīs projekti tematiskajā blokā “Dzimumu līdztiesība un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sociālajā, ekonomikas un kultūras jomā”²²⁵ strādā pie tā, lai novērstu dzimumu stereotipus un veicinātu pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm dažādās jomās, tostarp enerģētikas nozarē, migrācijā un publiskajās²²⁶ iestādēs.

216 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132292>

217 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132431>

218 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132694>

219 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132459>

220 <https://findhr.unipi.it/>. Projektā ir izstrādāta jauna metodika, lai noteiktu diskriminācijas riskus un iegūtu mazāk neobjektīvus rezultātus. FINDHR ir veiksmīgi izveidojis rīkus un pamatnostādnes, lai darbā pieņemšanā ņemtu vērā taisnīgumu. Projekts ir arī nodrošinājis plašu apmācību cilvēkresursu speciālistiem un izstrādātājiem par algoritmisko taisnīgumu.

221 <https://mammoth-ai.eu/> izstrādā standartizētus MI risinājumus, lai novērstu neobjektivitāti visos MI sistēmas izstrādes posmos. Projektam ir progresīvas tehnoloģijas, lai novērtētu un mazinātu neobjektivitāti multimodālos datos, tostarp tekstā, attēlos un tīklos.

222 <https://www.biasproject.eu/> izstrādā standartizētus MI risinājumus, lai novērstu neobjektivitāti visos MI sistēmas izstrādes posmos. Projektam ir progresīvas tehnoloģijas, lai novērtētu un mazinātu neobjektivitāti multimodālos datos, tostarp tekstā, attēlos un tīklos.

223 <https://www.aequitas-project.eu/>. Projekts ir vērsts uz taisnīguma un izstrādes pamatnostādņu un metodiku izstrādi, lai izstrādātu MI sistēmas bez aizspriedumiem. Projekts ir ģenerējis sintētiskas datu kopas un reālus izmantošanas gadījumus, lai pārbaudītu un validētu tā neobjektivitātes mazināšanas risinājumus. 2024. gadā tā publicēja visaptverošu detalizētu metodiku, kā arī ziņojumu par sociālo ietekmi, pamatojoties uz neobjektivitātes diagnozi.

224 <https://aifairnesscluster.eu/>

225 HORIZON-CL2-2022-TRANSFORMATIONS-01-05.

226 Jaunāko informāciju par ES finansētiem projektiem sk. <https://cordis.europa.eu/projects>. Projekta gEneSys mērķis ir veicināt sieviešu līdzdalību pārejā uz tīru enerģiju, un tas parāda, kā dzimumu līdztiesības aspekta piemērošana zināšanām par enerģētikas pārkārtošanu var palīdzēt sasniegt taisnīgus enerģētikas pārkārtošanas rezultātus.

Eiropas Mākslīgā intelekta akts (MI akts) stājās spēkā 2024. gada augustā. Akts²²⁷ pievēršas iespējamiem riskiem personu veselībai, drošībai un pamattiesībām, tostarp tiesībām uz līdztiesību un nediskrimināciju, vienlaikus veicinot inovāciju un uzticama MI ieviešanu. Tā aizliedz noteiktu AI praksi, kas rada nepieņemamu risku (piemēram, manipulatīvas metodes, ievainojamību izmantošanu vai biometrisku klasifikāciju, lai secinātu par seksuālo orientāciju un seksuālo dzīvi), un pakļauj AI sistēmas, kas rada augstu risku pamattiesībām un drošībai, īpašām prasībām, piemēram, cilvēka virsvadībai, datu pārvaldībai, riska pārvaldībai, pārredzamībai. Turklāt aktā ir noteiktas pārredzamības prasības konkrētiem AI sistēmu modeļiem, tostarp tiem, kas paredzēti tiešai mijiedarbībai ar fiziskām personām, sintētisku datu (piemēram, dziļvilttojumu) ģenerēšanai un emociju atpazīšanas vai biometriskās kategorizācijas sistēmām.

Lauksaimniecības un lauku politikas jomā, ņemot vērā pieaugošās bažas par garīgās veselības problēmām lauku reģionos, Komisija pievērš lielāku uzmanību īpašajiem faktoriem, kas ietekmē garīgo veselību lauksaimnieku kopienā. Ilgs darba laiks, ģeogrāfiskā un sociālā izolācija, finansiālā nenoteiktība, klimata problēmas un ekonomikas jautājumi ir īpašas problēmas, ar kurām saskaras lauksaimnieki un kuras jārisina, sniedzot visaptverošu atbalstu garīgās veselības jomā. Tomēr lauksaimnieki saskaras ar ievērojamiem šķēršļiem garīgās veselības aprūpes pieejamībai gan ģeogrāfiskās izolācijas, gan aizspriedumu dēļ saistībā ar ārējās palīdzības meklēšanu. 2024. gadā Komisija sadarbībā ar kopējās lauksaimniecības politikas tīklu organizēja pasākumu lauksaimnieku garīgās veselības atbalstam.²²⁸ Šajā darbseminārā ļoti svarīga bija dzimumu dimensija, jo lauksaimnieces un lauksaimnieces parasti risina garīgās veselības problēmas citādā veidā²²⁹. Šā darbsemināra secinājumi tiks nosūtīti lauksaimniecības konsultāciju dienestiem, un tos izmantos, gatavojot kopējo lauksaimniecības politiku laikposmam pēc 2027.²³⁰ gada.

Dzimumu līdztiesība ir integrēta arī politikas iniciatīvās, kas vērstas uz demogrāfiskajām norisēm reģionos, kurus skārusi darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita strauja samazināšanās apvienojumā ar zemu un stagnējošu to cilvēku īpatsvaru, kuriem ir pēcvidusskolas izglītība, un ievērojamu jauniešu aizbraukšanu reģionālā līmenī. Paziņojums “Talantu izmantošana Eiropas reģionos”²³¹ un ar to saistītais “Talantu veicināšanas mehānisms”²³² ietver dažādas darbības, tostarp tehnisko palīdzību reģioniem, darba grupas, kas saistītas ar demogrāfiskajām pārmaiņām, un atbalstu

---

Projektā tika veikts sistemātisks literatūras pārskats par saikni starp dzimumu un enerģētikas pārkārtošanu un apzināti stereotipi izglītojošos [materiālos par enerģētikas pārkārtošanu un STEM pētījumiem](https://genesys-project.eu/about/). ReIncluGen projekts ir vērsts uz iekļaušanu un dzimumu iespēju nodrošināšanu, īpašu uzsvāru liekot uz migrācijas izcelsmes sievietēm Eiropā. Projektā tika veikta pirmā dzimumu līdztiesības politikas kartēšana dažādos valstu kontekstos un analizēta attieksme pret dzimumu līdztiesību Beļģijā, Polijā, Itālijā, Spānijā un Austrijā. Lai apstrīdētu stereotipus par migrantēm, Komisija ir izsludinājusi fotokonkursu sievietēm ar migrācijas izcelsmi, lai parādītu, [ko viņām nozīmē pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana dzimumu līdztiesībai](https://www.uantwerpen.be/en/projects/reincludgen/about/). Projekts RE-WIRING analizē dzimumu varas hierarhiju pamatcēloņus ES un ārpus tās, tostarp izglītībā, plašsaziņas līdzekļu pārstāvībā un nodarbinātībā. Tā izstrādāja dažādu varas hierarhiju jēdzienu taksonomiju un izveidoja instrumentu kopumu labākai sievietēm pārstāvībai darbavietā. Skatīt <https://re-wiring.eu>.

227 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1689 (2024. gada 13. jūnijs), kas nosaka saskaņotus noteikumus mākslīgā intelekta jomā un groza Regulas (EK) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 un (ES) 2019/2144 un Direktīvas 2014/90/ES, (ES) 2016/797 un (ES) 2020/1828 (Mākslīgā intelekta akts, OV L 2024/1689, 12.7.2024).

228 https://eu-cap-network.ec.europa.eu/supporting-mental-health-farmers-and-farming-communities_en

229 <https://app.farmres.eu/summary-report>

230 Plašāka informācija par sievietēm lauksaimniecībā: programmas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros tiek finansēti divi projekti par sievietēm lauksaimniecībā: <https://fliara.eu/> un <https://www.grassceiling.eu/>.

231 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Talantu izmantošana Eiropas reģionos”, COM(2023) 32 final.

232 https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform/talent-booster-mechanism_en

pilsētām, kuru skaits samazinās, izmantojot Eiropas pilsētiniiciatīvu.²³³ Otrajā uzaicinājumā iesniegt projektus iniciatīvas “Talantu izmantošana pilsētās, kuru skaits samazinās” ietvaros galvenā uzmanība tika pievērsta līdztiesības apsvērumiem, jo īpaši sieviešu uzņēmējdarbībai un vienlīdzīgai piekļuvei kvalifikācijām un nodarbinātībai.²³⁴ 2024. gada maijā tika atlasīti četri projekti, kuru mērķis ir testēt inovatīvus un radošus risinājumus, lai piesaistītu un izmantotu talantus pilsētās, kuru skaits samazinās. Turklāt šīs pilsētas izveidos pārneses partnerības ar vēl 12 pilsētām, kas ir ieinteresētas šāda veida inovācijā²³⁵.

Pilsētplānošanā un projektēšanā bieži vien netiek ņemti vērā dzimumu līdztiesības apsvērumi. 2024. gada 10. oktobrī Reģionu un pilsētu nedēļas laikā Eiropas Reģionu komiteja un Eiropas Komisija rīkoja darbsemināru “Pilsētas visiem: dzimumiekļaujoša pilsētplānošana un projektēšana”.²³⁶ Darbseminārā tika pētīts, kā pilsētas un reģionus var iztēloties tā, lai tie labāk atbilstu sieviešu un nebināru personu vajadzībām un tādējādi uzlabotu pieejamību un iekļautību visiem.

Nīderlandes Izglītības, kultūras un zinātnes ministrija pasūtīja pētniecības institūtu (Movisie), lai pētītu dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas praksi Nīderlandē un ārpus tās. Galaprodukts, kas publicēts 2024. gada septembrī, sastāv no teorētiskā pētījuma un ziņojuma, kura pamatā ir intervijas ar valdības amatpersonām no dažādām ministrijām.²³⁷ Pētījumā īpaša uzmanība tika pievērsta atbalsta un kavējošiem faktoriem, ar kuriem civildienesta ierēdņi saskaras dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas jomā. Pamatojoties uz konstatējumiem, Movisie iesaka: 1) lielākas apņemšanās radišana no vadības puses, 2) dzimumu pārbaudes uzlabošana politikas veidošanas centrālajā metodē (Beleidskompas) un 3) politikas amatpersonu un citu politikas veidošanā iesaistīto personu zināšanu un prasmju uzlabošana.

Malta aktīvi strādā, lai novērstu sistēmiskus aizspriedumus un nodrošinātu taisnīgāku tiesisko regulējumu. 2024. gadā Cilvēktiesību direktorāts iesaistīja neatkarīgu juridisko pārbaudītāju, lai izskatītu visus Maltas tiesību aktus nolūkā noteikt noteikumus, kas rada nevajadzīgas atšķirības starp vīriešiem un sievietēm, un piedāvātu iespējas šādas atšķirības novēršanai. Analīze tiek veikta ar starpministriju komitejas palīdzību, kas izveidota, lai atbalstītu dzimumu līdztiesības un integrēšanas stratēģijas un rīcības plāna (GEMSAP) īstenošanu.

Svarīga, bet bieži vien neievērota dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas joma ir tehnisko standartu noteikšana Eiropas (un starptautiskā) līmenī. Līdz šim daudzos standartos, tostarp Eiropas saskaņotajos standartos, atsaucei ir izmantots vidējais vīriešu ķermenis. Tā rezultātā produkti sievietēm ir mazāk droši nekā vīriešiem. Pandēmijas dēļ visvairāk uzmanības ir pievērsts problēmai, kas saistīta ar nepiemērotām sejas maskām. Tomēr tā pati problēma skar visas nozares un produktus. Sievietēm ir lielāka iespēja gūt smagus ievainojumus vai iet bojā autoavārijā, un ir mazāka iespēja, ka viņām būs nepieciešamais saķeres spēks, lai droši darbinātu mašīnas un iekārtas. Tomēr šis jautājums neaprobežojas tikai ar sieviešu populāciju. Pastāv arī lielas atšķirības starp vīriešu populāciju Eiropas Savienībā. Ir svarīgi apsvērt, kā dzimums (un citi faktori, piemēram, etniskā izcelsme) ietekmē tehniskās prasības un standartu piemērošanu, lai efektīvi nodrošinātu produkta vai aprīkojuma drošu izmantošanu. Tas nāks par labu arī sievietēm visā viņu daudzveidībā. Būtiski apsvērumi ir fiziskas atšķirības, piemēram, vidējais izmērs un svars vai saķeres stiprums.

233 <https://www.urban-initiative.eu/>

234 <https://www.urban-initiative.eu/innovative-actions-harnessing-talent>

235 <https://www.urban-initiative.eu/calls-proposals/second-call-proposals-innovative-actions>

236 <https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2023/sessions/31619>

237 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/30/gendermainstreaming-bij-de-rijksoverheid-een-gedragwetenschappelijk-onderzoek>

2024. gadasākmā Komisija publicēja pētījumu ²³⁸ par antropometrisko noteikumu iekļautību saskaņotajos Eiropas standartos²³⁹. Svarīgs pētījuma secinājums ir tāds, ka standartu noteikšanas organizācijām (piemēram, CEN un CENELEC) trūkst antropometrisku datu par Eiropas iedzīvotājiem visā to daudzveidībā. Būtiski apsvērumi ir fiziskas atšķirības, piemēram, vidējais izmērs un svars vai saķeres stiprums. Pieejamie dati nav statistiski reprezentatīvi un/vai nepilnīgi, t. i., neaptver visas ES dalībvalstis un/vai nepieciešamos antropometriskos parametrus, un bieži vien tie ir novecojuši. Pētījumā secināts, ka ir nepieciešams veikt pieejamo antropometrisko datu uzskaiti, atjaunināt un papildināt tos, lai statistiski stabilā veidā aptvertu visas ES dalībvalstis un nepieciešamās antropometriskās dimensijas. Šajā nolūkā Komisija ir piešķirusi CEN-CENELEC standartizācijas darbības dotāciju, lai veiktu nepilnību analīzi un izstrādātu iespējas trūkstošo datu vākšanai no lielas reprezentatīvas ES iedzīvotāju izlases.

Automobiļi pašlaik tiek testēti sadursmes testā ar vīriešu manekenu, kas ir 176 cm garš un sver 70 kg. Rezultātā, pateicoties reaktīvo pagalvju tehniskajam progresam, par 70 % samazinājās pastāvīgo veselības traucējumu īpatsvars vīriešu dzimuma autovadītājiem un par 13 % palielinājās sieviešu dzimuma autovadītājiem. ²⁴⁰ ANO/EEK darbā pie transportlīdzekļu noteikumiem neoficiāla darba grupa par vienlīdzīgu braucēju aizsardzību ir sākusi darbu Eiropas vadībā, lai risinātu šāda veida jautājumus.

2024. gadā stājās spēkā vairākas likumdošanas iniciatīvas, kas attiecas uz dzimumu līdztiesību. 2024. gada 25. jūlijā stājās spēkā Direktīva par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju. ²⁴¹ Vairākas pamatnostādnes, ko Komisija izdos pirms direktīvas stāšanās spēkā, palīdzēs uzņēmumiem veikt pienācīgu pārbaudi, piemēram, attiecībā uz resursu un informācijas kopīgošanu un ieinteresēto personu iesaistīšanu. Cita starpā direktīvā ir noteiktas prasības lieliem Eiropas uzņēmumiem un trešo valstu uzņēmumiem ar ievērojamu ES apgrozījumu identificēt un novērst, mazināt vai izbeigt nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēktiesībām un vidi savā darbībā, savu meitasuzņēmumu darbībā un, ja tā ir saistīta ar to darbības ķēdi(-ēm), savu darījumdarbības partneru darbībā ES un pasaulē. Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem būs jāpievēršas jebkāda veida diskriminācijai. Jo īpaši direktīvas pielikumā ir atsauce uz nevienlīdzīgas attieksmes nodarbinātības jomā aizliegumu, ja vien to neattaisno attiecīgās nodarbinātības prasības saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas konvencijām. Tas jo īpaši ietver: a) nevienlīdzīgu atalgojumu par vienādi

238 Eiropas Komisija: Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, Study on the inclusiveness of anthropometrics in European harmonised standards – Final report, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024. gads, [pieejams tiešsaistē](#). Pētījumā tika novērtēti saskaņotie standarti 22 ES tiesību aktiem mašīnu un iekārtu politikas jomā. Tās mērķis bija noteikt, vai standartos ar antropometrisko dimensiju ir pietiekami ņemta vērā Eiropas iedzīvotāju daudzveidība, tostarp tādi faktori kā dzimums un vecums, un dažādie antropometriskie mērījumi (piemēram, augstums, svars un spēks).

239 Standarti ir tehniskās specifikācijas, kas nosaka prasības attiecībā uz produktiem, ražošanas procesiem, pakalpojumiem vai testēšanas metodēm. Tos izstrādā nozare un tirgus dalībnieki, ievērojot dažus pamatprincipus, piemēram, konsensu, atklātību, pārredzamību un nediskrimināciju. Standarti nodrošina sadarbību un drošību, samazina izmaksas un atvieglo uzņēmumu integrāciju vērtības ķēdē un tirdzniecībā. Skatīt arī: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards_lv Saskaņotais standarts ir Eiropas standarts, ko izstrādājusi atzīta Eiropas standartizācijas organizācija: CEN (Comité Européen de Normalisation), CENELEC (Comité Européen de Normalisation Électrotechnique) vai ETSI (Eiropas Telekomunikāciju standartu institūts) pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma. Šo standartu izmantošana ir brīvprātīga. Ražotāji, citi uzņēmēji un atbilstības novērtēšanas struktūras var izmantot saskaņotos standartus, lai pierādītu, ka produkti, pakalpojumi vai procesi atbilst attiecīgajiem ES tiesību aktiem. Skatīt arī: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards_lv (angļu valodā)

240 Kullgren, A., & Krafft, M. (2010. gada septembris). Dzimumaspekta analīze par pātagas sēdekļa efektivitāti: Reālās pasaules avāriju rezultāti. Proc. *nodaļa IRCOBI Conf., Hannovere (Vācija)* (17.–28. lpp.).

241 Līdz 2026. gada jūlijam ES dalībvalstīm tā ir jātransponē savos tiesību aktos, un gadu vēlāk (2027. gada 26. jūlijā) to sāks piemērot pirmajai uzņēmumu grupai (lielākajiem), izmantojot pakāpenisku pieeju (pilnībā piemērojot piecus gadus pēc stāšanās spēkā, t. i., 2029. gada jūlijā).

vērtīgu darbu; un b) diskrimināciju nacionālās izcelsmes vai sociālās izcelsmes, rases, ādas krāsas, dzimuma, reliģijas vai politisko uzskatu dēļ. Starptautiskā konvencija par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu 33. apsvērumā ir minēta kā vēl viens starptautisks instruments, kas uzņēmumiem var būt jāņem vērā, apzinot un risinot cilvēktiesību pārkāpumus. Lai labāk atbalstītu atbildīgu uzņēmējdarbības praksi, Komisija 2025. gada februārī pieņēma Omnibus paketi,²⁴² lai vienkāršotu pienācīgas rūpības prasības un samazinātu regulatīvo slogu, vienlaikus saglabājot sākotnējos politikas mērķus. Saskaņā ar priekšlikumu dalībvalstīm direktīva būs jātransponē valsts tiesību aktos un attiecīgie teksti jāpaziņo Komisijai līdz 2027. gada 26. jūlijam. Gadu vēlāk noteikumus sāks piemērot pirmajai uzņēmumu grupai, izmantojot pakāpenisku pieeju (pilnībā piemērojot 2029. gada 26. jūlijā).

Jauno Produktu vispārējā drošuma regulu²⁴³ piemēro no 2024. gada 13. decembra. Tā nostiprina drošuma noteikumus produktiem, ko pārdod gan bezsaistē, gan tiešsaistē, un precizē, ka produktu riska novērtējumā un standartizācijas darbībās ir jāņem vērā dzimumu atšķirības. Komisija atbalsta visas ieinteresētās personas šīs jaunās regulas īstenošanā.

Direktīva (ES) 2024/869 stājās spēkā 2024. gada 9. aprīlī, un ar to groza Kancerogēnu, mutagēnu un reproduktīvajai sistēmai toksisku vielu direktīvu (Direktīva 2004/37/EK) un Ķimikāliju direktīvu (Direktīva 98/24/EK) attiecībā uz robežvērtībām svinam un tā neorganiskajiem savienojumiem (būtiska reproduktīvajai sistēmai toksiska viela) un diizocianātiem.²⁴⁴ Ar Direktīvu (2024/869) tiek pārskatītas 40 gadus vecās pašreizējās robežvērtības svinam²⁴⁵ un tā savienojumiem saskaņā ar Kancerogēnu, mutagēnu un reproduktīvajai sistēmai toksisku vielu direktīvu. Direktīva arī uzlabo reproduktīvā vecuma sievietes aizsardzību, sniedzot konkrētus ieteikumus par svina koncentrāciju asinīs.

Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES budžetā

Saskaņā ar dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam NextGenerationEU un daudzgadu finanšu shēma (DFS) 2021.–2027. gadam nodrošina plašu ES finansējuma un budžeta garantiju instrumentu klāstu, lai atbalstītu iniciatīvas, kas veicina dzimumu līdztiesību. ES finansējums jo īpaši tiek piešķirts, lai uzlabotu situāciju sievietēm, kas meklē darbu vai strādā, tostarp viņu darba un privātās dzīves līdzsvaru. Tas ietver ieguldījumus aprūpes iestādēs, atbalstu sievietes uzņēmējdarbībai, dzimumu segregācijas apkarošanu konkrētās profesijās un meiteņu un zēnu nelīdzsvarotās pārstāvības novēršanu dažās izglītības un apmācības nozarēs. Turklāt īpašs finansējums tiek piešķirts projektiem, no kuriem labumu gūst pilsoniskās sabiedrības organizācijas un publiskās iestādes, kas īsteno konkrētas iniciatīvas, tostarp ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanu un apkarošanu.

Komisija ir izstrādājusi metodiku, kā 2021.–2027. gada DFS mērīt ES budžeta programmu līmeņa izdevumus, kas veicina dzimumu līdztiesību.²⁴⁶ Šajos centienos Komisija guva labumu no auglīgas

242 https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en

243 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/988 (2023. gada 10. maijs) par ražojumu vispārēju drošumu, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1025/2012 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2020/1828 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2001/95/EK un Padomes Direktīvu 87/357/EEK (OV L 135, 23.5.2023., 1. lpp.).

244 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/869 (2024. gada 13. marts), ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/37/EK un Padomes Direktīvu 98/24/EK groza attiecībā uz svina un tā neorganisko savienojumu un diizocianātu robežvērtībām, OV L, 2024/869, 19.3.2024.

245 Arokspozīcijas robežvērtība (OEL) un bioloģiskā robežvērtība.

246 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/horizontal-priorities/gender-equality-mainstreaming_lv. Sk. arī 16. punkta f) [apakšpunktu Iestāžu nolīgumā par budžeta disciplīnu](#).

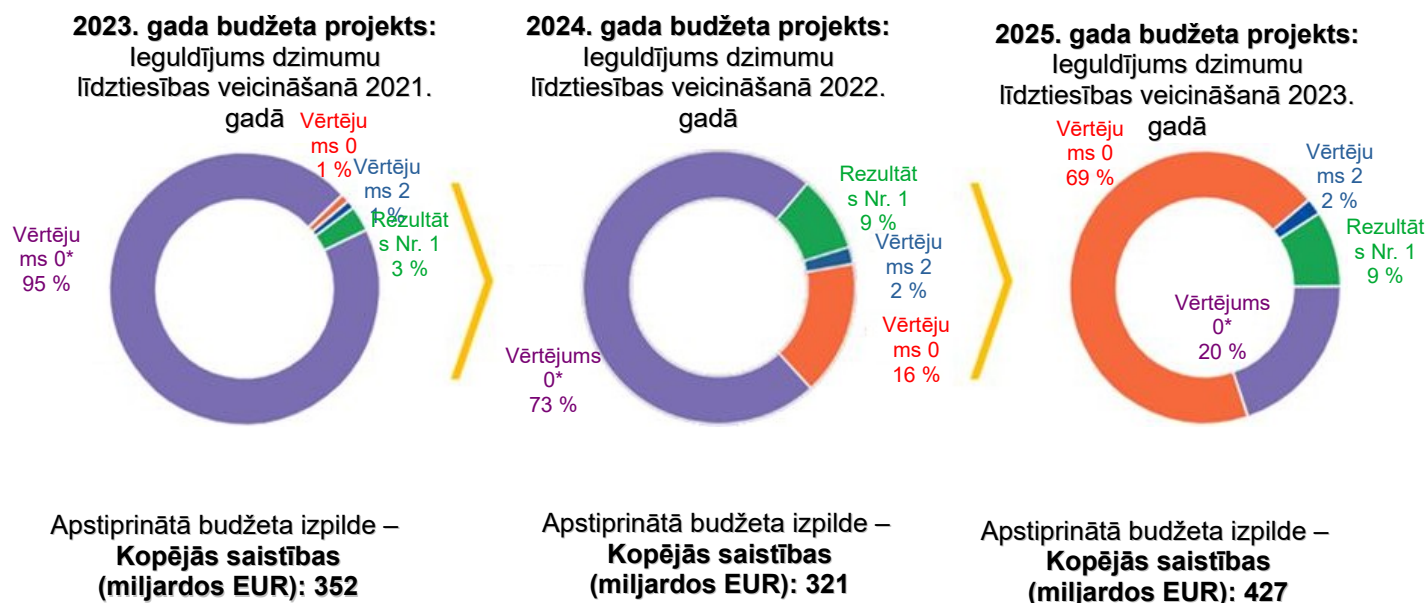
viedokļu apmaiņas ar EIGE un konstruktīvas sadarbības ar Eiropas Revīzijas palātu, lai publicētu tās īpašo ziņojumu par dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu ES budžetā (2021. gada maijs). Metodika pirmo reizi tika izmantota visās 2021. finanšu gada izdevumu programmās 2023. gada budžeta projekta kontekstā. Tas gan grafika, gan darbības jomas ziņā apsteidza saistības saskaņā ar Iestāžu nolīgumu, kas pievienots daudzgadu finanšu shēmai 2021.–2027. gadam. Attiecībā uz 2023. finanšu gadu 2025. gada budžeta projekta kontekstā ir uzlabota metodika un dzimumu līdztiesības izdevumu uzraudzība, programmas darbības rezultātu pārskatos iekļaujot pa programmām pieejamos pēc ²⁴⁷ dzimuma sadalītos datus programmu regulu un īstenošanas nolīgumu robežās. Tas ietver plašu pa dzimumiem sadalītu datu klāstu, kuru mērķis ir uzlabot programmas snieguma uzraudzību saistībā ar dzimumu līdztiesību.

[sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, kā arī par jauniem pašu resursiem, kas pieejami vietnē EUR-Lex – 32020Q1222\(01\) – EN – EUR-Lex.](#)

247 [Programmu darbības rezultātu pārskati - Eiropas Komisija](#)

Saskaņā ar metodiku katrai programmas konkrētajai intervencei jāpiešķir dzimumu līdztiesības vērtējums. 2023.²⁴⁸ gadā 11 % no ES budžeta faktiski ieguldīja dzimumu līdztiesības veicināšanā (2. un 1. vērtējums), veidojot 48 miljardus EUR, savukārt 20 % ir potenciāls sniegt ieguldījumu (0* vērtējums) šā mērķa sasniegšanā. Šī procentuālā daļa pastāvīgi samazinājās no 95 % kopš šīs metodikas sākotnējās piemērošanas.

Kā paziņots 2024. gada ziņojumā par Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM),²⁴⁹ dalībvalstis savos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) īsteno pasākumus, kas īpaši veicina dzimumu līdztiesību vai vienlīdzīgas iespējas kopumā. Komisija, apspriežoties ar dalībvalstīm, kopumā noteica 136 pasākumus, kuros galvenā uzmanība pievērsta dzimumu līdztiesībai. Līdztiesības ziņojumu tematiskā analīze liecina, ka daudz vairāk ANP pasākumu (piemēram, tie, kas saistīti ar veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpes reformām), lai gan tie nav identificēti kā tādi, var arī pozitīvi ietekmēt dzimumu līdztiesību, piemēram, uzlabojot darba apstākļus nozarēs, kurās dominē sievietes, vai samazinot neformālās aprūpes pienākumus.

Pēdējā ikgadējā ANM pārskata periodā (līdz 2024. gada septembrim) pasākumi, kas vērsti uz dzimumu līdztiesību, liecina par ievērojamu progresu īstenošanā. Dalībvalstis ziņoja, ka no 253 atskaites punktiem un mērķrādītājiem, kas saistīti ar šiem pasākumiem, 102 jeb 40 % ir izpildīti vai

248 Rezultāts Nr. 2: intervences pasākumi, kuru galvenais mērķis ir uzlabot dzimumu līdztiesību, atbilda 2 % no ES budžeta, kas izpildīts 2023. gadā, un tika iekļauti 13 programmās.
 intervences, kuru svarīgs un apzināts mērķis ir dzimumu līdztiesība (bet ne galvenais intervences iemesls), atbilst 9 % no ES budžeta, kas izpildīts 2023. gadā, un tika iekļautas 16 programmās.
 intervences pasākumi, kas var veicināt dzimumu līdztiesību, atbilst 20 % no ES budžeta, kas izpildīts 2023. gadā, un tika iekļauti 30 programmās.
 intervences pasākumi, kuriem nav būtiskas ietekmes uz dzimumu līdztiesību, atbilst 69 % no ES budžeta, kas izpildīts 2023. gadā, un tika iekļauti 29 programmās.

249 Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanu, COM(2024)474 final.

Komisija tos ir novērtējusi kā izpildītus; 22 % tika pozitīvi novērtēti arī maksājumu pieprasījumos. Piemēram, Igaunija izstrādāja digitālā vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības rīka prototipu darba devējiem (sk. arī 2. nodaļu). Spānijā sporta sociālais plāns paredz atjaunot sabiedrisko sporta infrastruktūru, vienlaikus finansējot darbības, kas veicina sieviešu līdzdalību sportā.

Komisija sadarbojas ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka ANP pasākumi veicina dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas visiem. Piemēram, izmantojot neformālo ekspertu grupu ANM īstenošanas jautājumos (forumu, kurā Komisija un valstu valdības apspriež ANM īstenošanas transversālos aspektus), labas prakses apmaiņa ir palīdzējusi dalībvalstīm iekļaut un integrēt (dzimumu) līdztiesības apsvērumus REPowerEU nodaļā un pārskatītajos ANP un to īstenošanas veidā (piemēram, izmantojot dzimumsensitīvu budžeta plānošanu un iepirkumu).

No 2024. gada dalībvalstis ir piešķirušas vairāk nekā 30 % (110 miljardus EUR) no visām kohēzijas politikas investīcijām (tostarp Taisnīgas pārkārtošanās fondu) pasākumiem, kas atbalsta dzimumu līdztiesību laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam. Eiropas Sociālais fonds Plus (ESF+) joprojām ir kohēzijas politikas fonds ar lielākajiem piešķirumiem pasākumiem dzimumu līdztiesības veicināšanai (4,3 miljardi EUR) un dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai (80,8 miljardi EUR). Integrētas pieejas dzimumu līdztiesībai un uz dzimumu līdztiesību vērsti pasākumi ERAF un TPF ietvaros ir attiecīgi aptuveni 20 miljardi EUR un 6 miljardi EUR.²⁵⁰ ESF+ dzimumu dimensija ietver arī dzimumu līdztiesību kā horizontālu transversālu principu. Visām dalībvalstīm un reģioniem ir jāievieš efektīvi mehānismi, lai nodrošinātu atbilstību ES Pamattiesību hartai, tostarp attiecībā uz dzimumu līdztiesību un valstu stratēģiskajiem satvariem dzimumu līdztiesības jomā, lai atbalstītu attiecīgo kohēzijas politikas atbalstu.

Turklāt dalībvalstīm un Komisijai ir jānodrošina, ka programmu sagatavošanā, īstenošanā, uzraudzībā, ziņošanā un novērtēšanā tiek ņemta vērā un veicināta vīriešu un sieviešu līdztiesība, dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana un dzimumperspektīvas integrēšana.

2024. gadā dzimumu līdztiesība un iekļaušana joprojām bija transversāls jautājums programmas “Radošā Eiropa” darbībās. Visiem atbalsta saņēmējiem, izstrādājot un īstenojot savu projektu, bija jāņem vērā vienlīdzība, un šis aspekts tika vērsts uz projektu pieteikumu izvērtēšanu²⁵¹. 2024. gadā programma sāka jaunu daudzgadu darbību kārtu Eiropas kultūras un radošo organizāciju tīkliem un jauno mākslinieku Eiropas platformām. Abi kalpo tam, lai izplatītu labu praksi starp saviem biedriem un māksliniekiem, kurus viņi apmāca, jo īpaši dzimumu līdztiesības jautājumā.

Gan programmā “Erasmus+”, gan Eiropas Solidaritātes korpusa programmā iekļautība un daudzveidība ir izceltas starp to galvenajām prioritātēm, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas un piekļuvi, iekļaušanu, daudzveidību un taisnīgumu visās to darbībās. Prioritātes īstenošana ir uzlabota pēc iekļaušanas pasākumu satvara²⁵² un Iekļaušanas un daudzveidības stratēģijas izstrādes 2021.²⁵³ gadā, lai palīdzētu organizācijām labāk novērst šķēršļus, ar kuriem var saskarties dažādas mērķgrupas, tostarp arī šķēršļus, kas saistīti ar dzimumu diskrimināciju. Piemēram, Eiropas Solidaritātes korpusa ziņojumā par 2021.–2023. gada periodu ir uzsvērts atbalsts, ko programma

250 Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana atspoguļo vienu no kohēzijas politikas kategorizācijas sistēmām: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/Cohesion-policy-supporting-gender-equality/gkxm-7hxd>.

251 <https://culture.ec.europa.eu/news/creative-europe-in-2025-focus-on-green-and-digital-transitions-on-strengthening-social-and-economic-resilience>

252 Komisijas Īstenošanas lēmums par programmas “Erasmus+” un Eiropas Solidaritātes korpusa 2021.–2027. gadam iekļaušanas pasākumu satvaru: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/commission-decision-framework-inclusion-2021-27>

253 Īstenošanas pamatnostādnes – “Erasmus+” un Eiropas Solidaritātes korpusa iekļaušanas un daudzveidības stratēģija: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/implementation-guidelines-erasmus-and-european-solidarity-corps-inclusion-and-diversity-strategy>

sniedz dzimumu līdztiesībai, un aicinājums visiem dzimumiem piedalīties tās darbībās. Programmā pastāvīgi vidēji 63 % no sniegtajām iespējām izmanto sievietes, tostarp šā ziņojuma pārskata periodā.

InvestEU valde 2024. gada novembrī pieņēma jaunu galveno snieguma rādītāju, ar ko mēra dzimumu līdztiesību atbalstošo investīciju ietekmi un kas tagad ir pievienots GDR/KMI metodikai. Tas ļauj InvestEU īstenošanas partneriem pēc iespējas labāk ziņot par savu darbību ietekmi uz dzimumu līdztiesību visās politikas sadaļās. Turklāt, pateicoties finansējumam no konsultāciju centra InvestEU, Eiropas Investīciju bankas grupa uzsāka divus uzdevumus: nesen veikts pētījums par banku finanšu produktiem un dzimumu līdztiesības politiku; un mācību programma bankām, kas vēlas sniegt (finansiālu vai cita veida) atbalstu sievietēm uzņēmējām. No 2025. gada marta mācību programma būs pieejama visām ieinteresētajām finanšu iestādēm.

Komisija arī palīdz dalībvalstīm atbalstīt valsts amatpersonas dzimumu līdztiesības integrēšanā valsts politikā un budžeta procesos daudzos administratīvajos līmeņos. Tam būtu jāpalīdz nodrošināt, ka publiskie līdzekļi tiek izmantoti dzimumu līdztiesības veicināšanai.²⁵⁴ Pamatprojekts dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai valsts politikā un budžeta procesos palīdz saņēmējām pārvaldes iestādēm analizēt politiku un budžeta veidošanas procesus no dzimumu līdztiesības aspekta. Atbalsts, ko finansē no tehniskā atbalsta instrumenta, tiek sniegts apmācībai un labas prakses, metodikas un rīku īstenošanai, lai integrētu dzimumu līdztiesību visā politikas veidošanas procesā. Projekts arī veicina mācīšanās no līdzbiedriem iespējas starp iesaistītajām dalībvalstu iestādēm. 2024. gadā pievienojās vēl četras pārvaldes iestādes, kopā 13 pārvaldes iestādes 9 valstīs²⁵⁵.

Raugoties uz daudzgadu finanšu shēmu laikposmam pēc 2027. gada, jaunajā ES Finanšu regulā (pārstrādāta redakcija), kas publicēta 2024. gada 29. septembrī,²⁵⁶ tagad ir iekļauts noteikums, kas²⁵⁷ paredz, ka visas ES budžeta programmas un darbības, ja tas ir iespējams un lietderīgi saskaņā ar attiecīgajiem nozaru noteikumiem, ir jāīsteno, ņemot vērā dzimumu līdztiesības principu un saskaņā ar atbilstošu dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas metodiku. Turklāt visi dati, kas savākti saistībā ar izdevumu programmu snieguma rādītājiem, attiecīgā gadījumā būtu jāsadala pa dzimumiem²⁵⁸.

Intersekcionalitāte dzimumu līdztiesības politikas īstenošanā

Sievietes veido daudzveidīgu grupu, kas pakļauta dažāda veida intersekcionalai diskriminācijai, kura izriet no dažādām situācijām. Lai efektīvi novērstu šīs atšķirības, ir svarīgi ņemt vērā dzimuma intersekcionalitāti ar citiem galvenajiem diskriminācijas faktoriem, piemēram, sociālekonomisko situāciju, etnisko izcelsmi, reliģiju vai pārliecību, invaliditāti, vecumu vai seksuālo orientāciju.

Pašlaik Eiropas Savienībā ir vairāk nekā 100 miljoni personu ar invaliditāti. Tā kā sieviešu invaliditātes gadījumu skaits ir lielāks, atšķirības starp dzimumiem invaliditātes jomā var novērot visās vecuma grupās, sākot no 1,4–2,0 punktiem cilvēkiem vecumā no 16 līdz 44 gadiem līdz 6,3

254 https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/revenue-administration-and-public-financial-management/gender-mainstreaming-public-policy-and-budget-processes_en

255 Kipra, Francija, Vācija, Grieķija, Īrija, Itālija, Portugāle, Rumānija un Spānija pašlaik saņem tehnisko palīdzību, lai integrētu dzimumu līdztiesības aspektu valsts politikā, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu.

256 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2024/2509 (2024. gada 23. septembris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (pārstrādāta redakcija). [Pieejams tiešsaistē](#).

257 Regulas (ES, Euratom) 2024/2509 33. panta 2. punkta f) apakšpunkts.

258 Regulas (ES, Euratom) 2024/2509 33. panta 3. punkts.

punktiem augstāk cilvēkiem vecumā no 85 gadiem. Tomēr dzimumu atšķirība bija salīdzinoši neliela, ja tā attiecās tikai uz smagu invaliditāti, proti, 1,4 punkti visās vecuma grupās. Personas ar invaliditāti saskaras ar augstāku vardarbības un diskriminācijas izplatības līmeni un lielāku risku tikt pakļautām kaitīgai praksei (piemēram, piespiedu sterilizācijai) nekā personas bez invaliditātes. Kā paziņots Dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam, Komisija strādā pie tā, lai iesniegtu ieteikumu par kaitīgas prakses novēršanu, tostarp par nepieciešamību veikt efektīvus preventīvus pasākumus un atzīt izglītības nozīmi. Plānots, ka nākamajā ieteikumā tiks noteiktas konkrētas darbības, ko dalībvalstīm ieteiktu veikt, lai visefektīvāk novērstu un apkarotu šādu praksi uz vietas; tādēļ ieteikums daļēji papildinās direktīvu par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu.

Sievietes ar invaliditāti saskaras ar lielāku nabadzības un sociālās atstumtības risku nekā vīrieši ar invaliditāti (29,8 % salīdzinājumā ar 27,6 %). Nodarbinātības atšķirība starp personām ar invaliditāti un bez tās ir 23 procentpunkti. Tikai aptuveni 20 % sieviešu ar invaliditāti ES strādā pilnu darba laiku salīdzinājumā ar 29 % vīriešu ar invaliditāti un 48 % sieviešu bez invaliditātes. Saskaņā ar EIGE dzimumu līdztiesības indeksu sievietes ar invaliditāti nopelna tikai 16 822 pirktspējas līmeni (PSL), savukārt sievietes bez invaliditātes nopelna vidēji 20 100 PSL. Personu ar invaliditāti nodarbinātības paketes mērķis ir uzlabot personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeni.

Sieviešu un meiteņu ar invaliditāti perspektīva ir svarīga arī politikā, kuras mērķis ir paātrināt pāreju no institucionālās aprūpes uz kopienā balstītiem pakalpojumiem un neatkarīgu dzīvi personām ar invaliditāti. Tas ir uzsvērts Komisijas paziņojumā “Norādījumi par neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu personu ar invaliditāti kopienā ES finansējuma kontekstā”, kurā ņemta vērā invaliditātes daudzveidība, kā arī diskriminācijas interseksionalitāte, ar ko indivīdi var saskarties.²⁵⁹

Komisija 2024. gada 25. septembrī pieņēma ziņojumu par valsts stratēģiskā satvara romu jautājumos īstenošanu²⁶⁰. Ziņojumā ir izceltas daudzsološas iniciatīvas, kas vērstas uz romu sievietēm, piemēram, Ungārijas “Izaugsmes iespējas”, kas nodrošina apmācību sociālās aprūpes un veselības aprūpes jomā galvenokārt romu sievietēm, un Spānijas Kali programma, kas veicina romu sieviešu vienlīdzīgas iespējas un sociālo un darba iekļaušanu un apkaro dažādus diskriminācijas veidus. ES stratēģiskajā satvarā romu jautājumos ir uzsvērts, cik svarīgi ir nodrošināt pilnvērtīgas iespējas romu sievietēm. Tajā ir noteikti vairāki ES līmeņa mērķrādītāji, kas ES un dalībvalstīm jāasniedz līdz 2030. gadam, tostarp mērķis vismaz uz pusi samazināt dzimumu nodarbinātības atšķirību starp romu vīriešiem un romu sievietēm.

2024. gada 7. un 14. maijā tika pieņemtas divas direktīvas par līdztiesības iestāžu standartiem²⁶¹. Tie kopā aptver sešus diskriminācijas iemeslus, kas aizsargāti saskaņā ar Līgumu par Eiropas

259 Komisijas paziņojums “Norādījumi par personu ar invaliditāti neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu kopienā ES finansējuma kontekstā”, OV L (C/2024/7188), 29.11.2024.

260 Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par valsts stratēģiskā satvara romu jautājumos īstenošanu, ņemot vērā ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģisko satvaru un Padomes Ieteikumu par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, COM(2024)422 final.

261 Padomes 2024. gada 7. maija Direktīva (ES) 2024/1499 par līdztiesības iestāžu standartiem attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi pret personām neatkarīgi no viņu rases vai etniskās piederības, vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības un profesijas jautājumos pret personām neatkarīgi no viņu reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas, vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem sociālā nodrošinājuma jautājumos un attiecībā uz piekļuvi precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu un ar ko groza Direktīvas 2000/43/EK un 2004/113/EK, OV L 2024/1499, 29.5.2024., un Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Direktīva (ES) 2024/1500 par līdztiesības iestāžu standartiem attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi un iespēju vienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem nodarbinātības un profesijas jautājumos un ar ko groza Direktīvas 2006/54/EK un 2010/41/ES, OV L 2024/1500, 29.5.2024.

Savienības darbību, un ietver atsauces uz interseksionalitāti.²⁶² Jaunie standarti attiecas uz līdztiesības iestāžu pilnvarām, neatkarību, resursiem, uzdevumiem un pilnvarām, lai nodrošinātu, ka tās var pildīt savus uzdevumus līdztiesības veicināšanā un palīdzības sniegšanā no diskriminācijas cietušajiem visā Eiropā visu iemeslu dēļ un jomās, ko aizsargā ES tiesību akti līdztiesības jomā visā ES. Dalībvalstīm direktīvas ir jātransponē līdz 2026. gada 19. jūnijam. Līdz tam pašam datumam Komisija pieņems īstenošanas aktu, kurā būs iekļauts saraksts ar kopējiem rādītājiem attiecībā uz līdztiesības iestāžu darbību.

---

262 Sk. Direktīvas (ES) 2024/1500 15. preambulu un 5. panta 2. punktu.

Veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu nodarbinātību, kas pārspēj pasauli

2024. gadā visā pasaulē plosījās konflikti, kas apdraudēja sieviešu un meiteņu dzīvību dažādās vietās, sākot no Sudānas līdz Gazai, un nesamērīgi pakļāva viņas ar dzimumu saistītai vardarbībai. Notika arī smagas politiskas neveiksmes, kas apdraudēja sieviešu tiesības. Jūnijā tika slēgts Argentīnas Nacionālais diskriminācijas, ksenofobijas un rasisma apkarošanas institūts, kā arī apakšsekretariāts aizsardzībai pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, kurš aizstāja likvidēto Sieviešu, dzimumu līdztiesības un dažādības ministriju. Afganistānas dzimumu aparteīds sasniedza traģiskus jaunus augstumus, un de facto Taliban administrācija pieņēma pasākumus, kas pat aizliedza sieviešu balsis publiski, tādējādi efektīvi izdzēšot sievietes no sabiedriskās dzīves. Irākas likumdevēji ierosināja grozījumus valsts Likumā par personas statusu, ar kuriem varētu samazināt piekrišanas vecumu un atļaut laulības meitenēm, kas ir jaunākas par deviņiem gadiem. Tika novērsti citi iespējamie šķēršļi, kas radīja pamatu piesardzīgām cerībām: jūlijā Gambijas parlaments noraidīja likumprojektu, ar kuru tiktu atcelts sieviešu dzimumorgānu kropļošanas aizliegums, kas valstī ir spēkā kopš 2015. gada. Ņemot vērā šos sarežģītos apstākļus, ES pastāvīgā starptautiskā līderība dzimumu līdztiesības jomā un atbalsts sieviešu tiesībām un sieviešu vadītām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir svarīgāka nekā jebkad agrāk.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu

2024. gada 19. novembris bija 1000 dienas kopš Krievijas pilna mēroga kara sākuma Ukrainā²⁶³. ANO lēš, ka 2024. gadā humānā palīdzība būs vajadzīga 14,6 miljoniem ukraiņu, kas ir gandrīz 40 % no valsts iedzīvotājiem. Tā kā vairāk nekā 6 miljoni ukraiņu ir pametuši valsti,²⁶⁴ kas pašlaik atrodas ES, ES prioritāte joprojām ir turpināt atbalstu Ukrainai.

2024. gada jūlijā ES saskaņā ar Eiropas Savienības globālo cilvēktiesību sankciju režīmu noteica ierobežojošus pasākumus pret četrām personām un divām vienībām par nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem visā pasaulē, tostarp spīdzināšanu un sistemātisku un plaši izplatītu seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību.²⁶⁵ Starp sarakstā iekļautajiem darbiniekiem bija tā sauktā “soda izciešanas dienesta” vadītājs, ko Maskava uz laiku okupētajā Hersonas reģionā Ukrainā. Viņa pakļautībā ir dokumentēts plaši izplatīts un sistemātisks cilvēktiesību pārkāpumu modelis ieslodzījuma vietās Krievijas okupācijas iestāžu kontrolētajos apgabalos, sākot no spīdzināšanas līdz citai nežēlīgai, necilvēcīgai vai pazemojošai rīcībai, kā arī sodīšanai un seksuālai un ar dzimumu saistītai vardarbībai.

2024. gada maijā tika atjaunotas pilnvaras Eiropas Savienības padomdevējai misijai Ukrainā (EUAM Ukraine), kas ir civila misija ES kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) ietvaros, un tās sastāvā ir dzimumu jautājumu eksperts un eksperts ar konfliktiem saistītas seksuālas vardarbības jautājumos.²⁶⁶ Pilnvaru mērķis ir uzlabot Ukrainas aģentūru un iestāžu spēju izmeklēt starptautiskus noziegumus, piemēram, kara noziegumus, tostarp ar konfliktiem saistītu seksuālu vardarbību, un saukt pie atbildības par tiem. EUAM sadarbojas gan ar valdības iestādēm, gan ar

263 https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/stories/1000-days-russias-full-scale-war-ukraine-5-facts-you-need-know_en. Ukrainai konflikti sākās vēl agrāk — 2014. gadā Ukrainas Donbasa reģionā, savukārt 2022. gadā humanitārā situācija Ukrainā jau tika uzskatīta par “aizmirstu krīzi”.

264 <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

265 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/07/22/sexual-and-gender-based-violence-council-lists-four-individuals-and-two-entities-under-the-eu-s-global-human-rights-sanctions-regime/>

266 <https://www.euam-ukraine.eu/>

pilsonisko sabiedrību, lai vērstos pret starptautiskiem noziegumiem, ²⁶⁷ savos centienos stiprināt pārskatatbildību par seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību, izmantojot uz cietušajiem vērstu pieeju. EUAM turpina cieši sadarboties ar Ukrainu, lai atbalstītu Ukrainas valsts rīcības plāna īstenošanu attiecībā uz sievietēm, mieru un drošību un dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu saskaņā ar Ukrainas visaptverošo stratēģiju visas tiesībaizsardzības nozares reformai. ²⁶⁸ Progress dzimumu līdztiesības jomā tika apspriests arī ar Ukrainu cilvēktiesību dialogā 2024. gada 25. aprīlī.

Dzimumu līdztiesība ir pilnībā integrēta visā ES atbalstā Ukrainai. ES ir apņēmusies nodrošināt pilnīgu pārskatatbildību par Krievijas pilna mēroga iebrukuma laikā īstenoto ar konfliktiem saistīto seksuālo vardarbību un cenšas visos centienos reaģēt uz Krievijas agresijas karu pret Ukrainu un tā ietekmi uz sievietēm un meitenēm īstenot dzimumresponsīvu, uz izdzīvojušajiem vērstu un traumu jutīgu pieeju. Izmantojot UN Women īstenoto programmu EU4Recovery, ES atbalsta darbības, kuru mērķis ir novērst ar dzimumu saistītu vardarbību un sniegt atbalstu cietušajiem un izdzīvojušajiem. ²⁶⁹ Programmas mērķis ir arī stiprināt tiesu iestāžu pieejamību, juridiski nodrošinot pilnvērtīgas iespējas cietušajiem un izdzīvojušajiem un stiprinot tieslietu nozarē iesaistīto personu spējas.

Ņemot vērā to, ka Krievijas agresijas kara pret Ukrainu dēļ ES ierodas nepieredzēti liels skaits neaizsargātu cilvēku, galvenokārt sievietes un bērni, ES ir pastiprinājusi centienus novērst cilvēku tirdzniecības riskus, stiprinot EMPACT operatīvo rīcības plānu cilvēku tirdzniecības apkarošanai. EMPACT (Eiropas daudzdisciplīnu platforma pret noziedzības draudiem) ir drošības iniciatīva, ko virza ES dalībvalstis, lai identificētu organizētās un smagās ²⁷⁰ starptautiskās noziedzības radītos draudus, noteiktu to prioritātes un novērstu tos. Eiropola vadībā ir izstrādāta īpaša operatīvā darbība EMPACT cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā, lai vērstos pret cilvēku tirdzniecību, kas saistīta ar Austrumu partnerības valstīm, jo īpaši Ukrainu un Moldovu, īpašu uzmanību pievēršot no Ukrainas uz laiku pārvietoto personu ekspluatācijas riskam. Moldovā dzimumvērīgs projekts reaģēšanai uz krīzi atbalsta neaizsargātas kopienas, uzlabojot piekļuvi pamatpakalpojumiem.

Dzimumu līdztiesība tiek pienācīgi ņemta vērā arī ES garīgās veselības atbalstā pārvietotajām personām no Ukrainas, no kurām lielākā daļa ir sievietes un bērni. Programma “ES – veselībai” ir piešķirusi vairāk nekā 3 miljonus EUR, lai finansētu NVO vadītus projektus, kuru mērķis ir uzlabot no Ukrainas pārvietoto personu garīgo veselību un psiholoģisko labbūtību gan pašā valstī, gan ES. Programma sadarbībā ar ²⁷¹ Starptautisko Sarkanā Krusta un Sarkanā Pusmēness biedrību federāciju finansē arī psiholoģiskās pirmās palīdzības un traumu atbalsta sniegšanu piespiedu kārtā pārvietotām personām 28 valstīs. Projekta budžets ir 31,2 miljoni EUR, un tā mērķis ir sniegt atbalstu cietušajiem, kā arī uzlabot pirmās palīdzības sniedzēju spējas situācijā, kad piespiedu pārvietošana ir izraisījusi ar dzimumu saistītas vardarbības pieaugumu, kas smagi negatīvi ietekmē cietušo garīgo veselību. Tā kā 62 % no pārvietotajām personām no Ukrainas projekta valstīs ir sievietes, projektā liels uzsvars tiek likts uz dzimumu. Sievietēm ir arī būtiska nozīme kā pirmās palīdzības sniedzējām, jo viņas veido 73,5 % no pirmās palīdzības sniedzējiem, kas apmācīti psiholoģiskajā pirmajā palīdzībā un psihosociālajā atbalstā. Līdz 2024. gada oktobrim kopumā 23 680 veselības aprūpes speciālisti, brīvprātīgie, pirmās palīdzības sniedzēji un citi speciālisti ir apmācīti sniegt psiholoģisko pirmo palīdzību un garīgās veselības un psihosociālo atbalstu, savukārt aptuveni 500 000 pārvietoto personu bija saņēmušas atbalstu.

267 <https://www.euam-ukraine.eu/news/war-crimes-documentation-in-ukraine-building-a-network-for-justice/>

268 <https://www.euam-ukraine.eu/news/ukraine-endorses-strategic-law-enforcement-reform-plan-to-align-with-eu-standards/>

269 <https://www.undp.org/ukraine/projects/eu4recovery-empowering-communities-ukraine-eu4recovery#:~:text=EU4Recovery%20is%20employing%20an%20area,of%20individuals%20at%20community%20level>

270 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en

271 23 ES dalībvalstis, kā arī Norvēģija, Islande, Moldova, Melnkalne un Ukraina.

Dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana ES ārējā darbībā

ES veicina dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm savās starptautiskajās partnerībās, politiskajos un cilvēktiesību dialogos ar trešām valstīm, ES tirdzniecības politikā, kā arī ES kaimiņattiecību un paplašināšanās politikā. ES rīcības plāns par dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm ārējās attiecībās (Dzimumu līdztiesības rīcības plāns GAP III), kas pieņemts 2021. gadā un pagarināts līdz 2027. gadam, turpina virzīt centienus izvirzīt dzimumu līdztiesību ES ārējās darbības priekšplānā.²⁷² Tajā ir paredzēta dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana visās ārpolitikas jomās un nozarēs, sākot no ES finansētas humānās palīdzības līdz civilajām KDAP misijām, kā arī investīcijās, ko veic Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai plus, vai ES sadarbībā ar tās kaimiņreģionu, tostarp kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm. GAP III ir noteikts vērienīgs mērķis, ka līdz 2025. gadam vismaz 85 % no ES jaunajām ārējām darbībām ir jāveicina dzimumu līdztiesība un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un meitenēm. Kumulatīvie dati par 2021.–2023. gadu liecina, ka 78,4 % no visām ārējām darbībām ir dzimumresponsīvas vai mērķtiecīgas,²⁷³ kas ir ievērojams pieaugums salīdzinājumā ar 64,7 % 2019. gadā.

Eiropas komandas pieeja, kas apvieno ES, tās dalībvalstis ar to diplomātisko tīklu, finanšu iestādes un īstenotājorganizācijas, kā arī EIB un ERAB, lai uzlabotu koordināciju un palielinātu Eiropas ietekmi starptautiskajā arēnā, ir ES ārējās darbības pieejas pamatā. Tas ir ļāvis dzimumu līdztiesības centienus pilnībā integrēt stratēģijā Global Gateway 300 miljardu EUR apmērā izglītības, veselības, digitālajā, enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā, veicinot iekļaujošāku taisnīgu, zaļu un digitālu pārkārtošanos. Nesen uzsāktās mērķtiecīgās darbības cita starpā veicina pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un cīņu pret dzimumbalstītu vardarbību Bangladešā, dzimumvērtīgu sociālo aizsardzību Malāvijā, dzimumu līdztiesību, mieru un sociālo kohēziju konfliktu skartajos Kamerūnas reģionos, sieviešu vadītu zaļo pārkārtošanos Vjetnamā un iekļaušanu un sociālo kohēziju Latīņamerikā un Karību jūras reģionā.

Cieši sadarbojoties ar starptautiskajām un attīstības finansēšanas iestādēm, ES mērķis ir palielināt inovatīva finansējuma ietekmi un vēl vairāk integrēt dzimumu perspektīvu EFIA+ veiktajās investīcijās, lai cita starpā veicinātu sieviešu piekļuvi finansējumam, uzņēmējdarbību un dalību darba tirgū. 72 % no visām 2023. gadā paziņotajām EFIA+ operācijām ir integrēta dzimumu līdztiesības pieeja.

ES turpina censties padarīt tās finansēto humāno palīdzību jutīgāku pret sievietēm, meiteņu, vīriešu un zēnu atšķirīgajām vajadzībām un spējām, tostarp pieprasot partneriem veikt dzimumsensitīvu riska analīzi²⁷⁴ un izmantojot dzimuma vecuma rādītāju, lai izsekotu un novērtētu, cik lielā mērā ES finansētās humānās palīdzības darbībās ir integrēti dzimuma un vecuma apsvērumi.²⁷⁵ Šis

272 Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “ES Dzimumu līdztiesības rīcības plāns (GAP) III. Vērienīga programma dzimumu līdztiesībai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm ES ārējā darbībā”, JOIN(2020) 17 final.

273 85 % darbību saskaņā ar Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē”, 75 % darbību saskaņā ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu 2021.–2027. gadam un 28 % darbību saskaņā ar kopējo ārpolitiku un drošības politiku, 88 % humānās palīdzības operāciju 2022. gadā un 87 % darbību 2023. gadā.

274 Dzimumsensitīva riska analīze palīdz gūt labāku priekšstatu par sievietēm, meiteņu, zēnu un vīriešu lomām, piekļuvi resursiem, pastāvošo nevienlīdzību un atbalstošām vietējām struktūrām, īpašajām vajadzībām, neaizsargātību, riskiem, pārvarēšanas stratēģijām un spējām.

275 Gender-Age Marker Toolkit, https://ec.europa.eu/echo/files/policies/sector/gender_age_marker_toolkit.pdf.

instrumenti tiek pastāvīgi izmantoti kopš 2014. gada, un tā mērķis ir uzlabot humānās palīdzības kvalitāti, nodrošinot, ka katrā darbībā tiek ņemts vērā dzimums un vecums. ES ir arī konsekventi finansējusi cīņu pret dzimumbalstītu vardarbību un atbalstu sievietēm un meiteņu seksuālās un reproduktīvās veselības un tiesību vajadzībām humanitārā situācijā. Divās 2024. gada civilās aizsardzības foruma sesijās galvenā uzmanība tika pievērsta dzimumu iekļaušanai – attiecīgi civilās aizsardzības vienībās un iekļaujošās ārkārtas patversmēs. Iekļaušanai veltīta lapa ir izveidota arī kā daļa no Savienības Civilās aizsardzības zināšanu tīkla.²⁷⁶

Dzimumu līdztiesība ir arī svarīgs elements ES sadarbībā ar kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm. Ikgadējā paplašināšanās dokumentu kopumā Eiropas Komisija sniedz detalizētu novērtējumu par pašreizējo stāvokli katrā kandidātvalstī un potenciālajās kandidātvalstīs un izklāsta pamatnostādnes par reformu prioritātēm. Paketē vienmēr ir iekļauts dzimumu līdztiesības un sievietes tiesību novērtējums. Pievienošanās sarunu kontekstā Eiropas Komisija arī pastāvīgi uzrauga norises dzimumu līdztiesības jomā un valstu centienus apkarot ar dzimumu saistītu vardarbību. 2024. gada jūnijā Eiropas Savienība sāka pievienošanās sarunas ar Ukrainu un Moldovu, kas nozīmē, ka Eiropas Komisija plāno veikt novērtējumu par dzimumu līdztiesības un sievietes tiesību stāvokli abās valstīs.

Pēc tam, kad 2023. gada oktobrī darbu sāka Austrumu partnerības (AP) Dzimumu līdztiesības darba grupa – platforma dzimumu līdztiesības īstenošanas uzlabošanai visās piecās Austrumu partnerības ilgtermiņa politikas prioritātēs –, 2024. gada februārī, maijā un decembrī tika rīkoti trīs veiksmīgi pasākumi, kas ļāva dalībniekiem apspriest problēmas, labu praksi un atziņas, kas gūtas dzimumu līdztiesības politikas un programmu jomā.

ES globālās partnerības un daudzpusējie centieni dzimumu līdztiesības jomā

ES turpināja izmantot katru iespēju, lai veicinātu un aizstāvētu to, ka sievietes un meitenes var pilnībā izmantot visas cilvēktiesības, izmantojot savas globālās un daudzpusējās saistības. Tā cieši sadarbojās ar Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmu, tostarp UN Women, Apvienoto Nāciju Organizācijas Iedzīvotāju fondu, UNICEF, Cilvēktiesību padomi un ANO Ģenerālās asamblejas Trešo komiteju. ES turpināja atbalstīt Konvencijas par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu (CEDAW) pilnīgu īstenošanu un dažādos daudzpusējos forumos veicināt sievietes cilvēktiesību aizstāvju, sievietes (tiesību) organizāciju un jauniešu vadītu organizāciju darbu. ES arī uzrauga un atbalsta 5. ilgspējīgas attīstības mērķa par dzimumu līdztiesību īstenošanu visos pārvaldības līmeņos, veicot pētījumus, kuru mērķis ir dot vietējām pašvaldībām iespēju vietējo IAM projekta ietvaros pielāgot globālos mērķus to konkrētajam kontekstam.²⁷⁷

ES piedalījās Sievietes statusa komisijas 68. sesijā (CSW68), kas notika ANO galvenajā mītnē Ņujorkā 2024. gada martā. ES uzaicināja pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus bijušās ES līdztiesības komisāres Helena Dalli vadītajā delegācijā. Savas informēšanas ietvaros ES arī organizēja četrus papildu pasākumus, tostarp paaudžu dialogu, ko rīkoja un vadīja ES jaunatnes delegāti un kura

²⁷⁶ <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/about-knowledge-network>

²⁷⁷ JRC vietējo IAM projekts atspoguļo ES apņemšanos integrēt dzimumu līdztiesību visos IAM un pārvaldības līmeņos. Brošūrā “Nav vēl viens 5. IAM” ir apkopotas problēmas, paraugprakse un ieteikumi dzimumu līdztiesībai Eiropas Savienībā, galveno uzmanību pievēršot tam, lai vietējās pašvaldības varētu pielāgot globālos mērķus savam unikālajam kontekstam. Turpmākās pētniecības, kas pašlaik tiek pārskatīta, mērķis ir uzlabot 5. IAM uzraudzības sistēmas, veicinot pēc dzimuma sadalītus datus, līdzdalības pieejas un intersekcionalu analīzi, tādējādi veicinot pārveidojošu politiku, kas mazina plaisu starp globālajiem mērķiem un vietējo realitāti.

nosaukums bija “HerPower: Izglītības spēks dzimumu līdztiesības jomā” sadarbībā ar UNICEF. ES nostiprināja savu lomu kā labi koordinēts progresīvs reģionālais bloks CSW68. Nobeiguma dokuments ir unikāls, jo tajā dzimumu aspekts ir piemērots nabadzības izskaušanai, sociālajai politikai un galvenajiem starptautisko finanšu jautājumiem, piemēram, parādiem, nodokļiem, starptautiskajai tirdzniecībai un starptautiskās finanšu arhitektūras reformai. Tekstā ir pausta stingra apņemšanās attiecībā uz sieviešu tiesībspēju un rīcībspēju, ekonomisko autonomiju un neatkarību, kuras pamatā ir viņu tiesības strādāt un kuras pamatā ir vienlīdzīga aprūpes un māsaimniecības pienākumu sadale starp sievietēm un vīriešiem māsaimniecībā. Tā arī apņemas ieguldīt aprūpes ekonomikā.

Būdamā līdztiesības koalīcijā ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai, Eiropas Komisija turpināja atbalstīt Paaudžu līdztiesības forumu, kas ir globāla daudzpusēja ieinteresēto personu iniciatīva, kura tika uzsākta 2021. gadā, lai veicinātu sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību visā pasaulē, un ir šā foruma partnere.²⁷⁸ Tādējādi Komisija atbalstīja labāku koordināciju ar dažādām ieinteresētajām personām, tostarp pilsonisko sabiedrību, lai veicinātu dzimumu līdztiesību Globālajā digitālajā paktā, Nākotnes paktā un Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās²⁷⁹ asamblejas 79. sesijā. 2024. gada pārskatatbildības ziņojumā ir uzsvērts reālais progress virzībā uz dzimumu līdztiesības mērķiem, ko ir sekmīgi nodrošinājis Paaudžu līdztiesības forums un tā apņēmīgie saistību veidotāji.²⁸⁰

Līdztekus ANO 29. klimata pārmaiņu konferencei, kas 2024. gada novembrī notika Baku, ES kopā ar Zviedrijas Starptautiskās attīstības sadarbības aģentūru un sadarbībā ar UN Women rīkoja paneldiskusiju “Ieguldījums dzimumu līdztiesībā taisnīgai un zaļai pārejai”. Diskusijā tika uzsvērtā klimata krīzes ietekme uz dzimumu līdztiesību: sievietes un meitenes visvairāk izjūt klimata pārmaiņu ietekmi, savukārt dzimumu nelīdztiesība pastiprinās kā klimata pārmaiņu sekas. Tomēr sieviešu tiesību organizācijām var būt svarīga loma lēmumu pieņemšanas procesos, kas saistīti ar finansējumu klimata jomā.

ES turpināja iestāties par dzimumu līdztiesību un veicināt to galvenajos daudzpusējos forumos, piemēram, G7 un G20. ES bija izšķiroša nozīme G7 Dzimumu līdztiesības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanas sievietēm darba grupā. Tas veicināja diskusijas par cīņu pret dzimumbalstītu vardarbību un sieviešu ekonomisko iespēcinātību G7 sabiedrībās un pasaulē, tostarp G7 ministru sanāksmē par dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, kas notika Matērā 2024. gada oktobrī. Trešais dzimumu nevienlīdzības infopanelis²⁸¹, kas ir ikgadējs nodevums, lai uzraudzītu progresu virzībā uz dzimumu līdztiesību G7 valstīs un ES kopš 2022. gada, tika publicēts 2024. gada jūnijā pirms G7 līderu samita.

2024. gads bija arī pirmais gads, kad G20 ietvaros darbojās īpaša darba grupa pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm, kā paziņots 2023. gada Deli līderu deklarācijā. Brazīlijas prezidentūras aizgādībā diskusijās galvenā uzmanība tika pievērsta līdztiesībai, tostarp autonomijai un aprūpes ekonomikai, cīņai pret mizogīniju un vardarbību un klimata pārmaiņām. 2024. gada oktobrī Brazīlijā notika G20 ministru sanāksme par pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm. Tas deva iespēju G20 valstīm un ES atkārtoti apstiprināt savu apņemšanos panākt dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu

278 <https://commitments.generationequality.org/>

279 <https://www.un.org/techenvoy/global-digital-compact>; <https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future>

280 <https://commitments.generationequality.org/accountability-report-2024>

281 <https://www.pariopportunita.gov.it/it/news-e-media/news/2024/g7-dashboard-on-gender-gaps-2024-eng/#:~:text=The%20Dashboard%20on%20Gender%20Gaps,opportunities%20between%20men%20and%20women>

iespēju nodrošināšanu sievietēm un paātrināt progresu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, kā ziņots īpašā priekšsēdētāja paziņojumā.²⁸²

Dzimumu līdztiesība joprojām ir arī centrālais elements ES partnerībās ar dažādām organizācijām un reģioniem visā pasaulē. ES turpina atbalstīt Savienību Vidusjūrai, īstenojot 2022. gada oktobrī Madridē pieņemto Savienības Vidusjūrai 5. ministru deklarāciju par sieviešu lomas stiprināšanu sabiedrībā, galveno uzmanību pievēršot tiesiskā regulējuma uzlabošanai, sieviešu piekļuves vadošajai lomai uzlabošanai, sieviešu līdzdalības palielināšanai ekonomiskajā dzīvē un vardarbības pret sievietēm un meitenēm apkarošanai. ES arī atbalsta jauniešu vadītas darbības, ko vada Savienība Vidusjūrai, kā arī Annas Lindes fonds.²⁸³

Ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana

ES apņemšanās izbeigt ar dzimumu saistītu vardarbību pēdējo gadu laikā ir pastāvīgi izpaudusies praktiskos pasākumos un finansējumā. 2023. un 2024. gadā ES no sava humānās palīdzības budžeta piešķīra aptuveni 50 miljonus EUR mērķtiecīgām darbībām ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai, mazināšanai un reaģēšanai uz to ārkārtas situācijās – salīdzinājumā ar 41,3 miljoniem EUR 2022. gadā un 33,1 miljonu EUR 2021. gadā.

ES turpina atbalstīt iniciatīvu “Spotlight”, kas ir lielākā globālā iniciatīva, kuras mērķis ir līdz 2030. gadam izskaust visu veidu vardarbību pret sievietēm un meitenēm un kuru ES sāka 2017. gadā kopā ar Apvienoto Nāciju Organizāciju. Sešus gadus pēc iniciatīvas “Spotlight” uzsākšanas tā ir pilnībā īstenota piecos reģionos, izmantojot 26 valstu programmas, 5 reģionālās programmas un divas programmas ar ANO trasta fondiem. Pateicoties tās panākumiem, tā tika izraudzīta par vienu no 12 ietekmīgām iniciatīvām IAM ietvaros. Ieejot iniciatīvas “Spotlight” 2.0. posmā, ES un ANO strādā pie tā, lai atbalstītu iniciatīvas sasniegumus un zināšanas, izmantojot iniciatīvas “Spotlight” augsta līmeņa ietekmes programmu vardarbības izskaušanai 16,5 miljonu EUR apmērā līdz 2030. gadam un turpinot ieguldīt jaunās valstu un reģionālajās programmās. Valstu līmenī Eiropas Komisija līdz šim ir piešķīrusi EUR 36 miljonus “Spotlight 2.0” Ugandā, Sjerraleonē un Ekvadorā, savukārt EUR 20 miljoni ir paredzēti Āfrikas reģionālās programmas otrajam posmam.

“Spotlight” digitālās iesaistes kampaņa #WithHer ir pamatā ES centieniem apkarot dzimumu stereotipus un kaitīgas sociālās normas, kas ir viens no dzimumbalstītas vardarbības pamatcēloņiem. #WithHer koncentrējas uz tiešsaistes sarunu vadīšanu starp kultūras ietekmētājiem un platformas nodrošināšanu aktīvistu un izdzīvojušo stāstiem. Kampaņa kopš 2021. gada ir sasniegusi vairāk nekā 224 miljonus lietotāju X (agrāk Twitter), Facebook un Instagram un ar rūpīgi izstrādātiem vēstījumiem ievērojami palīdz apstrīdēt kaitīgas dzimumu normas un stereotipus. Kampaņas #WithHer panākumu rezultātā tika izveidots fonds WithHer, lai tieši nodrošinātu resursus sešu vietējo sieviešu organizāciju kohortai, kas strādā, lai izbeigtu vardarbību pret sievietēm un meitenēm. Aptuveni 70 % līdzekļu (USD 500 000) ir tieši novirzīti dotāciju saņēmējām organizācijām kā elastīgas neierobežotas dotācijas, kas ļauj dotāciju saņēmējiem segt organizatoriskās pamatizmaksas, kuras reti tiek segtas no projektu finansējuma.

Ar ES GAP III rīcības plānu dzimumu līdztiesības jomā ES apņēmas palielināt finansiālo un politisko atbalstu sieviešu tiesībām un feministu organizācijām partnervalstīs un vērsties pret

282 <https://www.g20.utoronto.ca/2024/241011-women-chair-statement.html>

283 Piemēram, Savienības Vidusjūrai Jaunatnes forums, Savienības Vidusjūrai Jaunatnes laboratorija 2024. gadam, Savienības Vidusjūrai darbsemināri un sanāksmes par pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, Annas Lindas fonda Jaunās pilsoniskās sabiedrības līderības programma vai programma “Jaunatne darbībā” Vidusjūras reģionā.

sarūkošo pilsoniskās sabiedrības telpu, kas saasina pretreakciju pret sieviešu cilvēktiesībām, ierobežojot cilvēku spēju saukt pie atbildības savas valdības. Sieviešu tiesību organizācijām un feministu kustībām ir izšķiroša nozīme ilgtermiņa progresā veicināšanā, pievēršoties dzimumu nevienlīdzības strukturālajiem virzītājspēkiem, piemēram, patriarhālajām sistēmām, kaitīgām sabiedrības normām un kultūras praksei, kas turpina ar dzimumu saistītu vardarbību un diskrimināciju. Vēl viens praktisks rezultāts ES apņēmībai izbeigt vardarbību pret sievietēm un meitenēm ir 22 miljonu EUR vērtā programma “Interesu aizstāvība, koalīcijas veidošana un pārveidojoša feministu rīcība vardarbības pret sievietēm izbeigšanai”, kas tika sākta līdztekus ANO 2024. gada samitam par nākotni.

Vienlaikus ES ir izmantojusi visus tās rīcībā esošos instrumentus, lai apkarotu ar dzimumu saistītas vardarbības nožēlojamo stāvokli ārkārtas situācijās un ar konfliktiem saistītu seksuālu vardarbību. ES ieguldīja 2 miljonus EUR Globālajā cietušo fondā, finansējot reparācijas un tiesisko aizsardzību personām, kas cietušas ar konfliktiem saistītā seksuālā vardarbībā. Vairākās pasaules valstīs Globālā apgādnieka zaudējuma fonda darbs ir licis valdībām spert pirmos soļus, lai izstrādātu saistītos tiesību aktus un konceptualizētu kompensācijas programmas. Līdz šim vairāk nekā 3000 izdzīvojušie ir saņēmuši vai sākuši saņemt visaptverošus pagaidu reparācijas pasākumus, īstenojot projektus Gvinejā, Kongo Demokrātiskajā Republikā, Irākā un Turcijā (tostarp izdzīvojušie no Sīrijas). 2024. gada septembrī ES arī sasauca pirmo augsta līmeņa dialogu starp Eiropas Komisijas Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorātu un Apvienoto Nāciju Organizācijas Iedzīvotāju fondu. ES cieši sadarbojās ar ANO ģenerālsekretāra īpašo pārstāvi jautājumos par seksuālo vardarbību konfliktu laikā un veicināja viedokļu apmaiņu ar Politikas un drošības komiteju. Atzīmējot Starptautisko dienu seksuālas vardarbības izskaušanai konfliktu laikā, 19. jūnijā ES Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos Žuzeps Borels (Josep Borrell) un ANO īpašā pārstāve jautājumos par seksuālu vardarbību konfliktu laikā Pramila Patena (Pramila Patten) nāca klajā ar kopīgu paziņojumu.

Ierobežojoši pasākumi (sankcijas) ir vēl viens svarīgs ES instruments, lai stiprinātu pārskatatbildību par dzimumbalstītu seksuālu vardarbību, kas saistīta ar konfliktiem. 2024. gada aprīlī ES saskaņā ar savām globālajām cilvēktiesību sankcijām (EUGHRSR) noteica ierobežojošus pasākumus pret trim vienībām saistībā ar plaši izplatīto seksuālo un ar dzimumu saistīto vardarbību, ņemot vērā to atbildību brutālajos un neselektīvajos teroristu uzbrukumos, kas 2023. gada 7. oktobrī notika visā Izraēlā.²⁸⁴ Vienlaikus ES ir pastāvīgi aicinājusi nekavējoties panākt pamieru, izbeigt uzbrukumus civiliedzīvotājiem un iznīcināt svarīgu civilo infrastruktūru, kā arī aizsargāt pārvietotās personas. ES ir aktīvi atbalstījusi starptautiskos partnerus un sadarbojusies ar tiem taustāmos neatgriezeniskos pasākumos virzībā uz divu valstu risinājumu, tostarp 2024. gada septembrī izveidojot Globālo aliansi divu valstu risinājuma īstenošanai. Iniciatīva, kuru kopīgi vada ES un kurā piedalās 100 valstis un starptautiskās organizācijas, nodrošina platformu sadarbībai ar reģionālajiem un starptautiskajiem partneriem, lai nodrošinātu un veicinātu Izraēlas un Palestīnas konflikta politisku noregulējumu. ES 2024. gadā ir arī ievērojami palielinājusi humāno palīdzību, piešķirot Palestīnai 237 miljonus EUR,²⁸⁵ un centusies atbalstīt sievietes un meitenes Palestīnā, izmantojot iniciatīvas, kas vērstas pret dzimumbalstītu vardarbību un aizsardzības pasākumiem. Augstais pārstāvis 2025. gada 18. janvārī ES vārdā nāca klajā ar paziņojumu, kurā sirsnīgi puda gandarījumu par vienošanos par pamieru Gazā, kas paredz pakāpeniski atbrīvot ķīlniekus, izbeigt karadarbību un

284 Padomes Lēmums (KĀDP) 2024/1074. Sarakstā iekļautās vienības ir Al-Quds brigādes, Palestīniešu islāma džihāda bruņotais atzars, ko ES ir iekļāvusi teroristu organizāciju sarakstā; Nukhba spēki – ES sarakstā iekļautās teroristu organizācijas Hamas īpašo spēku vienība; un Qassam brigādes, Hamas militārais spārns.

285 Šo nosaukumu neinterpretē kā Palestīnas valsts atzīšanu, un tas neskar dalībvalstu individuālo nostāju šajā jautājumā.

atvieglot humanitārās ciešanas Gazā. ²⁸⁶Beidzoties pamiera vienošanās pirmajam posmam 2025. gada martā, ES aicināja ātri atsākt sarunas par otro posmu.

ES arī atbalsta īpašus projektus ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanai. Tie ietver gan atbalsta sniegšanu personām, kas pārcietušas ar dzimumu saistītu vardarbību, un palīdzības sniegšanu cilvēktiesību pārkāpumu pret sievietēm un meitenēm Etiopijā dokumentēšanā un ziņošanā par tiem²⁸⁷, gan dzimumu stereotipu apkarošanu Austrumu partnerībā²⁸⁸, cietušo un izdzīvojušo personu nosūtīšanas sistēmu stiprināšanu un atbalstu dzimumsensitīvu tiesību aktu izstrādei kibervardarbības jomā Rietumbalkānos²⁸⁹.

Sievietes, miers un drošība

ES turpināja strādāt, lai īstenotu ES stratēģisko pieeju sievietēm, mieram un drošībai (SMD) un tās rīcības plānu, strādājot pie tā, lai vēl vairāk integrētu dzimumu līdztiesības perspektīvu ES diplomātijā, politiskajā dialogā un politikas lēmumos. ES rīcības plāna attiecībā uz sievietēm, mieru un drošību (SMD) termiņš tika pagarināts līdz 2027. gadam, lai to saskaņotu ar daudzgadu finanšu shēmu un GAP III. ANO Drošības padomes atklātajās debatēs par sievietēm, mieru un drošību 2024. gada 25. oktobrī ES vēstnieks dzimumu līdztiesības un dažādības jautājumos Ronner-Grubic nāca klajā ar paziņojumu "Sieviešu dalība starptautiskajā mierā un drošībā no teorijas līdz praksei".

ES sniedza ieguldījumu programmā "Sievietes, miers un drošība",

- atbalstot projektus dzimumu līdztiesības, drošības un miera uzturēšanas jomā Moldovā, kā arī Mongolijā, Indonēzijā un citās Āzijas valstīs, atbalstot Dienvidaustrumāzijas valstu asociāciju (ASEAN);
- atbalstīt atmiņēšanas centienus, lai valsts iekšienē pārvietotās personas Azerbaidžānā varētu droši atgriezties;
- atbalstīt sieviešu vadošo lomu agrīnās brīdināšanas un civilās aizsardzības mehānismos Mjanmā;
- pieņemt valsts rīcības plānu attiecībā uz SMD Vjetnamā;
- atbalstīt oficiālu kopienas agrīnās brīdināšanas un agrīnās reaģēšanas sistēmu izveidi Somālijā; un
- atbalstīt SMD programmas institucionalizāciju un lokalizāciju Filipīnās.

ES ir arī izmantojusi savas diplomātiskās pilnvaras, lai

286 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/01/18/israelpalestine-statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-welcoming-the-ceasefire-and-hostage-deal-in-gaza/>

287 "Uz izdzīvošanu vērstu reaģēšanas pasākumu stiprināšana: Holistiska, visaptveroša, uz izdzīvošanu vērsta dzimumbalstīta vardarbība ārkārtas situāciju plānošanā Tigrājā (5 miljoni EUR, 12/2021-08/2024) un "Uzlabot tiesu iestāžu pieejamību ar dzimumu saistītas vardarbības upuriem, izmantojot vietēju iesaisti Etiopijas Afaras un Amharas reģionos" (1 miljons EUR, 12/2023-06/2025).

288 "ES 4 dzimumu līdztiesība: "Kopā pret dzimumu stereotipiem un ar dzimumu saistītu vardarbību II", ko īsteno UNFPA un UN Women.

289 "EU4 Gender Equality – Women's Economic Empowerment and Ending Violence Against Women" ("ES4 dzimumu līdztiesība — pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm ekonomikā un vardarbības pret sievietēm izbeigšana"), ko īsteno Rietumbalkānu valstīs (Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā*, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā, Serbijā). *Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

- organizēt diplomātiskus brīfingus par SMD Indonēzijā un ASEAN vajadzībām;
- Turkmēnistānā organizēt līdzekļu devēju grupu dzimumu līdztiesības jautājumos;
- iekļaut sieviešu tiesības darba kārtībā cilvēktiesību dialogos starp ES un Indonēziju, Turkmēnistānu, Uzbekistānu, Laosu, Kazahstānu un Uzbekistānu; un
- rīkot dažādas sanāksmes ar cilvēktiesību aizstāvēm sievietēm un sniegt viņām tiešu atbalstu, piemēram, Pakistānā.

Kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) misijām un operācijām saskaņā ar Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumenta tematisko programmu mieram, stabilitātei un konfliktu novēršanai joprojām bija būtiska nozīme SMD programmas īstenošanā. Saskaņā ar civilo operāciju komandiera operatīvajām pamatnostādnēm par dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu misijas savos uzraudzības, darbaudzināšanas, konsultēšanas un apmācības pasākumos īsteno plašu dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas pasākumu klāstu. Profilakse un aizsardzība ir būtiski misiju pilnvaru aspekti, kas virza to darbu, novēršot un aizsargājot sievietes un meitenes no seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības, kas saistīta ar konfliktiem. To mērķis ir arī palielināt sieviešu līdzdalību civilās drošības sektora reformā, atbalstot attiecīgās sieviešu asociācijas, palielinot sieviešu iespējas virzīties uz priekšu karjerā un reformējot cilvēkresursu politiku dzimumsensitīvā veidā.

ES arī turpināja tikties ar sieviešu nevalstisko struktūru pārstāvjiem no dažādām pasaules daļām un atbalstīt sieviešu un meiteņu pilnīgu, vienlīdzīgu un jēgpilnu līdzdalību un līderību konfliktu novēršanā un atrisināšanā. Īpaša uzmanība joprojām tika pievērsta sieviešu mediatoru lomas stiprināšanai visos mediācijas virzienos, izmantojot dzimumu līdztiesības konsultanta palīdzību, kurš atbalsta ES mediācijas mehānismu, lai nodrošinātu dzimumresponsīvu pieeju visos mediācijas uzdevumos. ES sniedza atbalstu sievietēm kā "iekšējām vidutājām"²⁹⁰ dažādos konfliktu kontekstos, izmantojot īstenošanas partnerus, un pasūtīja pētījumu par reģionālajiem sieviešu vidutāju tīkliem. ES arī organizēja regulāru viedokļu apmaiņu par reģionālo sieviešu mediatoru tīklu lomu un veicināja ES Miera mediācijas prakses kopienas izveidi un darbsemināru par mediāciju un pārejas tiesiskumu (abi notika 2024. gada oktobrī).

ES sniedza mērķtiecīgu atbalstu, lai palielinātu sieviešu līdzdalību Tuvo Austrumu miera procesā. 1 miliona EUR vērtais Sieviešu konsultatīvās padomes projekts, kas pašlaik ir otrajā posmā, atbalsta sieviešu līdzdalību Sīrijas miera procesā. Sieviešu konsultatīvā padome ir pirmais dzimumu iekļaušanas mehānisms, kas izveidots ANO īpašajai politiskajai misijai. Valde ir 2016. gadā izveidota 15 sieviešu grupa no Sīrijas, kuras uzdevums ir konsultēt ANO īpašo sūtni par visiem politiskā procesa aspektiem. Tās mērķis ir nodrošināt sieviešu būtisku pārstāvību miera sarunās, sadarbojoties ar vietējām, valsts, reģionālām un starptautiskām politiskām ieinteresētajām personām. Grupai ir izdevies apkopot visu vēlēšanu apgabalu viedokļus, tostarp par strīdīgākiem jautājumiem, piemēram, Konstitūcijas projekta sagatavošanu.

Sudānā ES sniedza atbalstu iekļaujošam politiskam procesam, uzsvāru liekot uz (jaunu) Sudānas sieviešu lomu, izmantojot trīs civilo ieinteresēto personu konsultāciju kārtas un īpašu jaunatnes dialogu, kā arī atbalstu seksuālas ar konfliktiem saistītas vardarbības upuriem. Etiopijā papildus esošajiem politiskajiem dialogiem ir plānots turpmāks garīgās veselības un psihosociālais atbalsts un atbalsts personām, kas cietušas no seksuālas ar konfliktiem saistītas vardarbības. Centrālāfrikas Republikā un Mozambikā ES finansēja projektu, kura mērķis ir palielināt sieviešu efektīvu līdzdalību bruņotajos spēkos un mijiedarbībā starp militārajiem un civiliedzīvotājiem. Filipīnu

²⁹⁰ Iekšējās informācijas nesēju mediācija ir pārveidojoša, vietēja līmeņa pieeja miera veidošanai, kurā uzticami kopienas locekļi, kas pazīstami kā iekšējās informācijas nesēji, risina vietējos konfliktus, izmantojot dialogu.

autonomajā reģionā Bangsaramo programma par palīdzību nometņu pārveidei, izmantojot iekļaušanu, vardarbības novēršanu un ekonomisko iespēju nodrošināšanu integrē dzimumu perspektīvu savos centienos pārvērst sešas lielākās deklarētās Moro Islāma atbrīvošanas frontes nometnes par miermīlīgām un produktīvām kopienām.

2024. gada sākumā tika noteikta arī jauna ES dzimumresponsīva konfliktu analīzes metodika, kā paredzēts ES Stratēģiskajā kompasā, pamatojoties uz kopīgu ES un ANO dzimumresponsīvu konfliktu analīzi, kas notika no 2024. gada maija līdz septembrim. Mācībās tika izmēģināta gan kopīgā metodika (integrējot Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu un ES metodiku), gan kopīgā ES un ANO partnerības pieeja.

Sieviešu un meiteņu cilvēktiesību stāvoklis Afganistānā 2024. gadā turpināja pasliktināties. Līdz ar "tikumības likuma" kodifikāciju 2024. gada augustā Taliban ir institucionalizējis oficiālu diskriminācijas sistēmu, ierobežojot sieviešu spēju piedalīties ne tikai politikā, bet arī sociālajās, ekonomiskajās un izglītības darbībās. Joprojām pastāv vidējās izglītības aizliegums, un Taliban turpina sistemātiski ierobežot piekļuvi formālās izglītības sistēmai, ierobežojot izglītības iespēju izvēli un pat ierobežojot izglītību ārvalstīs. Izņēmumi dažās nozarēs, piemēram, veselības jomā, kas sākotnēji tika aiztaupītas, kopš tā laika ir atcelti (sievietēm 2024. gada decembrī tika liegts apmeklēt medicīnisko apmācību). Aizliegumi attiecībā uz sieviešu dzimuma darba ņēmējām NVO (2022. gada decembris) un ANO aģentūrās (2023. gada aprīlis) nav atcelti. Netikumības novēršana, tikumības veicināšana (PVPV) de facto ministrija ir ieguvusi papildu izpildes pilnvaras un turpina īstenot ekonomiskus, sociālus, privātus un politiskus ierobežojumus pret sievietēm. Sievietes regulāri tiek pakļautas miesas sodiem (arī publiski) šariata tiesās.

ES joprojām ir apņēmības pilna atbalstīt Afganistānas sievietes un uztur regulāru dialogu ar sievietēm un sieviešu tiesību aktīvistēm, kas joprojām atrodas Afganistānā, vienlaikus arī veicinot cilvēktiesību aizstāvju drošu izceļošanu no Afganistānas. Kopš 2024. gada jūlija ES delegācija Afganistānā ir arī dzimumu līdztiesības un cilvēktiesību jomas tehniskās darba grupas līdzpriekšsēdētāja Afganistānas koordinācijas grupā. Ar Afganistānas iekļaujošā dialoga iniciatīvas projektu 6 miljonu EUR apmērā ES atbalsta sieviešu viedokļu integrāciju dialoga formātos, apmācot un attīstot sievietes profesionāles Afganistānā (plašsaziņas līdzekļu, veselības aprūpes un uzņēmējdarbības nozarēs, kurās sievietēm joprojām ir atļauts strādāt saskaņā ar Taliban tiesību aktiem). Turklāt, izmantojot EUR 15 miljonu partnerību ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu, ES aktīvi atbalsta sieviešu ekonomisko iespēcinātību privātajā sektorā.

ES īsteno un arī cieši uzrauga principiālu palīdzības sniegšanu saskaņā ar principu "sievietēm – sievietēm", par ko panākta vienošanās ar citiem lielākajiem starptautiskajiem līdzekļu devējiem. Šo centienu ietvaros, izmantojot 15 miljonu EUR partnerību ar ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas iestādi (UN Women), ES ir finansējusi dzimumu profilu Afganistānai 2024. gadam, lai palīdzētu kvantificēt un kvalificēt to, cik lielā mērā jaunie Taliban noteiktie tiesību akti ierobežo un rada sociālo kaitējumu sievietēm, kā arī ieteikumus par to, kā šos ierobežojumus var novērst.

Vienlīdzīga līdzdalība un ekonomiskās iespējas

ES ir apņēmusies panākt sieviešu vienlīdzīgu, pilnīgu un jēgpilnu līdzdalību sabiedrībā, tostarp politiskajā un ekonomiskajā jomā. ES mērķis ir veicināt sieviešu politisko vadību, kā arī viņu līdzdalību galvenajās starptautiskajās nozarēs, kurās viņas ir nepietiekami pārstāvētas, piemēram, terorisma apkarošanā. Attiecībā uz ekonomisko iespēcinātību ES atbalsta sieviešu līdzdalību

divējādās digitālās un zaļās pārkārtošanās procesā, veicot dzimumvērtīgas investīcijas, un ar tirdzniecības politiku veicina dzimumu līdztiesību.

2024. gada martā ES uzsāka jaunu komponentu savā Sieviešu un jauniešu demokrātiskās ²⁹¹ iesaistes iniciatīvā, kas ir sadarbības centieni, kuru mērķis ir veicināt sieviešu pilnīgu un efektīvu līdzdalību politikā un lēmumu pieņemšanā visā pasaulē. Šī programma, kuras finansējums trīs gadu laikposmam ir EUR 11,5 miljoni, novērš pastāvīgos šķēršļus, kas kavē sieviešu pārstāvību sabiedriskajā dzīvē, tostarp iesakņojušos dzimumu stereotipus un diskriminējošu praksi.

ES arī atbalsta pētījumu par sieviešu politisko līdzdalību un līderību ASEAN, sadarbojoties ar ASEAN Sieviešu komiteju. Pētījuma mērķis ir līdz 2025. gadam sniegt ieteikumus, lai institucionalizētu mehānismu reģionālā progresa izsekošanai attiecībā uz sieviešu politisko līdzdalību un līderību.

Jau 2022.gadā Eiropas Savienības Padome atzina, ka globālajiem centieniem novērst un apkarot terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu būtu jāietver spēcīga dzimumvērtīga dimensija. ES centieni īstenot šo redzējumu ietver atbalstu dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanai Globālā terorisma apkarošanas foruma darbā, kā arī jaunu projektu "Sievietes terorisma apkarošanā" (3,5 miljoni EUR), kuru paredzēts sākt 2025. gadā un kura mērķis būs palielināt sieviešu aktīvu un jēgpilnu līdzdalību un pārstāvību drošībā un terorisma apkarošanā visā pasaulē. Programmas CT JUST ietvaros Eiropas Komisijas mērķis ir palielināt sieviešu klātbūtni tiesībaizsardzības iestādēs, lai uzlabotu iestāžu spējas visā pretterorisma noziedzības ķēdē. Vidusjūras dienvidu reģionā ES finansētais "Momentum" reģionālais projekts, kas sadarbojas ar Interpolu, stiprina dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu tiesībaizsardzības iestādēs. ES līdzfinansētais Investīciju klimata reformu mehānisms stiprināja savu darbu pie uzņēmējdarbības vides reformām, kas veicina sieviešu līdzdalību ekonomikā. ES turpināja veicināt sieviešu uzņēmējdarbību un piekļuvi darbam, izmantojot Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) dzimumu līdztiesības mehānismu, saskaņā ar kuru Eiropas Komisija atbalsta Eiropas Investīciju banku, lai tā izsniegtu aizdevumus Āfrikas vietējām un reģionālajām bankām nolūkā uzlabot sieviešu piekļuvi finansējumam un uzņēmējdarbībai, un Eiropas komandas iniciatīvu "Ieguldījums jaunos uzņēmumos Āfrikā" (IYBA). 2024. gadā tika apstiprināta jauna IYBA programma "Tirgus izveides platforma", lai atbalstītu jaunus un augošus uzņēmumus, jo īpaši sieviešu vadītus uzņēmumus.

ES arī veicināja un atbalstīja sieviešu ekonomisko iespēcinātību savā kaimiņreģionā, piemēram, ar reģionālo Eiropas komandas iniciatīvu par darbvietām, izmantojot tirdzniecību un ieguldījumus dienvidu kaimiņreģionā, pirmo reģionālo darbību, kas pilnībā veltīta tam, lai uzlabotu sieviešu uzņēmēju piekļuvi finansējumam un finansiālo iekļaušanu Vidusjūras dienvidu reģionā, un ar reģionālo programmu "EU 4 Gender Equality – Women's Economic Empowerment and Ending Violence Against Women", kuras mērķis ir veicināt sieviešu un meiteņu līdzdalību sabiedrībā un palielināt sieviešu ekonomisko potenciālu.

ES turpināja aktīvi piedalīties Pasaules Tirdzniecības organizācijas neformālajā darba grupā tirdzniecības un dzimumu līdztiesības jautājumos. Ministru konferencē 2024. gadā neformālā darba grupa kopā ar darba grupu mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu jautājumos izveidoja finansiālās iekļaušanas iniciatīvu apkopojumu sievietēm uzņēmējām. ES arī sadarbojās ar Starptautisko Darba organizāciju (SDO) saistībā ar projektu "Tirdzniecība pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai", kura mērķis ir uzlabot SDO pamatkonvenciju piemērošanu atsevišķās valstīs, kas tirgojas ar ES, tostarp uzlabojot sieviešu darba apstākļus un nodrošinot atbilstību 100. un 111.

---

²⁹¹ https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/eu-and-partners-launch-wyde-womens-leadership-initiative-2024-03-14_en

pamatkonvencijai par vienlīdzīgu atalgojumu un nediskrimināciju. Laikposmā no 2019. līdz 2024. gadam ES projektam piešķīra finansējumu vairāk nekā 9 miljonu EUR apmērā.

Tirdzniecības un dzimumu līdztiesības mērķi ir neatņemama ES tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumu daļa. 2024. gadā un 2025. gada sākumā stājās spēkā nolīgumi ar Angolu, Čīli, Keniju un Jaunzēlandi, kas ietver juridiski saistošas un izpildāmas saistības dzimumu līdztiesības jomā. 2024. gada decembrī ES un Mercosur panāca politisku vienošanos par tirdzniecības nolīgumu, kurā ir līdzīgi noteikumi. Kā daļu no darba saskaņā ar ES un Kanādas Visaptverošā ekonomikas un tirdzniecības nolīguma (CETA) tirdzniecības un dzimumu līdztiesības ieteikumiem ES un Kanāda 2024. gadā organizēja divus darbseminārus par tirdzniecību un dzimumu līdztiesību. Saskaņā ar ES vispārējo preferenču shēmu ES uzrauga, kā saņēmējvalstis ievēro starptautisko pamatkonvenciju principus par sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības veicināšanu.

Lai labāk izprastu tirdzniecības ietekmi uz sievietēm, visos Komisijas tirdzniecības nolīgumu ex ante un ex post novērtējumos ir iekļauta īpaša dzimumu līdztiesības analīze. 2024. gadā tika pabeigts ex post novērtējums par ekonomisko partnerattiecību nolīgumu starp ES un Dienvidāfrikas attīstības kopienas valstīm. Turklāt Komisija 2024. gadā sāka ES un Kanādas un ES un Japānas tirdzniecības nolīgumu ex post izvērtējumus, kas ietver arī īpašu dzimumaspekta analīzi, un rezultāti gaidāmi 2025. gadā.

Secinājums

Tuvojoties 2020.–2025. gada dzimumu līdztiesības stratēģijas beigām, mēs redzam, ka ceļš uz pilnīgu dzimumu līdztiesību joprojām ir garš un grūts. Pēc 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām mēs pirmo reizi Eiropas Parlamenta vēsturē pieredzējam sieviešu deputātu īpatsvara samazināšanos. Pagājušā gada virsraksti no Afganistānas aizlieguma sievietēm piedalīties sabiedriskajā dzīvē līdz šausminošajai Gisèle Pelicot lietai Francijā ir stingrs atgādinājums, ka progress dzimumu līdztiesības jomā ir nestabils un ka cīņai par sieviešu tiesībām joprojām ir vajadzīga ārkārtēja noturība.

Turklāt sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos un uzņemas lielāko daļu aprūpes un mājsaimniecības uzdevumu. Tomēr šīs neatrisinātās problēmas ir jāsalīdzina ar pēdējos gados panākto progresu, kas būtu bijis neiedomājams tikai pāris desmitgadēm. Priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas pirmais pilnvaru termiņš (2019–2024) ir saistīts ar ES tiesību aktiem par dzimumu līdztiesību, kas ir būtiski pavirzījis uz priekšu vienlīdzīgas darba samaksas, dzimumu ziņā līdzsvarotas uzņēmumu valdes, darba un privātās dzīves līdzsvara un vardarbības pret sievietēm apkarošanas jomā. Tagad ir vajadzīgi koordinēti kopīgi centieni, lai nodrošinātu, ka šie tiesību akti tiek pienācīgi īstenoti, lai beidzot un konsekventi tiktu īstenotas, aizsargātas un veicinātas sieviešu un meiteņu tiesības un cieņa.

Ir skaidrs, ka mums ir jādara daudz vairāk. EIGE dzimumu līdztiesības indekss liecina, ka Eiropa virzās pareizajā virzienā, taču progress ievērojami atšķiras starp dalībvalstīm, kurās ir liela atšķirība starp dalībvalsti ar augstāko un zemāko punktu skaitu. Turklāt dažās dalībvalstīs un ārpus ES notiekošās sieviešu cīņas pret sieviešu tiesību ierobežojumiem un regresu, piemēram, Irānā, kur sievietes pretojas obligātai aizsegšanai, uzsver, ka ir vajadzīga nepārtraukta rīcība un modrība. Ja pārmaiņas nenotiek dabiski, mūsu kolektīvā atbildība ir rīkoties.

Ņemot vērā šīs problēmas, centieni panākt vienlīdzību visiem un vienlīdzību visās tās nozīmēs arī nākamajos piecos gados būs Komisijas darba centrā. Gaidāmajā sieviešu tiesību ceļvedī tiks atkārtoti apstiprinātas pamattiesības uz sieviešu un vīriešu līdztiesību visās dzīves jomās. Tas dos būtisku iespēju pārdomāt un stratēģizēt Savienības, kurā valda līdztiesība, ilgtermiņa mērķus, ko mēs galu galā vēlamies kopīgi veidot.

Piezīmes

(Pjērs Djeumegards)

Interneta saites ir kopētas burtiski, bez verifikācijas. Daži no tiem ir nepareizi, jo teksts tika kopēts no darba dokumenta, kur saite tika nosūtīta uz Eiropas Komisijas iekšējo serveri. Piemēram, dažas atsauces ir atzīmētas ar "Pieejams tiešsaistē", bet dokuments atrodas adresē <https://europea.eu.sharepoint.com/>, kas nav pieejama parastam lasītājam.

Lai eiropieši saprastu viens otru, mēs atgādinām valodu nozīmi. piezīme skaidri parāda, ka tulkojumi ir sarežģīti: "Lietuvai šis īpatsvars ir 55 %, bet tas tika izslēgts no vidējā rādītāja aprēķina kā izlecošā vērtība. Rezultāts varētu būt saistīts ar tulkojuma problēmu ar vārdu "slapping", kam nav precīza tulkojuma lietuviešu valodā un ko varētu interpretēt kā mazāk smagu fiziskas agresijas formu."